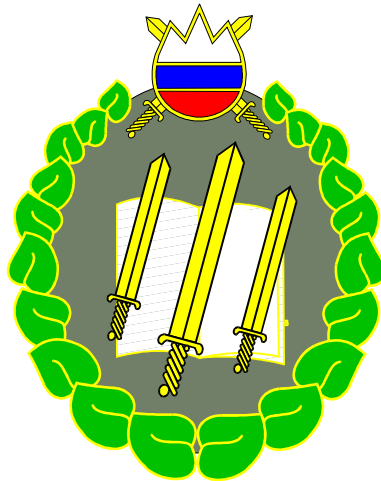

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OBRAMBO
SLOVENSKA VOJSKA

Poveljniško štabna šola

6. GENERACIJA GENERALŠTABNEGA ŠOLANJA

**OBVEŠČEVALNO VREDNOTENJE GEOGRAFSKEGA PROSTORA
OBMOČIJ DELOVANJ SLOVENSKE VOJSKE**

Zaključna naloga

Avtor: podpolkovnik Jože Grozde

Mentor: red. prof. dr. Iztok Podbregar

Somentor: VVU XIV.r. dr. Denis Čaleta

Maribor, julij 2011

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorju rednemu profesorju dr. Iztoku Podbregarju za podporo, usmerjanje in spodbujanje pri delu zaključne naloge, somentorju VVU XIV.r. dr. Denisu Čaleti za strokovne nasvete ter Brigiti, Domnu in Andražu za potrpežljivost doma.

IZJAVA O AVTORSTVU ZAKLJUČNE NALOGE

Slušatelj podpolkovnik Jože Grozde izjavljam, da sem avtor zaključne naloge z naslovom **OBVEŠČEVALNO VREDNOTENJE GEOGRAFSKEGA PROSTORA OBMOČIJ DELOVANJ SLOVENSKE VOJSKE** pod mentorstvom red. prof. dr. Iztoka Podbregarja in somentorstvom VVU XIV.r. dr. Denisa Čalete svojim podpisom zagotavljam da:

- je zaključna naloga izključno rezultat mojega lastnega dela,
- so vsa dela in mnenja drugih avtorjev, ki jih uporabljam v zaključni nalogi, navedena oziroma citirana v skladu s Postopkovnikom za izdelavo in ocenjevanje zaključne naloge na PŠŠ,
- se zavedam, da je plagiatorstvo kaznivo po Zakon o avtorskih in sorodnih pravicah (Uradni list številka 21/1995, 9/2001), prekršek pa podleže tudi ukrepom disciplinske odgovornosti v skladu s Pravili službe v Slovenski vojski,
- se zavedam posledic, ki jih dokazano plagiatorstvo lahko predstavlja za predloženo zaključno nalogo in moj status v Slovenski vojski.

S podpisom se odrekam vsem materialnim pravicam v zvezi z zaključno nalogo in dovoljujem uporabo zaključne naloge v študijske namene.

V Mariboru, dne _____

Podpis: _____

OBVEŠČEVALNO VREDNOTENJE GEOGRAFSKEGA PROSTORA OBMOČIJ DELOVANJ SLOVENSKE VOJSKE

Slovenska vojska je iz vojske namenjene teritorialni obrambi, omejene na nacionalni teritorij, postala postmoderna vojska. Poleg nacionalne obrambe opravlja naloge v mednarodnih operacijah in na misijah v zahtevnih geografskih in klimatskih pogojih zunaj območja držav članic Nata in EU. Informacije o geografskem prostoru imajo pomembno vlogo pri začasnem izvajanjem nalog zunaj nacionalnega ozemlja, ter zagotavljajo osnovo drugim informacijam in podatkom o bojišču oziroma kriznem območju.

Slovensko vojsko pri izvajanju nalog v zahtevnih geografskih in podnebnih pogojih, tujih kulturnih okoljih, v oddaljenih območjih delovanja ter v operacijah višje intenzivnosti geoprostorsko podpirajo obveščevalno varnostnimi organi SV, Obveščevalno varnostna služba MORS in pristojnimi organi v MORS. Primanjkljaj izkušenj in geoinformacijskih podatkov se nadomešča s pridobivanjem geoinformacij iz javnih virov, od znanstvenih, raziskovalnih in izobraževalnih institucij, partnerskih držav in organizacij Nato, EU in OZN.

Ključne besede: geoprostorska obveščevalna podpora, vrednotenje geografskega prostora, celovita priprava operativnega okolja, Slovenska vojska.

SLOVENIAN ARMED FORCES GEOSPATIAL AND INTELLIGENCE SUPPORT FOR OUT OF AREA OPERATION

When in 1991 Slovenian armed forces were formed their main task has been territorial and defense of the Republic of Slovenia. Through time that has changed and SAF is now postmodern military with two main tasks – the first is to defend the homeland, and the second, equally important is, to participate in NATO or EU out of area, crises response operation. The military therefore must be able to operate in different geographic and climate environment. In such circumstances good and accurate geographic information are of at most importance and are, at the same time bases for gathering all other information about area of operation.

Geospatial information about mission geospatial for Slovenian armed forces are provided by military intelligence and security structures on different levels as well as by intelligence and security service in MoD and other responsible services. Slovenia does not have a lot of experiences in geo-information data gathering, so beside information and intelligence gathered by NATO, EU, UN and other partner nations, also open sources are used for good geospatial, geo-political and geo-strategic analyses.

Key words: geospatial intelligence support, evaluation of geographic environment, comprehensive preparation of the operational environment, Slovenian Armed Forces.

KAZALO

1	UVOD	8
2	METODOLOŠKI OKVIR	10
2.1	NAMEN IN CILJ NALOGE.....	10
2.2	HIPOTEZA	10
2.3	METODE DELA.....	10
2.3.1	Uporaba in analiza pisnih in elektronskih virov.....	11
2.3.2	Primerjalna metoda.....	11
2.3.3	Metoda pogovora.....	11
2.3.4	Metoda izkustva.....	12
2.4	STRUKTURA ZAKLJUČNE NALOGE	12
3	VARNOSTNO OKOLJE REPUBLIKE SLOVENIJE	13
4	NATOV CELOVITI PRISTOP.....	15
4.1	SPREMEMBA MEDNARODNEGA VARNOSTNEGA OKOLJA.....	15
4.2	PROCES RAZVOJA CELOVITEGA PRISTOPA	16
4.3	CELOVIT PRISTOP	18
4.3.1	Instrumenti moči	18
4.3.2	Družbeni sistemi	20
4.3.3	Operativno okolje.....	22
4.3.3.1	Fizično okolje in dejavniki.....	23
4.3.3.2	Informacijsko okolje	23
4.3.4	Drugi dejavniki.....	23
4.4	CELOVITO OPERATIVNO NAČRTOVANJE V NATO.....	24
4.4.1	Razvoj znanja.....	25
4.4.2	Celovita priprava operativnega okolja	26
4.5	UVELJAVLJANJE KONCEPTA CELOVITEGA PRISTOPA.....	29
4.5.1	Uveljavljanje koncepta Celovitega pristopa v NATO	29
4.5.2	Uveljavljanje koncepta Celovitega pristopa v SV	30
5	SODELOVANJE SV V MEDNARODNIH OPERACIJAH IN MISIJAH.....	33
5.1	IZKUŠNJE SODELOVANJA SV V MOM	33
5.2	OBVEŠČEVALNO VARNOSTNA PODPORA SV NA MOM	35
5.3	INFORMACIJSKA PODPORA POVELJEVANJU IN KONTROLE V SV	37
5.4	OBVEŠČEVALNA GEOPROSTORSKA PODPORA	42
5.4.1	Obveščevalna dejavnost SV	42
5.4.2	Geoprostorska obveščevalna dejavnost	46

6	GEOPROSTORSKA PODPORA	50
6.1	GEOPROSTORSKA PODPORA V ZAVEZNIŠTVU	50
6.1.1	Geoprostorska podpora v NATO.....	50
6.1.2	Geoprostorska podpora v EU	53
6.2	GEOPROSTORSKA PODPORA SLOVENSKE VOJSKE	54
7	GRADITEV ZNANJA O GEOGRAFSKEM OKOLJU	58
7.1	RAZVOJ ZNANJA IN OBVEŠČEVALNA DEJAVNOST	58
7.2	PROCESI ANALIZ GEOGRAFSKEGA PROSTORA	61
7.3	UPORABA JAVNIH VIROV	63
7.3.1	Uporaba javnih virov pri analizah geografskega okolja	65
7.3.2	Uporaba informacij znanstvenih in raziskovalnih organizacij pri CPOO.....	67
8	CELOVITO VREDNOTENJE OPERATIVNEGA OKOLJA SV.....	71
8.1	CELOVITI PRISTOP ANALIZI GEOGRAFSKEGA PROSTORA V SV (PREDLOG)	71
8.1.1	Dokumentarna geoprostorska obveščevalna dejavnost.....	72
8.1.1.1	Viotti-Murray model.....	72
8.1.1.2	Ekspedicijski model.....	73
8.1.2	Situacijska obveščevalna geoprostorska dejavnost	74
8.1.3	Bojna ali izvedbena geoprostorska obveščevalna dejavnost.....	76
8.2	PROCESI GEOPROSTORSKE OBVEŠČEVALNE PODPORE SV ZA MOM/ PREDLOG.....	77
9	ZAKLJUČEK.....	81
10	LITERATURA.....	83
11	SEZNAM SLIK	88
	SEZNAM TABEL	88
	SEZNAM KRATIC.....	89

1 UVOD

»Dajte mi geografsko karto katerikoli države, povejte mi njen geografski položaj, njeno klimo, vode, vetrove in fizično geografijo, dodajte podatke o naravnih surovinah, vegetaciji, geologiji in podobno, in povedal vam bo vnaprej, kakšni so njeni prebivalci in kakšno vlogo bo ta država imela v zgodovini.«

Viktor Cousin, 1828 (v Bratun 1999: 20)

Prostor je dejavnik, ki pogojuje varnost in kvaliteto življenja. Obravnavamo ga lahko kot prizorišče, kot vir, kot oteževalni ali olajševalni dejavnik, kot predmet spora in kot element identitete. Vojne se pogosto bojujejo za obrambo ali razširitev teritorija, ali pa zaradi bogastva in statusa teritorialno opredeljenih ljudstev. Vojne se bojujejo v prostoru in za prostor tako, da zmagovalec nadzoruje prebivalstvo in ozemlje poražene strani. Po Vasquezu so vojne teritorialne po svojem duhu ne glede na njihove deklarirane cilje (Mitar v Bratun, 2000: 86).

Slovenska vojska (v nadaljevanju SV) se je iz vojske namenjene teritorialni obrambi, omejene na nacionalni teritorij, preoblikovala v postmoderno vojsko, ki poleg nacionalne obrambe opravlja naloge v mednarodnih operacijah in na misijah (v nadaljevanju MOM) zunaj območja držav članic Nata in EU, ki so glede na zahtevnost delovanja ekspedicijske operacije.

Iz »statične vojske« omejene na nacionalni teritorij je postala »dinamična vojska«, kjer je nacionalno ozemlje »izhodiščno območje« za operacije na interesnem območju zavezništva in mednarodne skupnosti. Lahko bi rekel, da je SV poenostavljeno povedano v funkcijskem pomenu, iz vojske »za vsak primer doma«, postala vojska sposobna delovati »v realnem času« v zavezniških operacijah.

SV bo tudi v prihodnosti sposobna skupnega delovanja v večnacionalnem vojaškem okviru, tako v konvencionalnih oblikah delovanja kot tudi proti hibridnim grožnjam. Izvajanje nalog v zahtevnih geografskih in podnebnih pogojih, drugih kulturnih okoljih, v oddaljenih območjih delovanja ter v operacijah višje intenzivnosti bo zahtevalo zmogljivosti, ki zagotavljajo premestljivost in vzdržljivost sil za delovanje, učinkovito bojno podporo ter zaščito sil (ReSDPRO 2025 2010: 5).

NATO z uvajanjem celovitega pristopa reševanja kriznih razmer izven območja zavezništva, briše meje med tipičnimi vojaškimi nalogami in civilnim kriznem

načrtovanjem. »Govorimo lahko o revoluciji v pojmovanju varnostno-obrambnih in vojaških zadev.« (Grizold v Pešec 2007:5)

Primanjkljaj izkušenj in geoprostorskih baz se v procesih načrtovanja, odločanja in pripravah za delovanje na območju MOM, nadomešča s pridobivanjem geoinformacij območij delovanja iz javnih virov, od znanstvenih, raziskovalnih in izobraževalnih institucij ter civilne družbe v Republiki Sloveniji in tujini, partnerskih držav in organizacij NATO, EU in Organizacije združenih narodov (OZN).

2 METODOLOŠKI OKVIR

2.1 NAMEN IN CILJ NALOGE

Namen naloge je prikazati pomen, potrebo in kompleksnost obveščevalnega vrednotenja geografskega prostora območij delovanja SV. Naloga je zastavljena interdisciplinarno in povezuje tako geografsko, informacijsko kot družboslovno znanost.

Cilji naloge so:

- Določiti uporabnike in potrebe po obveščevalni geopodpori v SV.
- Opredeliti vlogo in naloge posameznih strokovnih organov v MORS in SV v procesu zagotavljanja geopodpore enotam SV.
- Opredeliti vlogo in naloge posameznih obveščevalno-varnostnih organov pri obveščevalnem vrednotenju geografskega prostora.
- Določiti algoritme geoprostorskih analiz za različne ravni poveljevanja pri obveščevalni pripravi interesnega območja sil SV.

2.2 HIPOTEZA

»SV potrebuje za izvajanje nalog v zahtevnih geografskih in podnebnih pogojih, tujih kulturnih okoljih, v oddaljenih območjih delovanja ter v operacijah višje intenzivnosti, učinkovit sistem obveščevalne geoprostorske podpore.«

Izvedena hipoteza :

»Spremenjeno varnostno okolje zahteva prilagoditev varnostnega sistema tako, da se lahko uspešno sooča z novimi dejavniki, tveganji, grožnjami in izzivi!«

2.3 METODE DELA

Narava problema proučevanja zahteva obsežno teoretično podlago in empirično analizo, pri čemer bom uporabil inverzno dedukcijo. Pri proučevanju obveščevalnega vrednotenja geografskega prostora območij delovanja Slovenske vojske sem uporabil naslednje metode:

- Uporaba in analiza pisnih in elektronskih virov.
- Primerjalna metoda.
- Metoda pogovora.
- Izkušstvo.

2.3.1 Uporaba in analiza pisnih in elektronskih virov

Metoda analiza pisnih virov je bila uporabljena pri proučevanju že uveljavljenih teorij, spoznanj in ugotovitev. Vanjo so vključena različna znanstveno-teoretična in strokovna dela, pa tudi poljudna dela s področja proučevanja tematike zaključnega dela. V nalogi so bile uporabljeni knjige, strokovni in poljudnoznanstveni članki, normativni akti Republike Slovenije, NATO in EU, internetne strani zavezništva, znanstvenih, strokovnih in drugih civilnih in vojaških institucij Slovenije in tujine.

2.3.2 Primerjalna metoda

S primerjalno metodo organiziranosti obveščevalnega geoprostorskega področja v poveljstvih NATO, EU in SV sem poskušal ugotoviti primernost organiziranosti obravnavanega področja za SV.

2.3.3 Metoda pogovora

Metoda pogovora je bila uporabljena pri izdelavi predloga organiziranosti obveščevalnega vrednotenja geoprostorskih podatkov ter upravljanja in distribucijo GIS podatkov v SV in MORS. Upošteevane so tudi izkušnje pripadnikov SV pri delu v poveljstvih zavezništva v tujini.

- A. Pogovori s specialisti geopodročja:
  - g. Bojanom Kovičem in ki je zadolžen za standardizacijo geopodročja v MORS in geobilateralne sporazume in g. Jožetom Balasom, ki je odgovoren za ostalo geopodporo in geoportal na MORS.
  - stotnikom Markom Šterbencem, specialistom za IS PINK, ki mi je omogočil vpogled v zmožnosti sistema SITAWARE in BMS ter njihova uporaba.
  - Dr. Dušanom Marinčičem, strokovnjakom za simulacijske sisteme, predavateljem in dobrim poznavalcem NATO celovitega pristopa.
- B. Pogovori s kolegicami in kolegi iz 6. GŠŠ in 14. VŠŠ, ki so mi pomagali pri definiranju procesov geoprostorskih obveščevalnih analiz v SV.
- C. Pogovori s pripadniki SV in tujih oboroženih sil, ki delajo v poveljstvih NATO in EU
- D. Pogovor s polkovnikom Žarkom Henigmanom načelnikom sektorja Knowledge support v združenem poveljstvu Brunssum.

2.3.4 Metoda izkustva

Pri izdelavi naloge sem uporabil izkušnje, ki sem jih pridobil skozi delo na obveščevalnem področju SV ter izobraževanjih in usposabljanjih iz vsebin vojaške geografije, GIS in geopodpore doma in v tujini.

2.4 STRUKTURA ZAKLJUČNE NALOGE

Vsebina naloge je razdeljena na uvod, metodološki okvir, šest poglavij in zaključek.

V uvodu podajam izhodišča za vsebino zaključne naloge.

V metodološkem okvirju navajam namen, cilje, hipotezo in izvedeno hipotezo, metode dela in strukturo naloge.

V tretjem poglavju opisujem varnostno okolje Republike Slovenije, morebitne vire ogrožanja nacionalne varnosti, načine zagotavljanja obrambe ter sodelovanje v MOM na interesnem območju Republike Slovenije.

V četrtem poglavju opisujem Natov celovit pristop reševanja kriz, njen razvoj, procese ter opredelim elemente celovitega pristopa.

V petem poglavju opisujem sodelovanje SV v MOM, pridobljene izkušnje, izvajanje obveščevalno varnostne podpore. Opisana je še podpora SV in obveščevalno geografska podpora SV.

V šestem poglavju opisujem geoprostorsko podporo v Nato in EU ter SV.

V sedmem poglavju opisujem graditev znanja o geografskem okolju, od procesov analiz, povezav med znanjem in obveščevalno dejavnostjo in uporabo javnih virov.

V osmem poglavju opisujem celovito vrednotenja operativnega okolja. V njem sta podana dva predloga: predlog analiz geografskega okolja in predlog procesa obveščevalne geopodpore SV.

V devetem poglavju podam zaključek, sledi seznam uporabljene literatura in seznam slik in tabel ter uporabljenih kratic.

3 VARNOSTNO OKOLJE REPUBLIKE SLOVENIJE

Sodobno mednarodno varnostno okolje¹ je kompleksno, dinamično, soodvisno, podvrženo nepredvidljivim spremembam in ima globalne razsežnosti. V njem ni več izrazitih ločnic med notranjo in zunanjo dimenzijo varnosti. S tem se spreminjata narava in koncept nacionalne varnosti, saj si v sodobnem mednarodnem varnostnem okolju nobena država svoje varnosti ne more več zagotavljati povsem samostojno (OSRS² 2011:2).

V evroatlantskem prostoru, za katerega je značilno intenzivno politično, gospodarsko, kulturno, znanstveno-tehnološko, varnostno in obrambno ter drugo povezovanje držav, se je verjetnost izbruha oboroženih meddržavnih spopadov močno zmanjšala. Povečala pa se je ranljivost držav na asimetrične grožnje in tveganja, katerih multiplikativni učinek ima poudarjeno transnacionalno razsežnost(OSRS 2011:2).

Republika Slovenija se bo tudi v prihodnje zavzemala za zagotavljanje in ohranjanje mednarodnega miru, varnosti in stabilnosti na temeljih mednarodnega prava in določili OZN in OVSE. Ključna dejavnika v okviru sistemov kolektivne obrambe in varnosti bosta tudi v prihodnje Nato in EU.

Viri ogrožanja so opredeljeni v Resoluciji o strategiji nacionalne varnosti (ReSNV 2010). Iz nje izhaja, da mora biti obrambni sistem pripravljen na učinkovito odzivanje na naslednje vire ogrožanja in tveganja:

- na globalni ravni – krizna žarišča,
- na nadnacionalni ravni – vojaške grožnje, nedovoljene dejavnosti na področju konvencionalnega orožja, orožij za množično uničevanje in jedrske tehnologije, terorizem, kibernetične grožnje in zloraba informacijskih tehnologij in sistemov ter dejavnost tujih obveščevalno-varnostnih služb in
- na nacionalni ravni – naravne in druge nesreče, ogroženost kritične infrastrukture in zdravstveno-epidemiološke grožnje.

Republika Slovenija bo svojo obrambno sposobnost zagotavljala tako, da se bo sposobna učinkovito odzivati na vse navedene oblike možnih groženj varnosti RS. Zagotavljanje sposobnosti za obrambo temeljnih vrednot slovenske družbe temeljita na obrambnih

---

¹ Pod pojmom okolje lahko razumemo geografski položaj, naravne značilnosti, prebivalstvo, kulturna bogastva... (Anžič 1997: 99).

² Obrambna strategija Republike Slovenije (predlog besedila, 03. 05. 2011)

interesih in ciljih Republike Slovenije, ki izhajajo iz njenih nacionalnih življenjskih in strateških interesov ter nacionalnovarnostnih ciljev, opredeljenih v Resoluciji o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije(OSRS 2011:3).

Na vse vojaške vire ogrožanja in tveganja varnosti Republike Slovenije se obrambni sistem in predvsem Slovenska vojska odziva z ukrepi in aktivnostmi, ki bodo po vrsti, obsegu in intenzivnosti takšni, da bodo odvrnili nasprotnika od njegovih namer. Republika Slovenija bo pri tem uveljavljala obrambna in varnostna zagotovila, ki izhajajo iz določil Severnoatlantske in Lizbonske pogodbe(OSRS 2011:5).

Mednarodne aktivnosti Republike Slovenije na obrambnem področju so skladne z njenimi nacionalnimi interesi in nacionalno varnostnimi cilji. Prednostno so usmerjene v MOM in zaščito skupnih interesov in vrednot mednarodne skupnosti, ki izhajajo iz Ustanovne listine OZN, Strateškega koncepta Nata, Skupne varnostne in obrambne politike EU in ciljev OVSE. Sodelovanje bo dopolnjeno s celovitejšo in bolj uravnoteženo prisotnostjo vojaških, političnih, razvojnih in varnostnih dimenzij delovanja. Takšen pristop vključuje civilno-vojaško, medresorsko in medinstitucionalno sodelovanje ter združuje elemente humanitarne in psihosocialne pomoči prizadetemu prebivalstvu, gospodarsko pomoč, pomoč pri razvoju demokratičnih političnih in oblastnih ustanov, reformah, usposabljanju varnostnih struktur ipd (OSRS 2011:9).

Pri odzivanju Republike Slovenije na krizna žarišča imajo prednost mednarodne operacije in misije v okviru Nata in Evropske unije, zlasti tiste, ki bolj neposredno vplivajo na nacionalno varnost Republike Slovenije. Gre za mednarodne operacije in misije na območju Jugovzhodne Evrope, Bližnjega vzhoda in vzhodnega evropskega sosedstva, Srednje Azije ter severne Afrike. Težišče sodelovanja je na območju Jugovzhodne Evrope, kjer ima Republika Slovenija zaradi geografske bližine ter zgodovinske povezanosti, poleg varnostnih tudi politične, gospodarske, razvojne in druge interese ter možnosti za uporabo svojih primerjalnih prednosti v okviru EU in Nata (OSRS 2011:9).

Zagotavljanje zmogljivosti za sodelovanje Republike Slovenije v MOM je se izvaja v skladu z veljavnim pravnim okvirjem. Strategija sodelovanja v MOM 2010 določa okvire za odločanje o sodelovanju ter opredeljuje splošen nabor zmogljivosti za njeno izvajanje. Usklajena je z ostalimi ključnimi dokumenti, ki urejajo področje nacionalne varnosti, zunanje politike, vključno z razvojnim sodelovanjem, drugimi strateškimi dokumenti in relevantnimi zakonodajnimi akti.

4 NATOV CELOVITI PRISTOP

"Celovit pristop ni le smiseln - je potreben! NATO potrebuje tesnejše sodelovanje z našimi civilnimi partnerji na terenu in na politični ravni. Še zlasti z Evropsko unijo in Združenimi narodi!"

(Rasmussen, generalni sekretar Nata, 2010)³

4.1 SPREMEMBA MEDNARODNEGA VARNOSTNEGA OKOLJA

Zveza NATO je po razpadu Sovjetske zveze in Varšavskega pakta, ki je pomenil konec bipolarne delitve sveta, soočena z novimi nepričakovani in nepredvidljivi viri in oblikami ogrožanja. Tem pa obstoječe vojaške strukture in metode delovanja niso bile prilagojene. Večina sodobnih kriznih območij ima etnično in versko ozadje (Zupančič, 2006, str. 168).

Po koncu hladne vojne se razsežnost konfliktov preusmeri iz mednarodnega na nacionalni okvir posameznih držav⁴. Medetnični konflikt je v notranji pristojnosti države, ki ob kršenju temeljnih pravic pripadnikov etnične skupine (manjšine) lahko dobi tudi mednarodne razsežnosti. Razlogi za oborožene spopade različnih intenzivnosti se kompleksni in se pogosto izvajajo za obrambo ali razširitev ozemlja oziroma zaradi bogastva ali statusa teritorialno opredeljenih ljudstev.

Reševanje kriznih razmer samo z vojaško silo se je v konfliktih po hladni vojni izkazala za neučinkovito, saj le ta ni zagotovila bistvenega izboljšanja varnostnih razmer. Vojska ne rešuje ključnih problemov, pač pa zagotavlja pogoje za normalizacijo političnih, gospodarskih in socialnih razmer, ki bistveno vplivajo na izboljšanje varnostne situacije na kriznem območju.

Varnostno okolje je postalo zapleteno zaradi kombinacije različnih elementov. Njegove poglobitve značilnosti se kažejo predvsem v medsebojnem učinkovanju vojaških in nevojaških groženj (etnični konflikti, preprodaja orožja za množično uničevanje, organizirani kriminal, korupcija, okoljska problematika) so globalni tako v prostorskem kot v vsebinskem smislu in zajema vse – od posameznika do celotne svetovne skupnosti,

³ http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_51633.htm

⁴ Po drugi svetovni vojni, do leta 2007, je bilo 224 konfliktov, od katerih je bilo 179 (80%) znotrajdržavnih in 45 meddržavnih (Uppsala University, 2008 v Marincič 2010:1)

hkrati pa vključuje vsa področja človekovega delovanja v družbi. Istočasno pa subjekti zagotavljanja varnosti (države, meddržavne in nevladne organizacije...) krepijo medsebojno povezanost in odgovornost za varnost (Roper, Crockart v Grizold 2005: 23).

4.2 PROCES RAZVOJA CELOVITEGA PRISTOPA

NATO je leta 1991 sprejel strateški koncept zavezništva (Strategic concept 1991), ki je opredeljeval nujnost sodelovanja med nekdanjimi nasprotniki. Leta 1999 je bil v Washingtonu sprejet nov strateški koncept (Strategic concept 1999). Ta je dopolnil temeljne varnostne naloge zavezništva in prvič opredelil vlogo Nata v reševanju kriz (operacije kriznega odzivanja), ki se izvajajo zunaj določil 5. člena Severnoatlanske pogodbe (Vegič v Bebler in drugi v Pešec 2007:88).

Na zasedanjih v Pragi (2002) in v Istanbulu (2004) so bile sprejete dopolnjene usmeritve za obrambno načrtovanje zveze NATO ter izhodišča, ki določajo sile, sredstva in zmogljivosti, ki jih zahtevajo operacije, za katere se je NATO opredelil že v Strateškem konceptu, sprejetem leta 1999. V teh dokumentih je zapisano, da NATO potrebuje skupen okvir za načrtovanje, ki bo zagotovil konsistentnost, medsebojno usklajenost instrumentov nacionalnih moči, povezanost (združenost) vojaških sil držav članic Zveze, ter njihovo operativno uspešnost.

Dokument, ki je predstavljal konceptualni okvir za izvedbo vojaškega preoblikovanja Zveze, z naslovom Koncept bodočih združenih operacij zveze NATO (CAFJO)⁵, sta februarja 2006 sprejela oba poveljnika Natovih strateških poveljstev: poveljnik operativnega in poveljnik poveljstva za preoblikovanje. Koncept je opredeljeval vrste operacij zavezništva od operacij visoke bojne intenzivnosti in kriznega odzivanja do vojaške podpore stabilizaciji in rekonstrukciji kriznega območja) in v nov pristop k operacijam, ki so usmerjene k učinkom⁶ (Effects-based Approach to Operations). Peščeva ugotavlja, da so v strokovni literaturi te operacije poimenovane različno in da terminologija, povezana z doktrinarnimi dokumenti v državah, članicah Nato, kaže na uvajanje koncepta operacij, ki temeljijo na učinkih⁷. Osnovna predpostavka za izvajanje

---

⁵ Concepts for Alliance Future Joint Operations – CAFJO, NATO HQ SACT, February 2006. Ker je dokument označen z oznako tajnosti, povzemanje in citiranje iz dokumenta ni dovoljeno (Pešec, 2007:88).

⁶ Peščeva uporablja izraz: Koncept operacij, ki temeljijo na učinkih (OTU). (2007:9)

⁷ V ZDA in v Veliki Britaniji uporabljajo poimenovanje Na učinkih temelječe operacije (Effect-Based Operations); v Franciji in na Portugalskem uporabljajo besedno zvezo Operacije, ki temeljijo na učinkih (francosko: Operations bases sur les effets in portugalsko: Operacoes Basedas em Efeitos), na Slovaškem je

teh operacij je obstoj oziroma oblikovanje okolja, v katerem so učinki delovanja, ki so posledica medsebojne odvisnosti med različnimi instrumenti nacionalne moči⁸, pomembnejši kot sredstva, s katerimi se operacije izvajajo. Učinkom delovanja se torej posveča več pozornosti kot aktivnostim samim, zato so te operacije izrazito ciljno naravnane, cilje (učinke) pa lahko dosežemo z različnimi sredstvi. Pristop k operacijam, ki temeljijo na učinkih, predvideva učinkovito koordinacijo vojaških naporov z vrsto drugih elementov moči (Pešec 2007:9).

Odločitev za razvoj celovitega pristopa (Comprehensive Approach) je bila sprejeta na vrhu v Bukarešti leta 2008 s ciljem izboljšanja zavezniških instrumentov za krizno upravljanje in krepitev sposobnosti za delo in sodelovanje s partnerskimi državami, mednarodnimi organizacijami, nevladnimi organizacijami in lokalnimi oblastmi. NATO gradi tesnejša partnerstva s civilnimi akterji in organizacijami, ki imajo izkušnje in znanje pri izgradnji (rekonstrukciji) državnih institucij, razvoja, upravljanja, pravosodja in notranje varnosti (policije).

Celovit pristop je sledil Konceptu operacij, ki temeljijo na učinkih⁹, upoštevajoč iste faze ob dodatnih zahtevah po sodelovanju in vključevanju ostalih instrumentov moči in ostalih akterjev na operativnem območju.

Voditelji članic zveze Nato so na zgodovinskem vrhu v Lizboni novembra 2010, sprejeli nov koncept zavezništva »Aktivno udejstvovanje, moderna obramba«, ki poudarja, da izkušnje, pridobljene v zavezniških operacijah, kažejo, da učinkovito krizno upravljanje zahteva celovit pristop, ki vključuje politične, civilne, ekonomske in vojaške instrumente. Vojaška sredstva, čeprav so bistvenega pomena, niso dovolj za reševanje številnih kompleksnih izzivov s katerimi se sooča zavezništvo in mednarodna skupnost. Zavezniški voditelji so se v Lizboni dogovorili za povečanje prispevka Nata za celovit pristop h kriznemu upravljanju v okviru prizadevanj mednarodne skupnosti in izboljšanju učinkovitosti zavezništva pri stabiliziranju in obnovi kriznih območij. Poleg ostalih

---

v uporabi poimenovanje Operacije, ki temeljijo na doseženih učinkih/izidih (Operacije zavisle na roznich efektoch/oblastiach), v Bolgariji so to Operacije, usmerjene v doseganje specifičnih rezultatov (Postigane na jelanja kraen rezultat ot operaciata) in na Poljskem uporabljajo izraz Operacije, ki se pri načrtovanju opirajo na zaželene rezultate/učinke (Operacje oparte na planowanych najlepszych skutkach/efektach) (Pešec 2007:9).

⁸Instrumenti nacionalne moči so: diplomatski, informacijski, vojaški, in ekonomski (diplomatic, informational, military, economical – v ameriških doktrinah in strokovni literaturi se uporablja kratica DIME), nekateri teoretiki pa dodajo še druge, npr. socialnega in civilnega, pri čemer se misli predvsem na pravne in upravne instrumente ter civilne, nevladne iniciative.

⁹ EBAO (Effect Base Approach to Operation).

zmogljivosti bo razvijal in vzdrževal robustne, mobilne in premestljive konvencionalnih sile za izvajanje nalog po 5.členu in za izvajanje ekspedicijskih¹⁰ operacij zavezništva, vključno z Natovimi odzivnimi silami (NRF).

Na sestanku zunanjih ministrov zavezništva v Berlinu aprila 2011 so sklenili, da se na podlagi novih izkušenj in spoznanj, nadaljuje posodabljanje in nadgrajevanje Celovitega pristopa.

4.3 CELOVIT PRISTOP

Celovit pristop opredeljuje uporabo vojaških in nevojaških instrumentov moči proti nasprotnikovim družbenim sistemom v operativnem okolju za doseg končnega stanja in realizacijo ciljev, ki jih je določil Severnoatlantski svet in se zaključi, ko se uspešno zaključijo vse vojaške in nevojaške operacije.

4.3.1 Instrumenti moči

Vojaška moč ni dovolj za reševanje številnih kompleksnih varnostnih izzivov s katerimi se soočajo zavezniki in mednarodna skupnost. Voditelji držav članic Nata so se v Lizboni dogovorili, da bodo okrepili prispevek sil za izvajanje Natovega celovitega pristopa pri obvladovanju kriznih razmer, kot del prizadevanj mednarodne skupnosti in Nata pri stabilizaciji in obnovi.

Učinkovito izvajanje celovitega pristopa v izvajanju operacij zahteva od vseh instrumentov moči ustrezen prispevek in sodelovanje, ki temelji na odgovornosti, odprtosti in odločenosti, ob upoštevanju svojih prednosti, pooblastil in poslanstva ter upoštevanju avtonomije odločanja.

NATO izvaja operacije s katerimi podpira globalno varnost, zato mora za uspešno reševanje novih varnostnih problemov uporabiti vse svoje znanje in uvajati nove pristope ter v njih predvideti odzive nasprotnika z uporabo instrumentov moči zavezništva¹¹. Instrumenti moči zavezništva (v nadaljevanju PVEC) so:

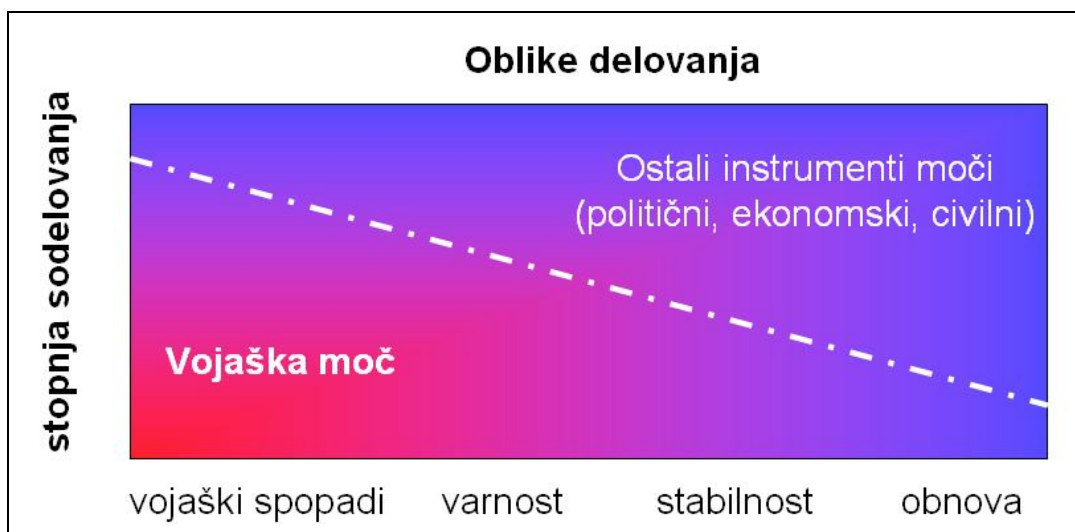
¹⁰ Ekspedicija je vojaške operacija, ki jo izvedejo oborožene sile za izpolnitev določenega cilja v tuji državi (The Characteristics of expeditionary forces, 2007: 17).

¹¹ Instrumenti zavezniške moči izhajajo iz instrumentov nacionalne moči, ki so: diplomatski, informacijski, vojaški, in ekonomski (diplomatic, informational, military, economical – v ameriških doktrinah in strokovni literaturi se uporablja kratica DIME), nekateri teoretiki pa dodajo še druge, npr. socialnega in civilnega, pri čemer se misli predvsem na pravne in upravne instrumente ter civilne, nevladne iniciative.

- **Politični**, ki se nanaša na uporabo politične in diplomatske moči za vplivanje na akterje na kriznem območju ali za ustvarjanje pogojev, ki bodo ugodni za NATO. Gre za povezave med Natom in številnimi regionalnimi in mednarodnimi organizacijami ter akterji za razrešitev odprtih vprašanj povezanih s krizo, s čemer bi se izognili nadaljnjemu konfliktu oziroma za vpliv na potencialnega nasprotnika.
- **Ekonomski**, ki se nanaša na ekonomske vzvode, predvsem na finančnem področju (spodbude, blokade). V NATO bo tovrstni instrument najverjetneje deloval preko držav članic ali v okviru mednarodnih organizacij.
- **Civilni**, ki se nanaša na področja, kot so pravo, javna uprava, izobraževanje, javno informiranje, administrativna podpora ter podpora pri vzpostavljanju infrastrukture (ta omogoča dostop do zdravstvene oskrbe, vode, energije, hrane itd). NATO bo skupaj z nacionalnimi državami kot tudi z nevladnimi in mednarodnimi organizacijami uveljavljal instrument civilne moči na področjih kot so: pomoč in vpliv na razvoj pravnega sistema, izmenjava informacij o kriminalnih aktivnostih, izobraževanje, oblikovanje klime za sprejem Natovih sil med javnostmi na območju operacije.
- **Vojaški**, ki je najpomembnejši Natov instrument. Predstavlja uporabo zavezniških vojaških zmogljivosti, vključno z grožnjo ali uporabo ubojnih ali neubojnih zmogljivosti za doseg zaželenega cilja.

Vloga posameznih instrumentov moči v posameznih fazah reševanja krize je prikazana na sliki 1.

Slika 1: Celovit pristop reševanja krize

Vir: Grozde, (2011 prirejeno po Schnaubelt, 2009).

Obnova pokonfliktne družbe je eden najkompleksnejših in najpomembnejših izzivov mednarodne skupnosti in zavezništva v kateri je vojaška sila ključna za vzpostavitev in vzdrževanje stabilnega varnostnega okolja.

Celovit pristop predvideva, da na podlagi analitičnih ocen izberemo najprimernejše instrumente moči (politične, vojaške, ekonomske in civilne), ki bi v procesu priprav, načrtovanja in izvedbe privedle do željnega končnega stanja.

4.3.2 Družbeni sistemi

Sistemiški pogled na operativno okolje si prizadeva zagotoviti razumevanje pomembnih odnosov znotraj povezanih družbenih sistemov in podsistemov (politični, vojaški, ekonomski, socialni infrastrukturni in informacijski – v nadaljevanju PVESII¹²), ki imajo vpliv na območju operacije in na interesna območja zavezništva/poveljstva.

Vsak sistem ima dva primarna elementa: vozlišča in povezave. Vozlišča so elementi, ki jih lahko ciljamo (ljudje, material in objekti), povezave pa so vedenjske in funkcionalne zveze med vozlišči. Medsebojna povezanost med vozlišči določa, kakšen bo odziv določenega sistema v primeru delovanja na vozlišča in kakšni bodo učinki na ostale sisteme v operativnem okolju (slika 2).

PVESII področja (domene) so:

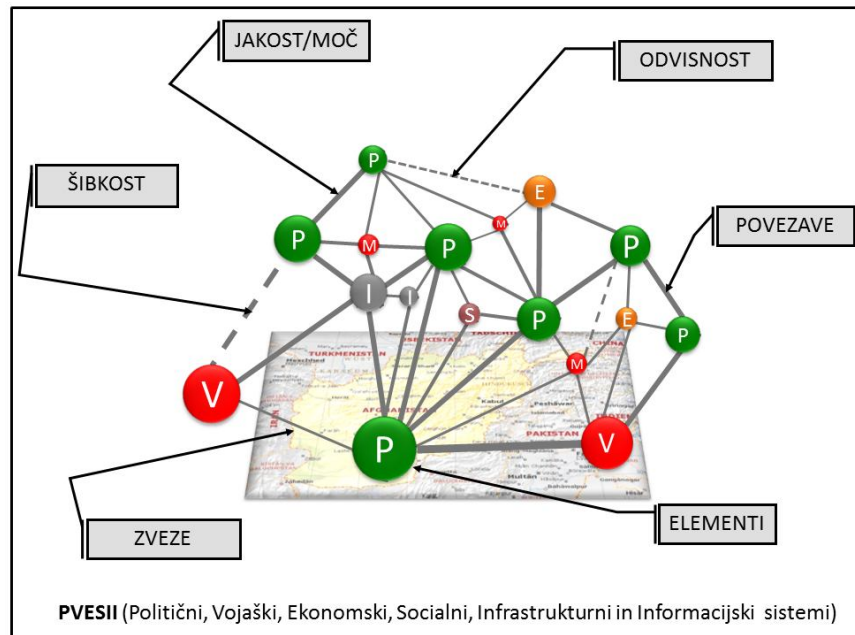
- **Politični sistemi** - Civilne skupine in akterji, formalne in neformalne politične in interesne organizacije in institucije v določenem geografskem prostoru, z namenom uporabe različnih oblik politične moči in vpliva.
- **Vojaški sistemi** - Oborožene sile in njihova infrastruktura, vzpostavljene in usposobljene ter razvite za zaščito nacionalnih varnostnih ciljev.
- **Ekonomske sistemi** - Sestavljajo zbir proizvodnje, distribucije in porabe blaga in storitev za državo ali organizacije.
- **Socialni sistemi** - Soodvisna mreža socialnih institucij, ki podpirajo, omogočajo in zadovoljujejo potrebe posameznikov in zagotavljajo možnosti za doseganje osebnih pričakovanj in življenjskih ciljev, povezanih ali nepovezanih skupin v stabilnih oziroma nestabilnih okoljih.

---

¹² PMESII v NATO angleški terminologiji (Political systems, Military systems, Economic systems, Social systems, Infrastructure systems, Information systems)

- **Infrastrukturni sistemi** - Zbir naprav in objektov, ki so nujni za delovanje države ali družbe in njenega gospodarstva (prometna mreža, vodovod, elektrodistribucija)
- **Informacijski sistemi** - Vsa infrastruktura (tehnično, organizacijsko, kadrovsko in organizacijsko), ki omogoča prenos, prikaz, obdelavo, shranjevanje in posredovanje informacij.

Slika 2: Družbeni sistemi PVSEII

Vir: Grozde, (2011 prirejeno po NATO)

Analiza družbenih sistemov (tudi sistem sistemskih analiz)¹³ pomaga obveščevalnim analitikom opredeliti potencialne vire ogrožanja, omogoča razumevanje kompleksnih povezav med prijateljskimi, nasprotnikovimi in nevtralnimi silami. Na podlagi tega se določijo točke osredotočenja¹⁴, izdelava se operativni dizajn delovanja, z določitvijo povezav med vozlišči posameznih sistemov, povezav (razmerja) med vozlišči pa se določijo kritični dejavniki in odločilne točke.

To razumevanje omogoča identifikacijo in uporabo odločilnih točk, linij delovanja itd. in omogoča poveljniku in štabu upoštevati širši nabor možnosti za usmerjanje omejenih virov, ustvarjanje zelenih učinkov, in doseganje ciljev.

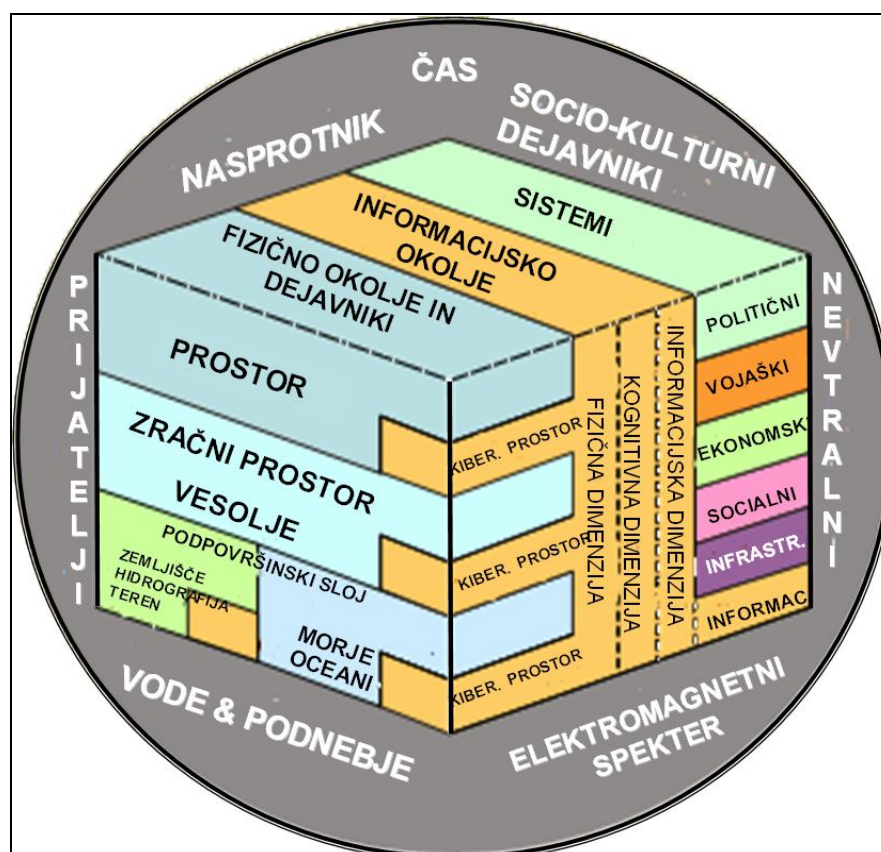
¹³ Tudi SOSA (System of systems analyses)

¹⁴ Center of gravity

4.3.3 Operativno okolje

Operativno okolje, je sestavljeno iz pogojev, okoliščin in dejavnikov, ki vplivajo na uporabo razpoložljivih zmogljivosti in imajo vpliv na odločitve o načinu izvedbi operacije. Poznavanje, predvsem pa razumevanje okolja zahteva celovit pogled¹⁵, ki obsega več kot le vojaški oceno prostora. Na sliki 3 je grafični prikaz dejavnikov celovitega operativnega okolja, katerih vloga in pomen je opisana v nadaljevanju.

Slika 3: Celovito operativno okolje

Vir: Grozde, (2011 prirejeno po JIOP 3.2, 2009)

Celovit pogled na operativno okolje obsega fizično okolje in dejavnike (od zračnih, kopenskih, pomorskih in prostorskih domen), informacijsko okolje (ki vključuje kibernetični prostor) in družbene sisteme in podsisteme PVESII. Nanje vplivajo nasprotniki, zavezniki (prijatelji) in nevtralni ter tudi podnebje. Razumevanje operativnega okolja je ključnega pomena za ugotavljanje pogojev, potrebnih za doseg zastavljenih ciljev, preprečevanje učinkov, ki lahko ovirajo izpolnitev naloge (neželene učinki) ter ocenjevanje vplivov na nasprotnika, nevtralne, lokalno prebivalstvo, na lastne sile in izvedbo operacije.

¹⁵ V ameriških literaturi se uporablja izraz »HOLISTIC APPROACH« (holistični pristop), ki tudi pomeni celovit.

4.3.3.1 Fizično okolje in dejavniki.

Fizično okolje vključuje določeno operativno območje in s tem povezana pomembna in vplivna območja potrebna za izvajanje operacij v zračnem, kopenskem in pomorskem prostoru. Vključujejo številne pomembne geografske dejavnike, kot so teren, topografija, hidrologija, meteorologija, oceanografija in relief (površina) prostora in geologija (podzemni vplivi), pomembnejši objekti v prostoru (naravni ali umetni) in razdalje med njimi.

Vsi ti dejavniki pomembno vplivajo na uporabo in zmogljivost sil. Ocenjujejo se tudi ostale zmogljivosti kot so lokacija baz, pristanišč ter druge infrastrukture, katere vplivajo na zaveznike, opozicijskih sil, nasprotnika, nevtralne sile ali oborožene skupine, sovražne skupine in zmogljivosti. Kombinacije teh dejavnikov pomembno vplivajo na operativno načrtovanje in podporo operacij.

4.3.3.2 Informacijsko okolje

Informacijsko okolje je vključuje posameznike, organizacij in sisteme, ki zbirajo, obdelujejo, razširjajo ali delujejo na obveščanju. Informacijsko okolje je sestavljeno iz treh med seboj povezanih dimenzij: fizične, informacijske in kognitivne. Pomemben element informacijskega okolja je kibernetični prostor, ki prekriva fizično in informacijsko dimenzijo informacijskega okolja. Analiza informacijskega okolja vključuje podporo kibernetičnim operacijam in odkriva (določa) ključne posameznike in skupine, ki imajo vpliv na lokalno prebivalstvo, kot tudi vir njihovega vpliva (npr. socialno, finančno, versko, politično).

4.3.4 Drugi dejavniki.

Nekateri dejavniki lahko neposredno ali posredno vplivajo na delovno okolje. Ti drugi dejavniki pomagajo sestaviti celovit pogled na operativno okolje in vključujejo vreme in podnebje, socialno-kulturne faktorje in čas, ki vplivajo na odločitve in reakcijo nasprotnika. Nekateri dejavniki imajo odločilen (pomemben) vpliv na nekatere vrste operacij, kot so zagotavljanje humanitarne pomoči, izvajanje protiuoporništva ali izvajanje podpore prizadeti državi.

4.4 CELOVITO OPERATIVNO NAČRTOVANJE V NATO

Direktiva celovitega operativnega načrtovanja¹⁶ (v nadaljevanju DCON) objavljena novembra 2010, je prispevek NATO k učinkovitejšemu načrtovanju delovanja v sodobnih, kompleksnih in večdimenzionalnih mednarodnih operacijah in misijah ali v primeru aktiviranja 5.člena Severnoatlantske pogodbe. Direktiva je orodje načrtovalcem na strateški in operativni ravni, katere cilj je, da se v procesu načrtovanja uporabi fleksibilnost, prilagodljivost, iniciativa, intuicija, domišljija, kreativnost, sposobnost predvidevanja, zavedanje o tveganjih ter predvidevanje posledic pa tudi le-te po potrebi omili.

Za delo DCON so ključni naslednji dokumenti: začetna direktiva Severno atlantskega sveta (v nadaljevanju SAS), strateške usmeritve za načrtovanje in strateška vojaška ocena z možnimi opcijami uporabe vojaških sil. NAC poda strateške cilje operacije in predvidene učinke, SHAPE v sodelovanju z združenim poveljstvom oblikuje operativne cilje in želene učinke na območju operacije.

Strateška raven poda strateške usmeritve in metodologijo poročanja navzdol do operativnih in taktičnih poveljstev, medtem pa so taktična in operativna poveljstva NATO dolžna izvajati redna in periodična poročanja navzgor, o doseganju zastavljenih ciljev operacije in o potrebnih prilagoditvah.

Načrtovalni proces celovitega operativnega načrtovanja ima šest stopenj in je posebej izdelan za razvoj operativnih ocen, načrtovalnih izdelkov, direktiv in zahtevanih ukazov na strateški, operativni in taktični ravni. Proces vsebuje naslednje stopnje¹⁷:

1. Razumevanje razmer.
2. Operativno oceno in oceno možnih opcij.
3. Operativno orientacijo.
4. Razvoj operativnega koncepta operacije in razvoj operativnega načrta.
5. Izvedbo operacije in oceno njene učinkovitosti.
6. Prenos operativne odgovornosti.

Vzporedno in vzajemno načrtovanje združenega in zvrstnih poveljstev zagotavlja usklajen operativni načrt ter združeno koordinacijsko povelje. Za doseganje želenih učinkov na

---

¹⁶ Comprehensive Operational Planning Directive (COPD)

¹⁷ 1. Situation Awareness, 2. Strategic Assessment and Operational Appreciation, 3. Response Options and Operational Orientation,

območju operacije je potrebno definirati naloge in potrebne akcije, izdelajo se združene točke usklajevanja, ugotovitve in aktivnosti, ki so rezultat načrtovalnega procesa.

Uspešnost celovitega pristopa v procesu načrtovanja je odvisna tako od sposobnosti in znanja vojaških načrtovalcev, javnosti, civilne družbe doma in na območju, kjer se bo načrtovana operacija odvijala, odvisna je od vladnih in nevladnih organizacij ter njihove pripravljenosti sodelovanje s silami NATO ter od državnih institucij, organizacij in služb tako v državah članicah NATO kot v družbah, kjer se bo vojaška misija odvijala. Uspešnost izvedbe naloge je odvisna od sestave, sposobnosti in izurjenosti lastnih sil ter seveda nasprotnikovih sil. Pomembni dejavniki, ki vplivajo na uspešnost operacije so geografske, meteorološke in druge naravne razmere in pogoji. Pomembno se je tudi zavedati, da proces načrtovanja nikoli ni končan oziroma ni končan dokler se operacija ne konča. Načrte je potrebno nenehno dopolnjevati. Dopolnila pa morajo temeljiti na skrbnem spremljanju in proučevanju učinkov, ki jih imajo aktivnosti zavezništva. Opredeliti je potrebno kakšni naj bi bili želeni učinki posameznih aktivnosti preko katerih dosežemo zastavljene cilje operacije.

Z nenehnim zbiranjem, dopolnjevanjem in analiziranjem vseh relevantnih informacij pred, med pa tudi po izvedeni operaciji ali misiji ocenjujemo realizacijo učinkov.

4.4.1 Razvoj znanja

Tradicionalni vojaški pristop obveščevalne zagotovitve je temeljil na združeni obveščevalni pripravi bojišča, ki je ocenjevala vojaške aspekte bojišča. Današnje mirovne operacije in misije pa so kompleksnejše, zato je potrebno poleg vojaških subjektov upoštevati tudi druge udeležence na območju delovanja, to pa omogoča celovit pristop načrtovanja in izvajanja operacij.

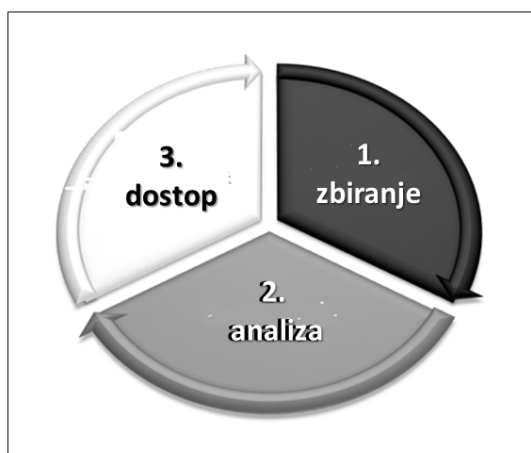
Direktiva celovitega načrtovanja operacij v poglavju »Razvoj znanja¹⁸« (v nadaljevanju RZ), opredeljuje vsebino in procese analiz operativnega območja delovanja. Prehod iz tradicionalnega reaktivnega k proaktivnemu pristopu (slika 4) zajema proces zbiranja, analize in dostop do shranjenega znanja po sistemu «Push-Pull» uporabnikom (poveljniku in ostalim) o vplivih vojaških, političnih, gospodarskih in civilnih dejavnikov na različne akterje in sisteme na območju delovanja (t.i. mavrične interesne skupine: nasprotnik, opozicija, nevtralni, vladne in nevladne organizacije itd..).

---

¹⁸ Knowledge Development (KD)

Razvoj znanja je koncept povezovanja posamičnih, izoliranih podatkov in informacij v uporabno količino in obliko. RZ je evolucija v razmišljanju. Procesi in informacije posameznih družbenih sistemov so že obstajali in so podpirali proces odločanja, vendar pa so niso bili združeni v uporabno znanje.

Slika 4: RZ proces

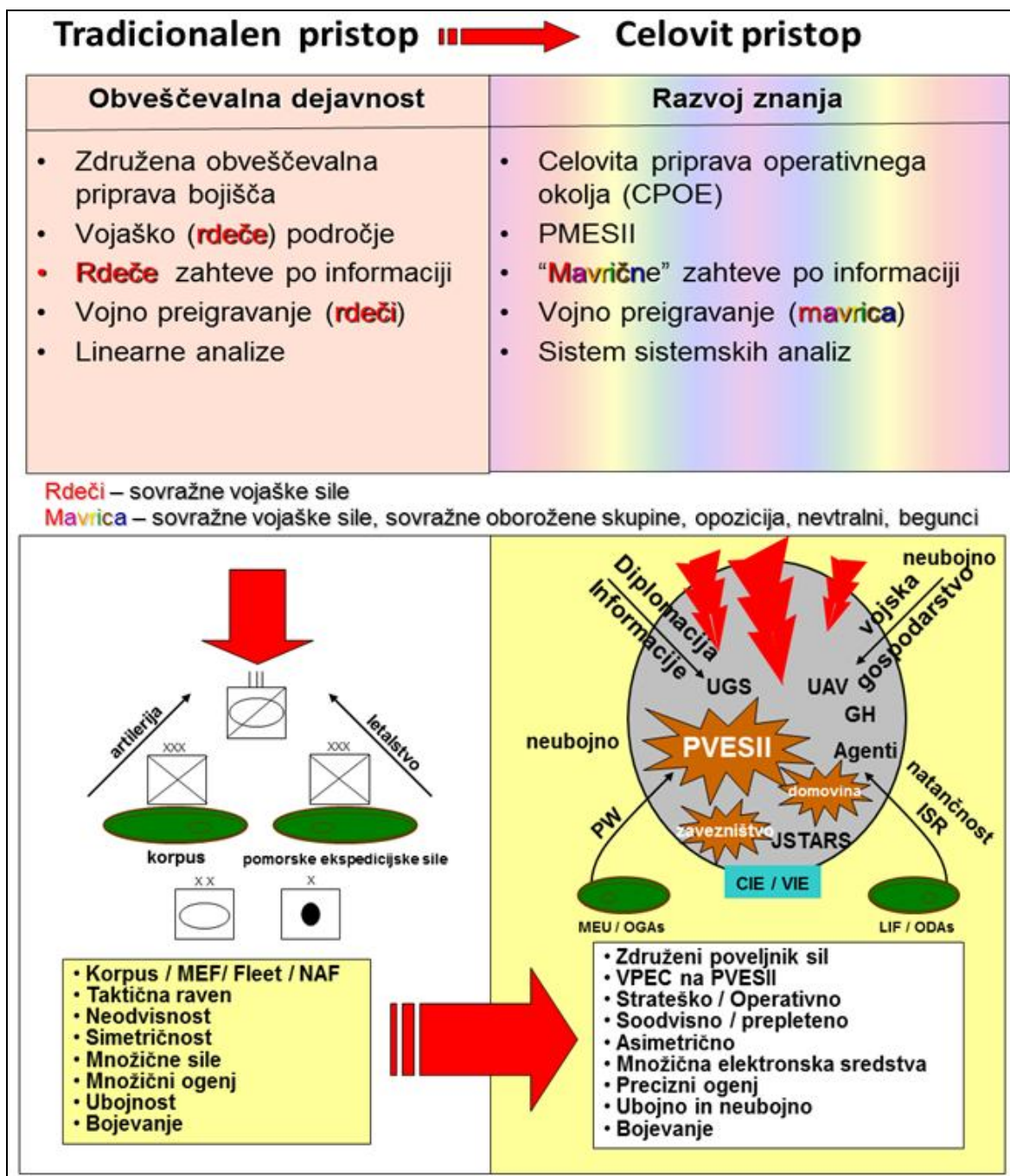
Vir: Grozde, (2011 prirejeno po NATO)

RZ prispeva k bolj celovitemu razumevanju operativnega okolja, posebnost RZ procesov, je da se organizacijska razmerja, struktura in orodja še razvijajo. Sistem analiz družbenih sistemov zahteva analitične sposobnosti, zanesljiv in kvaliteten vir informacij, urejeno bazo podatkov in interdisciplinarno znanje. Različne organizacije imajo dostop do različnih informacij in RZ je odvisen od teh informacij, od informacij v skupni rabi, od sodelovanja in od zavezanosti organizacij, ki tvorijo mreže znanja in zagotavljajo podporo druga drugi. Učinkovito delovanje omrežij zahteva sodelovanje v skupnih procesih in uporabo podpornih informacijskih orodij za sodelovanje. Rezultat je delitev področij dela, manj podvajanja, bolj celoviti in popolni izdelki ter izboljššan prenos znanja v okviru mreže.

4.4.2 Celovita priprava operativnega okolja

Sistemske analize se kot analitični postopek uporabljajo za celovito proučevanje nasprotnikov, možnih nasprotnikov, nevtralnih in prijateljskih subjektov v prostoru. Na sliki 5 je prikazana razlika med tradicionalno in celovito pripravo operativnega okolja (v nadaljevanju CPOO).

Slika 5: Tradicionalni in celovit pristop priprave operativnega okolja

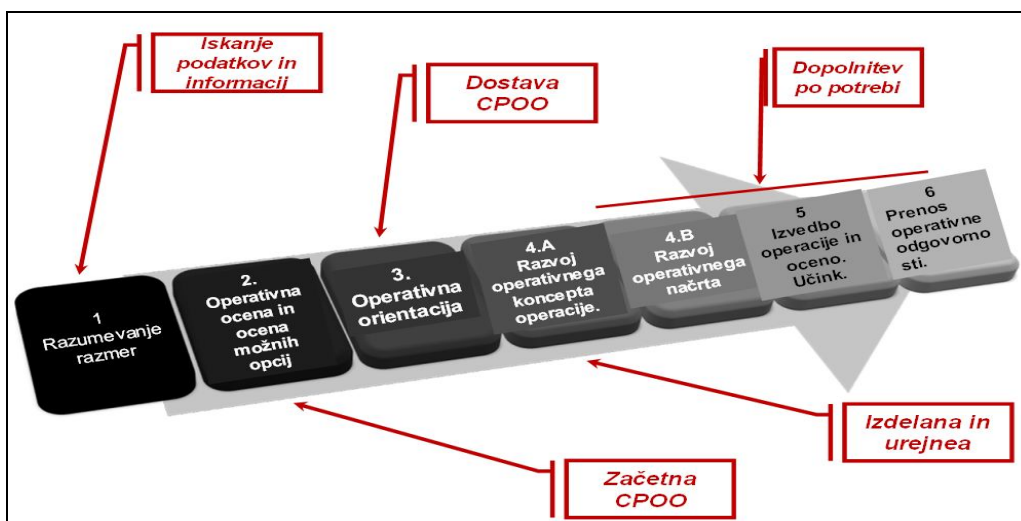
Vir: Grozde, (2011 prirejeno po NATO)

Tradicionalni vojaški pristop obveščevalne zagotovitve je temeljil na združeni obveščevalni pripravi bojišča, ki je temeljila na ocenjevanju vojaških aspektov bojišča, današnje mirovne operacije in misije pa so kompleksnejše, zato je potreba, da se poleg vojaških subjektov upošteva tudi druge udeležence na območju delovanja, to pa omogoča celovit pristop načrtovanja in izvajanja operacij.

Izdelki CPOO v procesu operativnega načrtovanja so prikazani na sliki 6:

- V prvi stopnji Razumevanje razmer se izdelata začetna CPOO, ki vsebuje PVSEII za posamezen subjekt na območju delovanja. Izdelata se analiza geografskega prostora, demografskih dejavnikov, vremena in zdravstvenih razmer.
- V drugi stopnji Operativna ocena in ocena groženj se nadgrajuje CPOO.
- V tretji stopnji Operativna orientacija se izdelata končna CPOO, najverjetnejše in najnevarnejše variante delovanja nasprotnika, določi se točke osredotočenja, določijo se prednosti in slabosti, želena končno stanje in strateške objekte ter časovnica delovanja opozicijskih sil ter najverjetnejša oblika delovanja (Operational design).
- V četrti in peti stopnji se CPOO izpopolni in v šesti stopnji se posreduje ali prenese uporabnikom.

Slika 6: CPOO in operativno načrtovanje

Vir: Grozde, (2011 prirejeno po NATO)

Priporočena struktura CPOO:

- Geometrija območja
- Geografski/oceanografske značilnosti
- Prebivalstvo in demografija
- Zdravstvena situacija
- Politična situacija
- Vojaška situacija
- Socialna situacija
- Infrastruktura
- Informacijska situacija

Celovita priprava operativnega okolja (CPOO) razvija razumevanje operativnega okolja, zgodovino in ozadje konflikta/krize nasprotnika, prijateljev, nevtralnih in drugih akterjev za poveljnika in njegovega štaba. Operativna raven je ožje usmerjena na območje svoje odgovornosti in območje interesa za katerega na podlagi strateškega izdelava lastni CPOO.

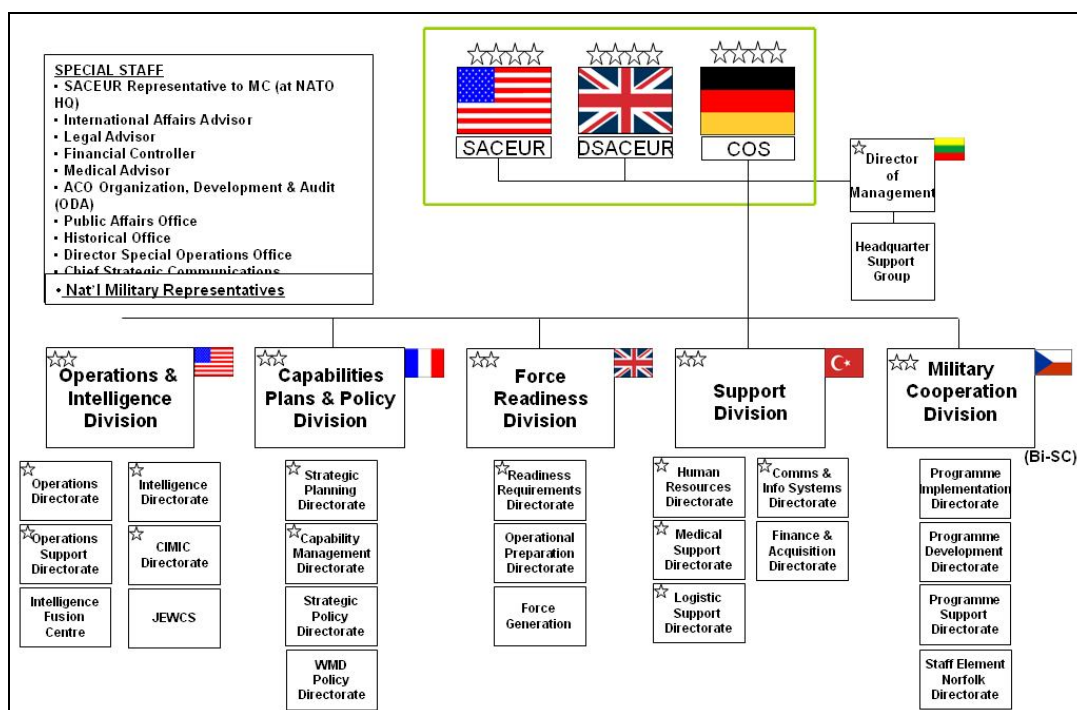
4.5 UVELJAVLJANJE KONCEPTA CELOVITEGA PRISTOPA

4.5.1 Uveljavljanje koncepta Celovitega pristopa v NATO

Celovit pristop predstavlja osnovo delovanja NATO v prihodnjem obdobju, ki bo zagotovil ustrezen odziv na izzive sodobnega sveta, zato se je pričel 2009 proces preoblikovanja strateškega (SHAPE) in združenih operativnih poveljstev preoblikovala iz tradicionalnih funkcijskih poveljstev (J/A/M) v procesno organizirana poveljstva. Načelno organiziranost je opredelila DCON, ki pa je predvsem na strateški ravni drugačna. Proces preoblikovanja poveljstev še ni dokončen, saj se bo po analizi preizkusne organiziranosti združenih poveljstev izvedl dokončno oblikovanje poveljstev na vseh ravneh poveljevanja.

SHAPE se je v letu 2010 reorganiziral v 5 divizij, ki jih sestavljajo direktorati (slika 7), Celovita priprava operativnega okolja je v Obveščevalnem direktoratu (rdeč okvir), ki se povezuje s obveščevalnim center v Londonu (črtkan rdeč okvir).

Slika 7: Struktura SHAPE

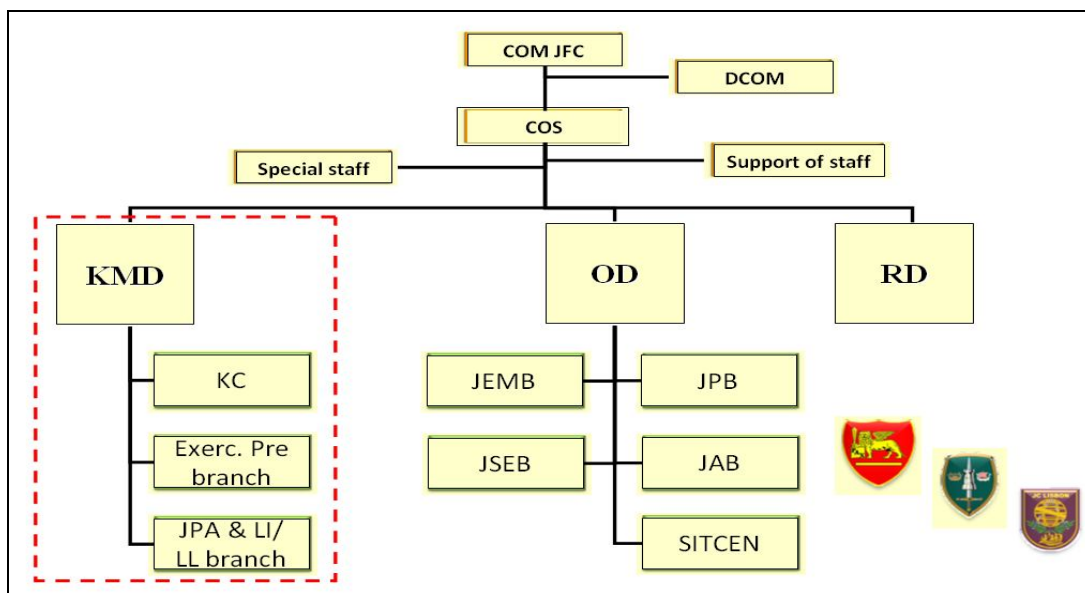
Vir: NATO, (2011)

Združena operativna poveljstva NATO, prvo v Brunssumu (JFCBS) na Nizozemskem in drugo s sedežem v Neaplju (JFCNP) sta se tako (testno) organizirala v letu 2009. Poveljstvo sestavljajo direktorati (slika 8), ki podpirajo proces izvedbe celovitega pristopa načrtovanja. Celovita priprava operativnega okolja je v Direktoratu za upravljanje z znanjem (črtkan okvir prikazuje notranjo strukturo).

Celovita priprava operativnega okolja se izvaja v Centru znanja (Knowledge center), ki je v Direktoratu za upravljanje z znanjem. Center je sestavljen iz treh delov:

- Pridobivanje informacij (Information Acquisition).
- Razvoj znanja (Knowledge development).
- Podpora znanja (Knowledge support).

Slika 8: Struktura združenega operativnega NATO poveljstva

Vir: NATO, (2010)

V zvrstnih poveljstvih in operativnih poveljstvih je klasične štabna organiziranost (J/M/A). Celovita priprava operativnega okolja se izvaja v obveščevalno varnostni organi (J/G/S-2).

4.5.2 Uveljavljanje koncepta Celovitega pristopa v SV

Vojaška doktrina SV uveljavlja Strateški koncept zavezništva (Washington 1999) ter načela organiziranja in delovanja vojaških sil, ki izhajajo iz zavezniške doktrine združenih sil (Allied Joint Doctrine – AJP-1). Upošteva, da je Republika Slovenija članica zveze NATO in Evropske unije, kar pomeni upoštevanje novih rešitev v organiziranosti in delovanju Slovenske vojske (Pešec 2007:100). Doktrina navaja »... da globalne grožnje varnosti postajajo vse bolj tudi neposredne nacionalne grožnje« in »...ker večina groženj

varnosti deluje transnacionalno, obramba pred njimi zahteva visoko stopnjo mednarodnega sodelovanja in usklajenega odzivanja na različne krizne pojave.« (Vojaška doktrina 2006: 11), kar pomeni da podpira uveljavljanje celovitega pristopa operativnega načrtovanja¹⁹. Celovit pristop operativnega načrtovanja temelji na drugačni štabni organiziranosti, zato se morajo klasična poveljstva, kakršna so tudi v SV, ki imajo klasično štabno organiziranost (J/G/S), za delo v procesih operativnega načrtovanja razdeli v štiri skupine:

- **Rumena skupina**, katere naloga je zlasti koordinirati delo skupin ter ažurno poročanje poveljniku tako o poteku procesa načrtovanja kot morebitnih spremembah ter obratno, ažurno prenašanje navodil in ukazov poveljnika nazaj v skupine in vključitev poveljnikovih zahtev v načrtovanje.
- **Rdeča skupina**, katere naloga je natančna proučitev, ocena in spoznavanje vseh nasprotnikov/PVSEII (vojske, klanskih organizacij, terorističnih skupin, kriminalnih združb, odkriti notranje povezave, načine delovanja ipd.) in izdelava analize geografskega prostora, populacije, vremena in zdravstvenih razmer;
- **Modra skupina**, ki na podlagi proučitve razmer in analize dobljene naloge izdelava vse od faktorske analize, kriterije za uspeh, oceno tveganja zahteve za nabor sil Nata za vse tri komponente ter še delitev na predhodnico in glavnino sil, izdelala lasten operativni koncept delovanja, ter na podlagi informacij do katerih sta prišli zelena in rdeča skupina, izdelala lastne variante delovanje idr.;
- **Zelena skupina**, katere naloga je identifikacija vseh drugih mednarodnih in nacionalnih vladnih in nevladnih organizacij na območju operacije, njihovega vpliva in pripravljenosti sodelovanja s silami Nata. Proučuje še splošne družbene razmere v državah kjer bo potekala operacija (vlade in državni aparat, varnostne sile, delovanje civilnih institucij idr.), pa tudi stanje v begunskih centrih, sposobnosti sil OZN in nenazadnje izdelala tudi predlog Pravil delovanja (ROE – Roles of engagement).

Spoznavanje Direktive COPD in procesa celovitega pristopa k operativnemu načrtovanju je ena od vsebin rednega šolanja na PŠŠ²⁰, ki se je začela uvajati v učni proces in štabno urjenje leta 2011²¹, kjer so slušatelji izvedli 3. fazo - operativno orientacijo in 4a fazo -

---

¹⁹ Peščeva ugotavlja, da je doktrina SV ustrezna podlaga za uveljavljanje pristopa do načrtovanja operacij, ki temeljijo na učinkih (Pešec 2007: 101).

²⁰ Slušatelji 6.GŠŠ in 14.PŠŠ smo na vaji »Zoran sea« meseca maja uspešno preizkusili navedeni način dela.

²¹ Na vaji, ki sta jo vodila in usmerjala dr. Marinčič in nemški polkovnik (v pokoju) Manfred Dieckmann, sta bila v vlogi poveljnika Združenega poveljstva sil brigadirja (v pok.) Anton Turk in Jožef Žunkovič, 14 slušateljev

razvoj operativnega koncepta operacije. Po tretji fazi so, poleg analize naloge morali pripraviti koncept delovanja in ga predstaviti poveljniku. V četrti a fazi pa so razvili variante delovanja, jih preigrali, ocenili ter jih nato predstavili poveljniku. Za CPOO je odgovoren Center znanja oziroma Rdeča skupina, ostali štabni organi pa sodelujejo v procesu izdelave.

Scenarij vaje je bil podoben razmeram na obstoječih kriznih žariščih, ki so zelo kompleksne. Vključeval je meddržavni ozemeljski spor med državama Valpecula in Auriga v zapletenem operativnem okolju.

Na analizi vaje so se vsi udeleženci strinjali, da gre za zahteven, pa tudi zelo zanimiv proces načrtovanja, ki bo v prihodnosti pomagal SV pri načrtovanju aktivnosti za MOM. Poznavanje celovitega pristopa je tudi eden izmed pogojev za delo tako v SHAPE, združenih operativnih poveljstvih in na MOM.

Operativni del SV čaka v prihodnosti prilagoditev procesov dela in načrtovanja novemu celovitemu pristopu, PDRIU pa mora skozi izobraževalni proces v usposobiti pripadnike SV za delo tako doma kot v tujini.

5 SODELOVANJE SV V MEDNARODNIH OPERACIJAH IN MISIJAH

Slovenska vojska bo skladno z doseženo načrtovano ravno pripravljenosti za operativno delovanje postopno povečevala vzdržljivost in zahtevnost sodelovanja v MOM ohranjala svojo sposobnost tudi pri odzivanju na sodobne vojaške in nevojaške vire ogrožanja. Sodelovanje bo temeljilo na načelu celovitega pristopa in enotnega nabora sil, namenjenih tako delovanje v okviru zavezništva.

Republika Slovenija kratkoročno in srednjeročno neposredno vojaško ni ogrožena, vendar nestabilne politično-varnostne razmere in občasni izbruhi spopadov nizke intenzivnosti v vzhodnem in jugovzhodnem delu Evrope opozarjajo na latentno prisotnost vojaških groženj evroatlantskemu prostoru in posledično vplivajo na varnostne razmere v tem prostoru.

Republika Slovenija se zavzema za zagotavljanje in ohranjanje mednarodnega miru, varnosti in stabilnosti na temeljih mednarodnega prava in določilih OZN in OVSE. Ključna dejavnika v okviru sistemov kolektivne obrambe in varnosti sta NATO in EU, zato sta stabilnost in varnost evroatlantskega območja v pomembni meri odvisni tudi od procesa njune nadaljnje širitve. Večja pozornost je namenjena tistim kriznim žariščem, ki bolj neposredno vplivajo na nacionalno varnost Republike Slovenije, kot so območje Jugovzhodne Evrope, Bližnjega vzhoda in vzhodnega evropskega sosledstva srednje Azije ter Severne Afrike.

Spreminjanje mednarodnega varnostnega okolja zahteva nenehno pozornost, ustrezno prilagodljivost in sorazmerno odzivnost obrambnega sistema Republike Slovenije.

5.1 IZKUŠNJE SODELOVANJA SV V MOM

Oborožene sile zavezništva, katerega del je tudi SV, so soočene z izzivi in zahtevami za delovanje v mednarodnih operacijah in na misijah, ki so glede na zahtevnost ekspedicijske operacije (začasno izvajanje poslanstva zunaj nacionalnega ozemlja) med katerimi prevladujejo operacije v podporo miru. Najpomembnejši značilnosti MOM sta nepredvidljivost in celovitost. Vojaške enote izvajajo veliko nalog, od humanitarnih, vojaško-policijskih do intenzivnih vojaških spopadov. Pri tem se zahteva visoka raven samostojnosti, samozadostnosti, vzdržljivosti in prilagodljivosti na varnostne izzive na območju delovanja. Slovenska vojska je svoje pripadnike prvič napotila v MOM 14. maja 1997. V letu 1997 je bilo na krizna žarišča napotenih 57 pripadnikov, v letu 2007 pa že

skoraj tisoč. Velikost Slovenskih kontingentov (v nadaljevanju SVNKON) je bila zelo različna in se je gibala od 1 do 2 pripadnika v poveljstvu ali vojaška opazovalca do kontingenta s skoraj 600 pripadniki SV (Furlan, 2009,89).

Danes je težišče delovanja SV v MOM na Kosovu in v Afganistanu, njeni pripadniki pa so prisotni še v Bosni in Hercegovini, Libanonu in Siriji. Značilnosti delovanja je raznolikost operacij in misij, geografska raznolikost, širok razpon velikosti kontingentov, nenehno povečevanje sodelujočih v operacijah ter velik operativni tempo.

Stopnja znanja o operativnem okolju je bila za SV in njene pripadnike različna, od znanega do popolno nepoznanega geografskega okolja, kar je prikazano v tabeli 3.

Tabela 1: Poznavanje geografskega okolja delovanja SV

Operativno okolje		Stopnja znanja in informacij		OPERACIJA
Regija	Država	Geoprostor	PVSEII	
Zahodni Balkan	Bosna*	dobro	dobro	NATO, EU
	Makedonija	dobro	dobro	NATO
	Kosovo*	dobro	dobro	NATO, EU
	Albanija	srednje	dobro	OZN
Bližnji vzhod	Ciper	slabo	srednje	OZN
	Sirija	slabo	slabo	OZN
	Libanon	slabo	slabo	OZN
	Irak	slabo	srednje	NATO, ZDA
Srednja Azija	Afganistan*	slabo	slabo	NATO, ZDA
Južna Azija	Pakistan	slabo	slabo	NATO
V Afrika	Somalija	slabo	slabo	NATO
SZ Afrika	Kongo	slabo	slabo	EU
SZ Afrika	Sudan	slabo	srednje	EU
Cent. Afrika	Čad	slabo	slabo	EU

* NATO operacije v BiH, Kosovu in v Afganistanu opredeljuje kot ekspedicijske operacije²²

Vir: Grozde, (2011)

Območje Zahodnega Balkana je pripadnikom SV, tako družbeno kot geografsko relativno dobro poznano:

- Družbene razmere na območjih bivše skupne države, stanje vojaškega sistema, ekonomskega sistema, infrastrukture in informacijskih sistemov.
- Znanje o geografskem prostoru bivše skupne države je zelo dobro, prav tako so bile pripadnikom TO (SV) dostopne vojaško-geografske ocene prostora bivše države po vojaško geografskih smereh, ki jih je izdelala JLA (Jugoslovanska ljudska armada).

²² The Characteristics of Expeditionary Forces, 2007: 25-26

O vseh ostalih območjih, kjer je bila SV prisotna, je Slovenija pridobivala informacije o družbi in prostoru/geoinformacije iz javnih virov, domačih znanstvenih in raziskovalnih organizacij, partnerskih ali vodilnih držav, ki so imele potrebno znanje o operativnem okolju. Geopodporo SVNKON na MOM so na zagotavljala regionalna poveljstva oziroma poveljstva in enote, v katerih so pripadniki SV delovali. Po letu 2005 Slovenija pridobiva geoinformacije in podatke tudi na podlagi sklenjenih dvostranskih državnih sporazumov.

Delovanje na različnih geografskih območjih in v večnacionalnih sestavih je pripadnikom SV omogočilo seznanitev z delovanjem v nepoznanih geografskih območjih, z drugačno kulturo, jezikom in običaji, urjenje v komunikacijskih veščinah in prilagajanju vedenjskih navad, izpopolnjevanje znanja tujih jezikov ter tudi krepitev spoštovanja lastne kulture in tradicije. Pridobljene izkušnje delovanja v različnih zelo zahtevnih klimatskih območjih, omogoča istočasno tudi preverjanje lastne sposobnosti delovanja in vzdržljivost opreme v pogojih visokega tveganja ter pogojih omejene logistične podpore (Furlan 2009: 95).

5.2 OBVEŠČEVALNO VARNOSTNA PODPORA SV NA MOM

Vojaška obveščevalna dejavnost SV, v sodelovanju z Obveščevalno-varnostno službo (v nadaljevanju OVS) MORs, s svojimi organizacijskimi in tehnološkimi rešitvami zadovoljuje nacionalne obrambne potrebe in delovanje SV ter zavezništva (Vojaška doktrina, 2006, 35). Glede na zakonske pristojnosti (ZObr, 32. člen) je v okviru obrambnega sistema le OVS tisti, ki lahko izvede celovito obveščevalno-varnostno zagotovitev pripadnikom Slovenske vojske. Za zagotavljanje učinkovite in celovite obveščevalno-varnostne podpore pripadnikom SV je nujno tesno in stalno sodelovanje zlasti med OVS in štabnimi varnostnimi organi Slovenske vojske, in sicer v vseh fazah napotitve in napotitve pripadnikov torej, to je v času priprav na napotitev, med samo napotitvijo ter po končani napotitvi (Črnčec, Urbanc 2009:101).

OVS izvaja obveščevalno-varnostno podporo SV na MOM:

- Neposredno preko nacionalnih obveščevalnih celic (v sklopu SVNKON kot nacionalni podporni element v BiH in na Kosovu) ali preko svojih pripadnikov (kot zmogljivost SV) v S/G/J 2 v nadrejenih poveljstvih SVNKON, po konceptu

»dvojnega klobuka«²³. Pripadniki OVS v delo poveljstev SV bataljonske ravni do sedaj niso bili vključeni.

- Posredno preko obveščevalnih produktov v sodelovanju s partnerskimi službami in deli mednarodnih poveljstev

Obveščevalno-varnostne potrebe poveljnikov na taktični ravni so v MOM kompleksne in zahtevne. Potrebe ne vključujejo le podatkov, potrebnih za bojno delovanje, pač pa v prvi vrsti podatke za zaščito sil in tudi podatke o splošnih varnostnih, gospodarskih, političnih, socialnih in drugih področjih. Obveščevalno-varnostne zmogljivosti se morajo ustrezno načrtovati že v procesu načrtovanja MOM.

Glede na naravo, predvsem pa na geografsko razpršenost mednarodnih operacij in misij, v katerih trenutno sodeluje SV, je dejstvo, da obrambni sistem ustrezne obveščevalno-varnostne zagotovitve ni zmožen zagotavljati samo z oporo na lastne vire oziroma samo z lastnimi podatki. Tako rekoč za vse MOM, v katerih so od leta 1997 naprej sodelovali pripadniki SV, je bilo pri nujenju ustrezne obveščevalno-varnostne podpore nujno povezovanje s tujimi obveščevalno-varnostnimi službami. S sodelovanjem SV v mednarodnih operacijah in misijah na območjih, kot so Afganistan, Libanon, Irak in Čad, je takšno sodelovanje postalo še toliko pomembnejše. V teh primerih podatki, pridobljeni s sodelovanjem s partnerji, pomenijo celo pretežni del podatkov, ki se uporabljajo za pripravo pripadnikov Slovenske vojske ter za zaščito sil v času izvajanja operacije (Črnčec, Urbanc 2009: 106).

Vojaška obveščevalna dejavnost (v nadaljevanju VOBDE) SV neprekinjeno podpira delovanje SV v celotnem spektru operacij, za katere se pripravlja SV. VOBDE SV izpolnjuje svoje poslanstvo na strateški (OVS, GŠSV), operativni (PSSV) in taktični ravni poveljevanja (podrejena poveljstva in enote). Ravni obveščevalne dejavnosti se medsebojno močno prepletajo in dopolnjujejo. Posamezni organi, ki izvajajo obveščevalno dejavnost SV, to lahko izvajajo za več ali celo za vse ravni. Med njimi velja načelo sodelovanja in dopolnjevanja. Pretok obveščevalnih izdelkov med vsemi ravni je jasen in preprost ter omogoča neposredne, direktne povezave med uporabnikom in izvajalcem, ob hkratni možnosti nadzora (Rode 2007: 37).

---

²³ angleško »*dual hatted*« v zavezništvu pomeni dogovorjeno(normativno urejeno) opravljanje nalog nalog/funkcije v mednarodnih vojaških strukturah ter tudi izvajanje nalog za nacionalne potrebe.

Vojaška obveščevalna dejavnost Slovenske vojske obsega naslednje temeljne funkcije: zagotavljanje indikatorjev in opozoril, izvajanje obveščevalne priprave bojišča, podpora poznavanju situacije, podpora načrtovanju in delovanju po ciljih, ocenjevanje bojnega delovanja, podpora zaščiti sil in priprava sil za delovanje.

5.3 INFORMACIJSKA PODPORA POVELJEVANJU IN KONTROLE V SV

Proces poveljevanja in proces kontrole skupaj tvorita sistem Poveljevanja in kontrole (v nadaljevanju sistem PinK), s katerim poveljnik, njegov štab in podrejeni načrtujejo, organizirajo, vodijo in kontrolirajo bojna delovanja. Značilnost sodobnega bojevanja je visok tempo poteka operacij, ki poudarja pomembnost poveljnikove sposobnosti spremljanj situacije in pravočasno odzivanje na spremembe na bojišču. SV mora biti sposobna skupnega delovanja v večnacionalnem vojaškem okviru, tako v konvencionalnih oblikah delovanja kot tudi proti hibridnim grožnjam.

Čeprav obstaja veliko modelov procesa odločanja, je v strokovni literaturi največkrat citiran Boydov model zanke OODA²⁴ (Šterbenc 2010: 11), ki je sestavljena iz štirih faz: opazovanja, orientacije, odločanja in delovanja. Proces OODA predstavlja poveljnikov proces odločanja²⁵.

SV vzpostavlja sodoben vojaški informacijski sistem PinK (v nadaljevanju IS PinK) na strateški, operativni in taktični ravni. IS PinK bo zagotavljal informacijsko podporo pri načrtovanju in izvajanju vojaških operacij ter sledljivost vojaških enot do ravni čete za potrebe Natovih odzivnih sil²⁶ ter za sodelovanje v NATO operacijah²⁷. IS PinK sestavlja distribuirano omrežje med seboj povezanih strežnikov in senzorjev, ki si preko sistema fizičnih in brezžičnih omrežij izmenjujejo podatke v skoraj realnem času. Sestavljajo ga štirje ključni segmenti: uporabniške programske aplikacije, računalniška infrastruktura, komunikacijska infrastruktura, upravljavci in uporabniki sistema.

Slika 9 prikazuje celovit model arhitekture IS PinK. Vsi gradniki skupaj tvorijo homogeno celoto. IS PinK podpira proces PinK v vseh fazah procesa:

---

²⁴ Model zanke OODA(Observe, Orient, Decide, Act) je leta 1987 razvil ameriški polkovnik John R. Boyd in predstavlja ključne funkcije procesa PinK v katerem postavlja poveljnika kot ključno komponento procesa PinK-a.

²⁵ Decision-making process.

²⁶ NATO Response Forces - NRF

²⁷ SVNKON15 je leta 2007 v KFOR poskusno uvajal sistem SITAWARE

- Faza opazovanja oz. spremljanja situacije. Poveljnik in štab zbirata informacije o lastnih silah in sovražniku v območju odgovornosti. Podatki se v lokalni podatkovni bazi replicirajo iz podrejenih poveljstev, enot na terenu in obveščevalnih virov.
- Faza orientacije. Poveljnik preko IS PinK sprejme ukaz nadrejenega poveljstva. V tej fazi se izvaja obveščevalna priprava bojišča, pri kateri se pomočjo orodij geografskih informacijskih sistemov (v nadaljevanju GIS)²⁸ izdelava analizo terena in že vnaprej pripravljenimi digitalnimi kartami in modeli prehodnosti. Z združevanjem podatkov in ustvarjanjem zavedanja o situaciji, ter že pridobljenimi izkušnjami, se ustvarja novo znanje.
- Faza odločanja. Izdelajo se variante delovanja, koncept delovanja in načrt, ki ga štabni častniki izdelujejo sinhrono v aplikaciji SITAWARE.
- Faza ukrepanja. Poveljnik aktivira načrt in ga kot ukaz preko IS PinK v skoraj realnem času posreduje v podrejena poveljstva. Preko grafičnega vmesnika se poveljniku in ostalim udeležencem omogoča zavedanje o situaciji v skoraj realnem času.

Sistem IS PinK je zasnovan tako, da omogoča nadzorovan pretok informacij od najnižje do najvišje ravni PinK. Sistem IS PinK je implementiran v stacionarni in premični del sil SV. S prikazom aktivnosti lastnih in nasprotnikovih sil in razpoložljivih sredstev daje poveljniku in njegovemu štabu popolno informacijo, ki je potrebna za uspešno načrtovanje kopenskih, združenih ali koalicijskih operacij.

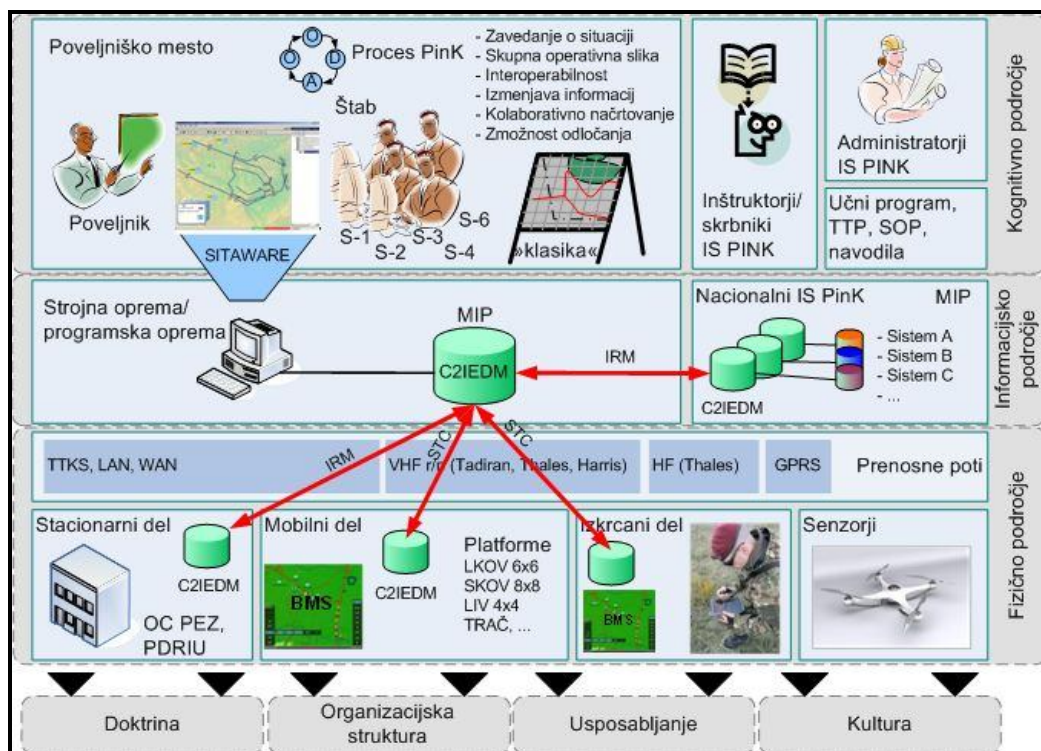
Ključne zmogljivosti IS PinK so avtomatsko izmenjevanje informacij, zagotavljanje skupne operativne slike, interoperabilnost (povezljivost) na ravni izmenjave podatkov, koncept informacijskih slojev za upravljanje informacij, integriran GIS, podpora obveščevalni pripravi bojišča, podpora izdelavi variant delovanja in načrtovanju delovanj, dinamična replikacija podatkov, sporočilni sistem, podpora pri izdelavi načrtov/ukazov, vzporedno načrtovanje in integriran sporočilni sistem.

---

²⁸²⁸ Obstaja več definicij GIS-a:

- GIS (geografski informacijski sistem) je skupek strojne opreme, programske opreme in postopkov, ki omogočajo urejanje, upravljanje, analiziranje, modeliranje, predstavitev in prikaz geografsko relevantnih podatkov z namenom reševanja kompleksnih problemov planiranja in upravljanja virov (NCGIA, 1990).
- GIS je organiziran sistem računalniške strojne in programske opreme, geografsko opredeljenih podatkov, osebja in načina dela, ki omogoča učinkovit zajem, shranjevanje, urejanje, posodabljanje in različne predstavitve vseh oblik geografsko opredeljenih podatkov (ESRI, 1994).

Slika 9: Celovit model IS PinK v SV

Vir: Šterbenc, (2010)

Vloga obveščevalno-varnostnih organov je izrednega pomena, saj so nosilci prostorskih analiz ter spremljanja situacije na območju delovanja. Štabni organi, glede na področje odgovornosti, ažurno vnašajo podatke in informacije v podatkovno bazo preko grafičnega vmesnika v pet prednastavljenih podatkovnih in informacijskih slojev. To omogoča enostavno selekcijo informacij, ki se jih želi prikazovati oziroma posredovati drugim uporabnikom (komunikacijskim vozliščem) v sistemu IS PinK.

Podatkovni model je zasnovan na podlagi informacijskih potreb o bojišču, ki jih sestavljajo:

- Lastne sile (lokacija, tip, velikost, status, popolnjenost s kadri, materialnimi sredstvi in potrošim materialom, organiziranost sil, mobilnost, naloge);
- Sovražnikove/opozicijske sile (lokacija, tip, velikost, status, popolnjenost s kadri, materialnimi sredstvi in potrošim materialom, organiziranost sil, mobilnost, naloge);
- Geografsko okolje (geografske, hidrografske in demografske lastnosti, infrastruktura itd.);
- Načrtovanje operacij in distribucija ukazov (poslanstvo, naloge, variante delovanja, koncept, organiziranost namenskih sil, načrt)

V tabeli 1 so prikazani nosilci urejanja in odgovornosti za vnašanje ustreznih podatkov in informacij v informacijske sloje.

Tabela 2: Poimenovanje informacijskih slojev v sistemu SITAWARE (v angleščini)

Št.	Naziv informacijskega sloja	Kratika	Odgovornost
1	Friendly and neutral (organisational)	FRDNEU	S1, S3, S4
2	Friendly and neutral (non-organisational)	FRNENO	S3, S4
3	Correlated enemy and unknown	CORENU	S2
4	Uncorrelated enemy and unknown	UNCORR	S2
5	Globally significant	GLBSGN	S2, S3, S4
n	Complete plan	COMPLN	Vsi

Vir: Šterbenc, (2010)

Koncept IS PINK je zasnovan tako, da omogoča nadzorovan pretok informacij od najnižje do najvišje ravni PinK (slika 10).

Programska oprema IS PINK je kompatibilna na vseh ravneh PinK, uporabnik pa lahko izbira med grafičnim vmesnikom SitaWare HQ²⁹, ki je namenjen za delo v poveljstvih ravni bataljona in višje ter SitaWare BMS, ki je namenjen uporabi na premičnih platformah. Sistem IS PinK je implementiran v stacionarni in premični del sil SV.

Najnižja raven, kjer še lahko vnašamo podatke v sistem IS PinK je izkrcani vojak, ki je opremljen s prenosnim sistemom IS PinK. Praviloma se podatki na vsaki ravni združujejo (agregacija), združeni pa pošiljajo na višje ravni. V izjemnih primerih se lahko, na zahtevo poveljnika, podatki prenašajo tudi neposredno iz najnižje ravni na najvišjo raven PinK.

V *stacionarnem* delu IS PinK so posamezna vozlišča (poveljstva) vključena v interno omrežje MORS/SV.

V *premičnem* delu IS PinK, v enotah ravni bataljon in nižje, so posamezna vozlišča (vozila) vključena v VHF bojna radijska omrežja (v nadaljevanju VHF BROM). Mobilno poveljniško mesto bataljona se po horizontalni liniji PinK povezuje z drugimi bataljoni oziroma se povezuje v interno omrežje MORS/SV.

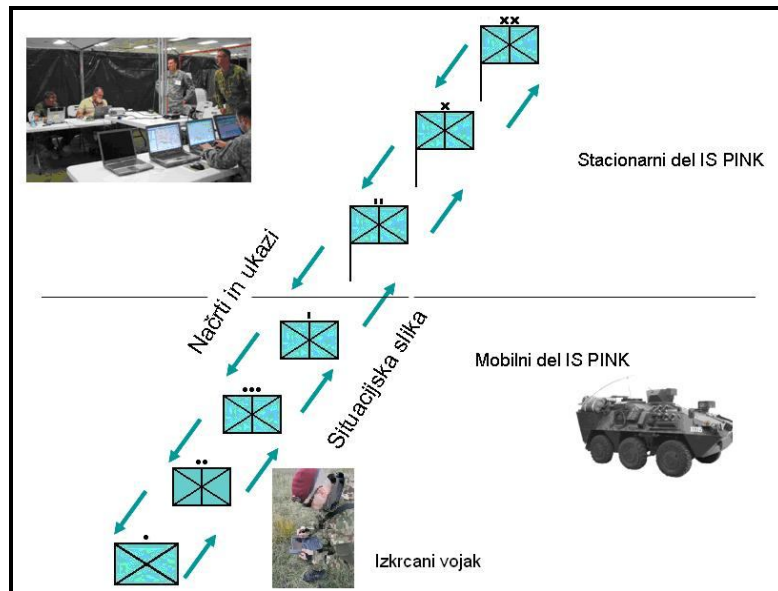
Aplikacija SitaWare HQ je zasnovana za potrebe zagotavljanja zavedanja o situaciji na bojišču. Namenjena je za uporabo do ravni bataljona (po potrebi tudi čete). S prikazom aktivnosti lastnih in nasprotnikovih sil ter razpoložljivih sredstev daje poveljniku in njegovemu štabu popolno informacijo, ki je potrebna za uspešno načrtovanje in izvedbo

²⁹ SitaWare HQ je grafični vmesnik, ki se uporablja na ravni bataljona in višje. Namenjen je informacijski podpori procesu načrtovanja delovanja v štabu in spremljanju situacije na terenu.

kopenskih, združenih ali koalicijskih operacij. SitaWare HQ omogoča tudi izdelavo načrtov in ukazov in avtomatsko posredovanje drugim udeležencem v IS PinK.

Slika 10: Načelna shema pretoka informacij v IS PINK

Vir: Šterbenc, (2010)

Aplikacija Battle Management System (BMS) je namenjena za uporabo v mobilnih platformah³⁰. Zasnovan je tako, da v taktičnem okolju ponuja poveljniku vozila optimalen pregled nad situacijo na terenu. Z integracijo BMS in GPS signala ima poveljnik na digitalni karti natančno informacijo o položaju svoje enote v prostoru, ne glede na čas in vremenske pogoje.

SitaWare Track Server (STS) je namenjen zavedanju situacije na strateški ravni. Omogoča centralni dostop do podatkov in prikaz združene operativne slike v izbranem območju delovanja, na kateri je hkrati prikazana operativna slika dogajanja na kopnem, morju in v zračnem prostoru.

Sistem Blue Force Tracking (BFT)³¹ zagotavlja taktičnemu operativnemu centru informacijo o trenutnih lokacijah vozil v skoraj realnem času. Sistem omogoča prenos podatkov v SitaWare HQ in s tem prikaz lokacij vozil na digitalni karti.

³⁰ Vozila 4X4, Valuk 6X6 in Svarun 8X8

³¹ SVKON je v KFOR uporabljala BFT italijanske vojske

Podatki za geografski informacijski sistem³² (v nadaljevanju GIS) se za SV zagotavljajo s sistemom Upravljanja in distribucija GIS podatkov (v nadaljevanju UDiGISP), ki je sestavni del PinK, sistemov upravljanja z ognjem, načrtovanja operacij in logistične oskrbe operacij ter upravljanja senzorskih in komunikacijskih sistemov. Uporabnik, ki potrebuje dodatke za neko območje obišče vstopno točko v sistemu – portal³³. Na portalu so povezave na vse module sistema, omogoča pa še ostale vsebine (novice, forum...). Poslovanje v sistemu je nadzorovano in varovano preko osebnega gesla in beleži promet posameznega uporabnika.

Informacije o geografskem prostoru imajo pomembno vlogo v vojaških operacijah ter zagotavljajo temelj, na katerega so dodane druge informacije in podatki o bojišču oziroma kriznemu območju. Kadar so ti podatki združeni z obveščevalnimi podatki in informacijami o lastnih silah, vremenu, logističnih razmerah, pomagajo poveljniku k boljši preglednosti bojišča pri načrtovanju in vodenju operacij ter usmerjanju in natančnem določanju ciljev nasprotnika. Geografski informacijski sistemi skupaj z drugimi obveščevalnimi disciplinami omogočajo bojnim silam zagotovitev prevlade na bojišču.

5.4 OBVEŠČEVALNA GEOPROSTORSKA PODPORA

5.4.1 Obveščevalna dejavnost SV

Doktrina SV, obveščevalni dejavnosti določa, da mora s svojimi organizacijskimi in tehnološkimi rešitvami zadovoljiti nacionalne obrambne potrebe in delovanje Slovenske vojske ter zavezništva. To se zagotavlja z angažiranjem vseh razpoložljivih virov, predvsem pa z državno obveščevalno varnostno agencijo, obrambno obveščevalno varnostno službo in z vojaško obveščevalno dejavnostjo Slovenske vojske ter preko izmenjave informacij z drugimi pristojnimi resornimi organi države in tujimi partnerskimi obveščevalno varnostnimi službami. V sodelovanju z zavezniki mora preprečiti strateška presenečenja in omogočiti pravočasno povišanje pripravljenosti ter načrtovanje uporabe Slovenske vojske. V sodelovanju z zavezniki mora preprečiti operativna in taktična presenečenja ter omogočiti pravočasno povišanje pripravljenosti in učinkovito odzivanje Slovenske vojske (Doktrina 2006: 32).

---

³² GIS je organiziran sistem računalniške strojne in programske opreme, geografsko opredeljenih podatkov, osebja in načina dela, ki omogoča učinkovit zajem, shranjevanje, urejanje, posodabljanje in različne predstavitve vseh oblik geografsko opredeljenih podatkov (ESRI, 1994).

³³ Na intranetnem naslovu <http://IGIS2/MORS2>

Vojaško obveščevalno dejavnost na strateški ravni izvajajo OVS in obveščevalni organi Generalštaba SV. Na operativni ravni izvajajo obveščevalno dejavnost obveščevalni organi in enote operativnega poveljstva sil, na taktični ravni pa obveščevalni organi poveljstev brigad in bataljonov ter izvidniške enote. Ravni obveščevalne dejavnosti se medsebojno prepletajo in dopolnjujejo (Doktrina 2006: 32, 33).

Vojaška obveščevalna dejavnost Slovenske vojske je celota funkcij, procesov, postopkov in ukrepov posameznikov, enot in poveljstev, s katerimi neprekinjeno in celovito spremljajo, analizirajo in predvidevajo vojaško, vojaško-politično in varnostno situacijo ter delovanje sovražnika, potencialnega sovražnika in druge vojaške ter varnostne grožnje, s ciljem omogočiti poveljnikom in drugim, ki odločajo o uporabi Slovenske vojske, sprejem kvalitetnih in pravočasnih odločitev na vseh ravneh poveljevanja. Del vojaške obveščevalne dejavnosti je elektronsko izvidovanje, ki se izvaja v obveščevalno-izvidniškem bataljonu na podlagi strokovnih usmeritev OVS (Doktrina 2006: 33).

Vojaška obveščevalna dejavnost Slovenske vojske obsega naslednje temeljne funkcije: zagotavljanje indikatorjev in opozoril, izvajanje obveščevalne priprave bojišča, podpora poznavanju situacije, podpora načrtovanju in delovanju po ciljeh, ocenjevanje bojnega delovanja, podpora zaščiti sil in priprava sil za delovanje. Posamezni organi, ki izvajajo obveščevalno dejavnost Slovenske vojske, jo lahko izvajajo za več ali celo vse ravni. Med njimi velja načelo sodelovanja in dopolnjevanja. Pretok obveščevalnih informacij in izdelkov med vsemi ravnmi mora biti jasen in preprost in mora omogočati neposredne, direktne povezave med uporabnikom in izvajalcem, ob hkratni možnosti nadzora. Vsa poveljstva in enote Slovenske vojske so dolžni spremljati situacijo, sodelovati v medsebojnem obveščanju, izvajati ukrepe samozaščite in krepiti varnostno kulturo. (Doktrina 2006: 33).

Obveščevalna zagotovitev v Doktrini bojevanja kopenskih sil (ATP 3.2 2003: 26)³⁴ predstavlja celotno vedenje in razumevanje nasprotnikovih aktivnosti, zmogljivosti in namer, okolja ter vremena. Poleg izdaje usmeritev obveščevalnim in varnostnim organom, morajo poveljniki poskrbeti, da je vedno tesno sodelovanje med operativnimi in obveščevalnimi organi ter usklajenost bližinskega boja, globinskega boja in delovanja v zaledju.

Glede na poveljnikov interes za obveščevalnimi informacijami razlikujemo tri specifična območja:

---

³⁴ Land Operations, ATP 3.2. STANAG 2241. Bruselj, junij 2003.(prevod 2005)

- a. Geografsko vplivno območje je geografsko območje, v katerem lahko poveljnik s silami, ki jim poveljuje, neposredno vpliva na potek bližinskega in globinskega boja ter delovanja v zaledju, s pomočjo manevra ali s sistemi za ognjeno podporo.
- b. Območje obveščevalne odgovornosti je območje, dodeljeno poveljniku, v katerem je odgovoren za zagotovitev obveščevalnih informacij s pomočjo sredstev, ki jih ima na razpolago. Težišče aktivnosti obveščevalnih organov je v tem območju.
- c. Območje obveščevalnega interesa je območje, ki obsega vplivno območje, sosednje območje ter prostor, ki se razteza na sovražnikovo območje proti ciljem trenutnih ali prihodnjih, načrtovanih delovanj.

Celovit pristop analize operativnega okolja uporablja poleg tradicionalnih obveščevalnih virov tudi ostale neobveščevalne in nevojaške vire. Obveščevalne discipline³⁵ pridobivanja podatkov so zmogljivosti SV, partnerskih vojska, zavezništva ali drugih obveščevalno-varnostnih organizacij, ki zagotavljajo realizacijo Načrta pridobivanja podatkov na podlagi poveljnikovih zahtev po kritičnih informacijah in prednostnih obveščevalnih zahtevah.

Splošna obveščevalna produkcija vodi v funkcionalno osredotočen obveščevalni produkt, ki se uporabi za specifičen namen kot odziv na specifični obveščevalni zahtevek poveljnika/uporabnika. Funkcionalne obveščevalne discipline³⁶ s svojim specialističnim analitičnim strokovnim znanjem ob uporabi vseh virov prispevajo k celoviti analizi operativnega okolja. Področja dela funkcionalnih obveščevalnih disciplin in njihove zmožnosti analize nasprotnikovih družbenih sistemov PVSEII so prikazana v tabeli 3.

---

³⁵ Obveščevalne discipline:

- a. Pridobivanje podatkov z izvidniškim delovanjem (angl.: *Reconnaissance & Surveillance*).
- b. Pridobivanje podatkov iz javno dostopnih virov (angl.: *Open Source Intelligence/ OSINT*).
- c. Pridobivanje podatkov s pomočjo človeških virov (angl.: *Human Intelligence/ HUMINT*).
- d. Pridobivanje podatkov s prestrezanjem signalov (angl.: *Signals Intelligence/ SIGINT*).
- e. Pridobivanje podatkov iz slikovnih virov (angl.: *Imagery Intelligence/ IMINT*).
- f. Pridobivanje podatkov na podlagi preučevanja zajete opreme in oborožitve (angl.: *Technical Intelligence/ TECHINT*).
- g. Pridobivanje podatkov s pomočjo merjenja (angl.: *Measurement and Signatures Intelligence/ MASINT*)

³⁶ Funkcionalne obveščevalne discipline so: obveščevalne dejavnosti (OD) o oboroženih silah, biografska OD, ekonomska OD, politična OD, OD ciljenja, znanstvena in tehnična OD, tehnična OD, logistična OD, infrastrukturna OD, geoprostorska OD, inženirska OD, sociološka OD, zdravstvena OD, varnostna OD (Canadian Joint Intelligence doctrine - B-GJ-005-200/FP-000/, 2003:33–34). Funkcionalne obveščevalne discipline so opredeljene tudi v STANAGu AJP-2.1(A), Intelligence Rocedures, September 2005.

Tabela 3: Področje dela funkcionalnih obveščevalnih dejavnost v PVSEII

PVSEII	Funkcionalna obveščevalna dejavnost
Politični sistemi	<p><u>Politična obveščevalna dejavnost</u> se ukvarja z dinamiko notranjih in zunanjih političnih zadev neke tuje države, regionalne skupnosti, multilateralnih sporazumov in organizacij, tujih političnih gibanj, ki so proti-vladno orientirane. Sem vključujemo vladne strukture, notranje in tuje politike.</p> <p><u>Varnostna obveščevalna dejavnost</u> je definirana kot »obveščevalna dejavnost, ki se nanaša na identiteto, zmožnosti in namene sovražnih organizacij ali posameznikov, ki so ali so morebiti vpleteni v vohunstvo, sabotaže, subverzije (prevrati) ali terorizem. Vključuje obveščevalne podatke o tujih obveščevalnih sistemih in o organiziranih kriminalnih združbah. Na poseben način je povezan s protiobveščevalnimi aktivnostmi.</p> <p><u>Biografska obveščevalna dejavnost</u> obravnava stališča, ravnanja, običaje, veščine, vplivnost, odnos, zdravje in življenjepis tistih tujih oseb, ki so aktualno ali potencialno zanimivi za obveščevalno skupnost.</p>
Vojaški sistemi	<p><u>Obveščevalna dejavnost o tujih oboroženih silah</u> se ukvarja z vsemi vidiki tujih prostorskih, kopenskih, pomorskih in zračnih oboroženih sil, vključujoč postopke bojevanja, poveljevanja in kontrole, oborožitvene sisteme, usposabljanja, osebje, doktrino, strategijo in taktiko, logistiko, oborožitveno trgovino, obrambno industrijo in obrambne stroške.</p> <p><u>Obveščevalna dejavnost ciljenja</u> (angl. »Targeting«) prikazuje, določa oz. lokalizira komponente ciljev in ugotavlja njihovo identiteto, ranljivost in relativno pomembnost.</p> <p><u>Logistična obveščevalna dejavnost</u> vključuje zmožnosti premika sil, njihove podpore in vzdržljivosti na vojaških operacijah.</p> <p><u>Inženirska obveščevalna dejavnost</u> obdeluje tiste informacije, ki se nanašajo na nasprotnikove inženirske operacije in vire, okoljske razmere, vojaško geografske informacije o prostoru, ki jih zahteva poveljnik v procesu načrtovanja vojaških operacij.</p>
Ekonomski sistemi	<p><u>Ekonomska obveščevalna dejavnost</u> se nanaša na tuje gospodarske zmogljivosti, aktivnosti, politike, vključujoč produkcijo, distribucijo in porabo dobrin ter storitev, zaposlitve, financ in drugih vidikov mednarodnega ekonomskega sistema, kot je pomoč, trgovina in investicije. V sklopu obrambne obveščevalne dejavnosti gre za ekonomske zmožnosti za podporo in razvoj obrambnih zmogljivosti.</p> <p><u>Znanstvena in tehnična obveščevalna dejavnost</u> se nanaša na tuji znanstveni razvoj in tuje tehnične raziskave, vključujoč inženirske in proizvodne tehnike, nove tehnologije, oborožitvene sisteme in njihove zmogljivosti.</p>
Socialni sistem	<p><u>Sociološka obveščevalna dejavnost</u> obravnava socialne in kulturne faktorje, ki vključujejo populacijske parametre, njihove sestave po narodnosti, socialne plasti in stabilnost, javno mnenje, izobrazba, religija, zdravje, zgodovino, jezik, vrednote, itd.</p>
Infrastrukturni sistemi	<p><u>Infrastrukturna obveščevalna dejavnost</u> vključuje železniške, cestne, cevovodne (naftovodne), vodne in zračne povezave in omrežja, telekomunikacijske sisteme in njihovo uporabnost.</p>
Informacijski sistem	<p>Splošna obveščevalna dejavnost. Potrebno sodelovanje zunanjih strokovnjakov.</p>

Vir: Grozde, (2011)

Funkcionalne obveščevalne discipline podpirajo analize operativnega geografskega prostora in analize zdravstvene situacije, medtem, ko je področje analize prebivalstva in demografije v pristojnosti splošne obveščevalne dejavnosti (tabela 4).

Tabela 4: Področje dela funkcionalnih obveščevalni dejavnost v splošnem delu CPOO

Področje	Funkcionalna obveščevalna dejavnost
Geografske značilnosti	<u>Geoprostorska obveščevalna dejavnost</u> uporablja in analizira slikovne in geoprostorske informacije za opis, oceno in vizualni prikaz fizičnih značilnosti in geografsko pogojenih aktivnosti na zemlji.
Prebivalstvo/demografija	Splošna obveščevalna dejavnost
Zdravstvena situacija	<u>Zdravstvena obveščevalna dejavnost</u> proučuje zdravstvene, bio-znanstvene, epidemiološke, okoljevarstvene, in druge informacije, ki se odražajo v zdravju ljudi ali živali.

Vir: Grozde, (2011)

OVS in obveščevalno varnostni organi SV nimajo razvitih funkcionalnih obveščevalnih disciplin, zato se lahko v proces analize vključujejo posamezni specialisti iz SV ali strokovnjaki iz civilnega okolja oziroma javnih virov. Praviloma se za območja MOM pridobiva obveščevalne informacije od partnerski služb.

5.4.2 Geoprostorska obveščevalna dejavnost

Podatki in Informacije o geografskem prostoru imajo pomembno vlogo v vojaških operacijah ter zagotavljajo temelj, ki je dodan drugim informacijam in podatkom bojišča oziroma kriznega območja. Kadar so ti podatki združeni z obveščevalnimi podatki in informacijami o lastnih silah, vremenu, logističnih razmerah, pomagajo poveljniku k boljši preglednosti operativnega okolja pri načrtovanju in vodenju operacij ter usmerjanju in natančnem določanju ciljev sovražnika.

Geoprostorska obveščevalna dejavnost (GEOD)³⁷ združuje uporabo in analize slikovnih podob ter geoprostorskih podatkov z namenom opisovanja in ocenjevanja ter vizualno prikazovanje fizičnih pojavov in georeferenciranih aktivnosti v geografskem prostoru (STANAG 2190 - AJP 2.0).

³⁷ Geospatial intelligence

Ameriška vojska opredeljuje geoprostorsko obveščevalno podporo³⁸ kot specializirano disciplino upravljanja z geopodatki in geoinformacijami. Zajema vse dejavnosti povezane z načrtovanjem, zbiranjem, obdelavo, izkoriščanjem in posredovanjem geoprostorskih informacij interesnega območja, vizualizacija teh informacij in združevanje vizualnih informacij v druge informacije s pomočjo postopkov, analiz in procesov vizualizacije (Geospatial Intelligence Support to Joint Operations, 2007: 1-5).

GEOD ob uporabi geomatike³⁹ uporablja javne vire kot osnovo za geoprostorske analize območij delovanja operacij MOM. Zaradi intenzivnosti procesov in sprememb v okolju tematske geoinformacije iz bolj ali manj zastarelih topografskih kart ne zadostujejo, zato so potrebne ažurne, popolne in objektivne informacije o geografskem prostoru. S širjenjem uporabe računalniških tehnologij in uporabo geografskih informacijskih sistemov, so v zadnjem desetletju nastale podatkovne zbirke digitalnih geoprostorskih podatkov. Podatki o fizičnih lastnostih tal se najpogosteje uporabljajo na področju varovanja okolja, prostorskega načrtovanja, pri osnovnem kartiranju, upravljanju z vodnimi viri, v prometu, pri proučevanju degradacije tal, pri ugotavljanju tveganj posegov v okolje, urbanem planiranju, turizmu, obrambnem načrtovanju, načrtovanju ukrepanja v primeru naravnih in drugih nesreč.

V vojski je obveščevalna podpora poveljevanju eden od največjih uporabnikov GIS, saj ima skoraj vsak obveščevalni podatek tudi svojo prostorsko komponento. Najenostavnejša uporaba GIS je za izdelavo obveščevalne metabaze. Tako se enostavno izvede analiza, ki pove, kateri obveščevalni podatki so na voljo na izbranem območju. Množica, iz različnih virov in z različnimi obveščevalnimi disciplinami zbiranja zbranih geoprostorskih podatkov, sestavlja geoinformacije⁴⁰.

Vsaka geoinformacija lahko vsebuje veliko podatkov, ki še niso ciljno organizirani, ocenjeni, analizirani ali interpretirani. Geoinformacije postanejo geoprostorski obveščevalni izdelek, ko se jih z upoštevanjem prioriteten obveščevalnih zahtev

---

³⁸ Pred letom 2000 tudi Geografska obveščevalna dejavnost, ta pojem je še sedaj v uporabi v ameriškem Marinskem korpusu

³⁹ Geomatika je veda, ki združuje informatiko in geoznanosti, kot so npr. geografija, geodezija in geologija. Ta dejavnost uporablja sistematični pristop za integracijo vseh sredstev za zajemanje in upravljanje prostorskih podatkov, ki so potrebni kot del znanstvenih, administrativnih, pravnih in tehničnih operacij, zajetih v postopek proizvodnje, uporabe in upravljanja prostorskih informacij.

⁴⁰ Geoinformacije so geoprostorske informacije o objektih oz. pojavih na zemeljski površini, ki jim je določena lokacija (koordinata). Običajno so prikazane v obliki karte (zemljevida) ali pa kot numerični podatki v tabelah. Geografske informacije so lahko v analogni ali digitalni obliki.

naročnika⁴¹, oceni, analizira in interpretira, ter s tem ustvari dodano vrednost. Še posebej sta pomembna integracija in analiza, ki pretvorita informacije v obveščevalni izdelek.

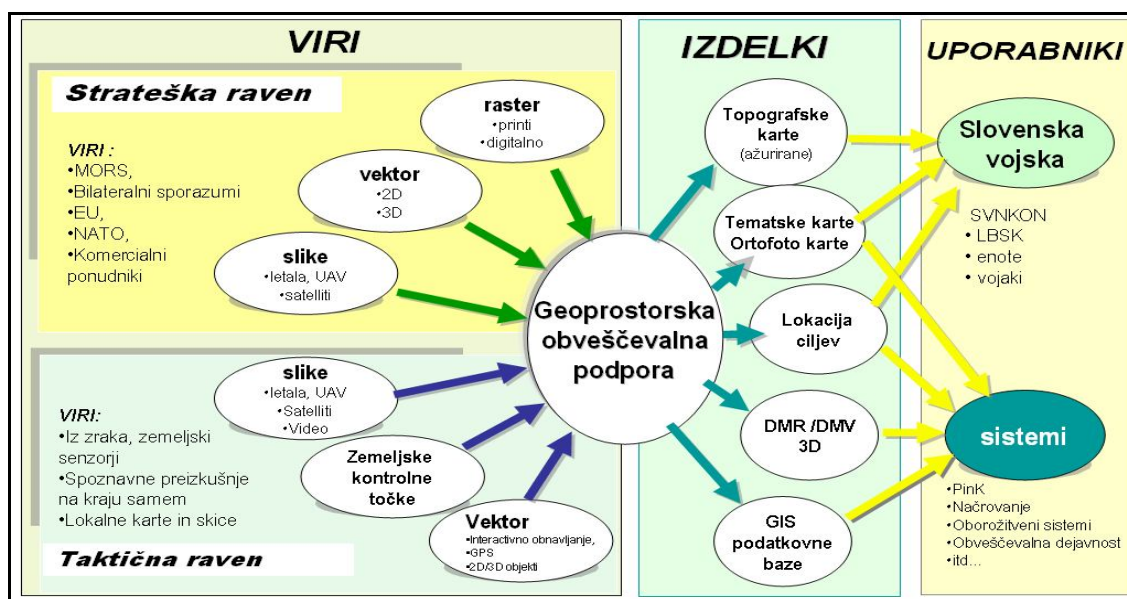
Zbirka geoprostorskih podatkov je zaokrožena, organizirana zbirka ali množica digitalnih grafičnih in tematskih (atributnih, geografskih) podatkov, ne glede na tipološko in podatkovno strukturo.

Ustrezno strukturirana obveščevalna zbirka/baza podatkov omogoča iskanje po lokaciji in po podatku:

- Poizvedba po podatku pove kateri obveščevalni podatki so na voljo na izbranem območju.
- Poizvedba po lokaciji pove kakšno lokacijo ima podatek v prostoru.

Glede na hiter razvoj GIS v zadnjih letih lahko ugotovimo, da meje uporabnosti GIS postavlja izključno uporabnik z definiranjem svojih potreb, medtem ko so te meje dobavitelji opreme prestopili že zdavnaj. Stroški nabave orodij GIS se naglo znižujejo in v primerjavi s stanjem pred leti predstavljajo zanemarljive vsote. Obseg, namen in način uporabe GIS je odvisna od stopnje inovativnosti, definiranja potreb, iniciative vodij in posameznikov, ter informacijske "pismenosti" uporabnikov. Geoprostorska obveščevalna podpora ob uporabi GIS uporablja različne vire za obveščevalne analize območij delovanja SV v MOM (slika 11).

Slika 11: Geoprostorska obveščevalna podpora

Vir: Grozde, (2010)

⁴¹ Vojska, državni organ, poslovni subjekt

Geoprostorsko obveščevalno vrednotenje prostora vključuje učinke in vplive splošnih, fizičnih in družbenih geografskih dejavnikov na vojaške ali druge aktivnosti vseh vpletenih strani na obravnavanem geografskem območju.

Za zbiranje informacij morajo biti uporabljeni vsi razpoložljivi viri in službe. Prožnost in odzivnost modernih metod in sistemov zbiranja informacij omogoča poveljnikom, da imajo podroben pregled nad bojiščem v skoraj realnem času.

Rezultati geoprostorskih analiz so odvisni od kakovosti podatkov in izbrane metodologije. Dober metodološki pristop ne omogoča izdelave kakovostnih analiz, če podatki niso ustrezno kakovostni:

slabi podatki + dobra obdelava = slaba analiza = slabo odločanje

6 GEOPROSTORSKA PODPORA

Obveščevalno vrednotenje geoprostora vključuje učinke in vplive splošnih, fizičnih in družbenih geografskih dejavnikov⁴² na lastne instrumente moči in na družbene sisteme nasprotnika ali druge aktivnosti vseh vpletenih strani na obravnavanem geografskem območju.

Območja delovanj SV in zavezniških sil na kriznih območjih so območja, ki so doživela hitre naravnogeografske, strukturne in funkcijske spremembe z izrazito splošno tendenco poslabšanja. Skupne značilnosti so poškodovana ali uničena infrastruktura (naselja, prometnice, energetski objekti itn.), kaotično pravno stanje, anarhija v delovanju javnih ustanov oziroma njihova odsotnost, prevlada črnega trga in različnih nelegalnih gospodarskih operacij, odsotnost investicij, beg kapitala in različnih gospodarskih dejavnosti, zelo nizka raven osebne in kolektivne varnosti, pogosto uporabljene oblike represije, prisotnost različnih paravojaških skupin, naglo povečana smrtnost in zmanjšana rodnost, množične selitve, pojav beguncev, odsotnost ali močna redukcija delovanja izobraževalnega sistema ter zdravstvenega in socialnega varstva (Zupančič, 2006: 163).

6.1 GEOPROSTORSKA PODPORA V ZAVEZNIŠTVU

6.1.1 Geoprostorska podpora v NATO

Področje geoprostorske podpore je v NATO urejeno s standardizacijo geoprostorskih informacij in podatkov ter nadzorovanim uvajanjem v procese načrtovanja in izvajanja operacij ter drugih nalog v zavezništvu. Krovni strateški dokument na geoprostorskem področju je 296-1 NATO Geospatial Policy MC iz leta 2006, v njej je določena geoprostorska politika vojaškega komiteja. Članice zavezništva imajo pravico nadzirati oblikovanje, reproduciranje in uporabo geografskih informacij svojega ozemlja in ozemeljskih voda ter določijo omejitve glede distribucije ter poznejše uporabe, če je izpolnjen pogoj, ki zahteva, da države članice lahko neovirano izvajajo načrtovanje ter politiko zveze Nato.

Vsaka članica lahko neovirano zbira podatke ter opazuje ozemlja držav nečlanic in jih posreduje članicam, ki so odgovorne za vzdrževanje in produciranje teh podatkov glede

---

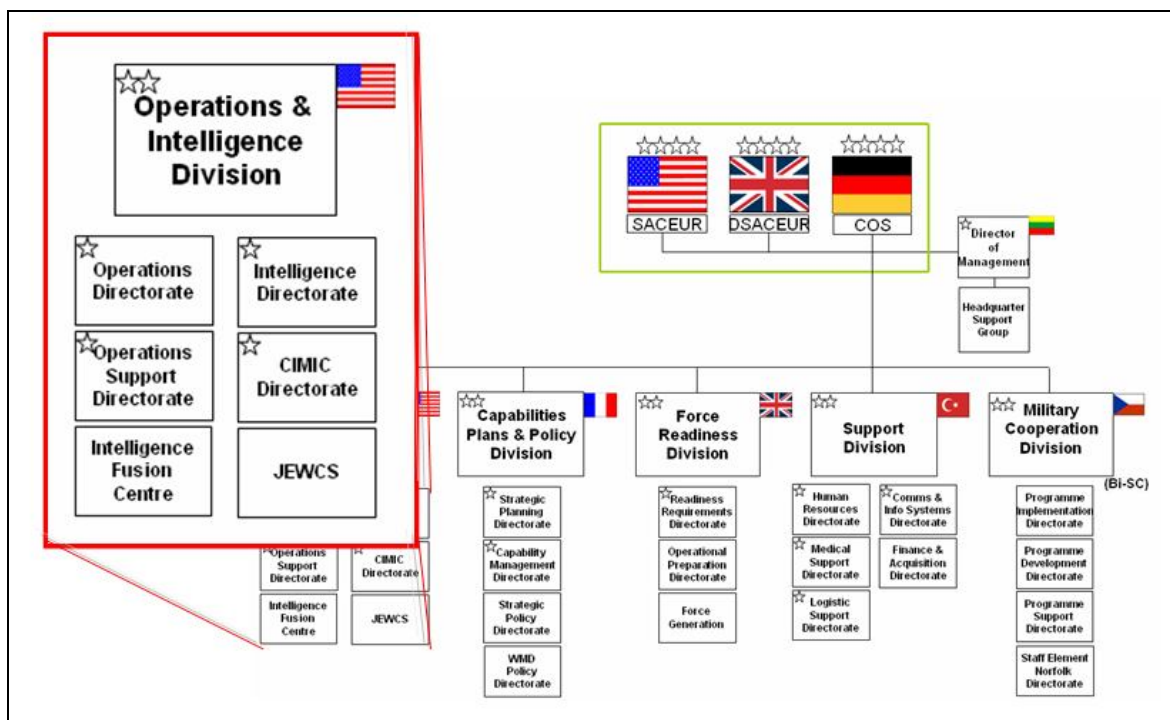
⁴² Geografski dejavniki predstavljajo osnovo za oceno situacije, odločanje in izvajanje nalog na določenem geografskem območju.

na interesno območje. Nosilca geoprostorske podpore NATO poveljstev se določi po posvetovanju s članicami, ki izkažejo interes za to podporo, ali z državo, v katere suverene pravice posegajo.

Izmenjava geoprostorskih informacij med državami za uporabo zavezništva je brez omejitve, izvaja se na podlagi dvostranskih sporazumov med državami (velja za geoprostorske informacije članic in nečlanic zavezništva). Izmenjava digitalnih geoprostorskih podatkov poteka po Natovem omrežju⁴³, ki izpolnjuje najvišje varnostne standarde varovanja prenosa podatkov.

V SHAPE je geopodpora v obveščevalnem direktoratu divizije za operacije in obveščevalno dejavnost (slika12), ki se funkcijsko povezuje z obveščevalnim centrom v Londonu⁴⁴. Organizacijska struktura je v veljavi od aprila 2010.

Slika12: Obveščevalna dejavnost v strukturi SHAPE

Vir: Grozde, (2011 prirejeno po NATO 2011)

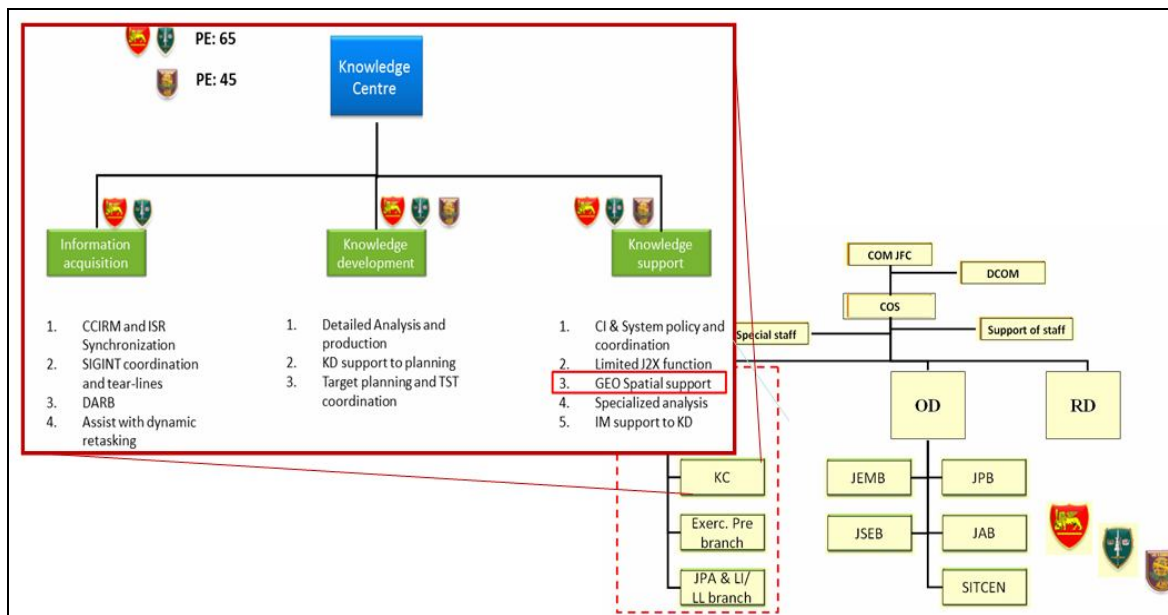
V združenih poveljstvih NATO je področje geoprostorske podpore organizacijsko umeščeno v sektor Podpora znanja⁴⁵ v Centru znanja⁴⁶ (slika 14) Direktorata upravljanja z

⁴³ V Nato se uporabljajo tri komunikacijska omrežja: LOCE, BICES glavno obveščevalno hrbtnično omrežje, NATO WAN, ki je narejen iz Natovega osnovnega digitalno prenosnega sistema (NIDTS) in CRONOS

⁴⁴ Intelligence Fusion Centre

znanjem⁴⁷, v zvrstnih in taktičnih poveljstvih pa je področje v obveščevalno-varnostnih organih G/A/M-2.

Slika13: Center znanja v združenih poveljstvih NATO

Vir: Grozde, (2011 prirejeno po NATO 2010)

NATO je za svoje odzivne sile vseh zvrsti, ki so namenjene delovanju na območjih izven zavezništva, v dokumentu Geoprostorska podpora Natovim ekspedicijskim operacijam⁴⁸ opredelil sistem, procese in zmogljivosti geopodpore.

Regionalno poveljstvo posamezne operacije je odgovorno za geoprostorsko podporo silam, ki delujejo na njenem območju odgovornosti. Sistem poslovanja deluje po načelu »potrebe po vedenju«, kar pomeni, da mora imeti uporabnik razlog za geoprostorski podatek. Prosto dostopne so le temeljne topografske karte, karte minskih polj in karte prometnih komunikacij za vse države, ki prispevajo sile v zavezništvo, ne glede na to, ali so članice EU/NATO ali ne. Ne glede na stopnjo tajnosti in upravičenca se vodi evidenca izdanih podatkov (digitalnih ali analognih).

⁴⁵ Knowledge support

⁴⁶ Knowledge center

⁴⁷ Knowledge Management Directorate

⁴⁸ Geospatial support to Nato expeditionary operations, version 1.3, 2008

6.1.2 Geoprostorska podpora v EU

Področje geoprostorske podpore v EU določa Koncept geoprostorskih informacij⁴⁹, ki način geoprostorske podpore vojaškim silam EU na operacijah kriznega odzivanja EU. Izvajalci so Celica za geopodporo (GSC), Evropski satelitski center (v nadaljevanju EUSatCen) in države članice skupnosti. Koncept določa temeljna merila in vrsto geoprostorskih podatkov, ki jih vzdržujejo države članice EU in določa umeščenost in organiziranost geopodpore področja v Evropskem vojaškem štabu (v nadaljevanju EUMS). Določa naloge in odgovornosti članic EU na geoprostorskem področju, način in pogoje izmenjave, razdeljevanje ter pravic do razmnoževanja geoprostorskih gradiva (avtorske pravice). Priporočena je omejitev stopnjevanja tajnosti za geoprostorske podatke na minimum (razen za slikovne obveščevalne izdelke/ IMINT). Standardizacija je temelj povezljivosti na tem področju, priporoča uporabo NATO standardov. Predstavniki EUMS sodelujejo v delovnih skupinah NATO.

Geopodporo operacijam EU izvaja »Geoprostorsko podporna država«⁵⁰, ki ima ustrezno znanje in informacije ter podatke o kriznem območju⁵¹. Članice morajo skrbeti za vzdrževanje geoprostorskih podatkov, za katere so prevzele odgovornost. RS zaenkrat nima obveznosti, razen vzdrževanja podatkov za območje RS. Članice morajo vzdrževati metapodatkovno bazo o geoprostorskih podatkih in o stanju po potrebi obveščati EU vojaški štab.

Izmenjava geoprostorskih podatkov med članicami poteka na podlagi sklenjenih bilateralnih sporazumov (v MORS je strokovni nosilec za geoprostorske zadeve ter standardizacijo na tem področju v uradu za civilno obrambo).

Vrednotenje geoprostora izvaja EUSatCen, ki je agencija Sveta EU, katere namen je izkoriščanje in priprava informacij, pridobljenih s pomočjo satelitskega opazovanja zemlje, in sicer z namenom podpore skupni zunanji in varnostni politiki. Podatke pridobiva prek komercialnih satelitov, jih nato obdela in pošlje Svetu EU. Članicam se posredujejo analize na podlagi njihovih zahtev. Satelitski center pripravlja obveščevalne informacije, ki jih večina držav na nacionalni ravni ne more.

---

⁴⁹ EU Concept EDSP Geospatial Information, ki vsebinsko upošteva NATO Geoprostorsko Politiko MC 296-1

⁵⁰ "Geospatial Supporting Nation"

⁵¹ Za operacijo v Čadu je bila to Francija

6.2 GEOPROSTORSKA PODPORA SLOVENSKE VOJSKE

Področje vrednotenja geografskega prostora in geopodpore SV geoinformacijsko podpirata dva organa v sestavi MORS:

- pristojna organizacijska enota MORS, zadolžena za civilno obrambo razvija kartografski sistem za obrambo in zaščito, pripravlja strokovne podlage za standardizacijo in izdelavo kart, nadzoruje aerosnemanja ter je skrbnik bilateralnih sporazumov s področja geopodpore⁵² in
- organizacijska enota MORS, pristojna za informatiko in komunikacije, ki načrtuje, razvija, uveljavlja in vzdržuje aplikacije ter administrira podatkovne baze geografskih podatkov, poleg tega pa oblikuje in upravlja prostorski podatkovni model in z njim povezane baze podatkov.

Koordinacijo in izvedbo določenih nalog s področja geoprostorske obveščevalne dejavnosti in slikovne obveščevalne dejavnosti izvaja delovna skupina, ki jo je imenoval minister za obrambo. V skupini so predstavniki OVS, SV, inšpektorata za obrambo (IRSO) in predstavnika organizacijskih enot pristojnih za geopodporo v MORS.

Proces geopodpore v MORS je določen v Navodilu o zagotavljanju geoprostorskega gradiva pripadnikom SV pred napotitvijo na mednarodne operacije in misije, ter na druge aktivnosti v tujini (MORS, 2010). Geoprostorsko gradivo vključuje geodetske, topografske, letalske, hidrografske, kartografske, geofizikalne in slikovne podatke ali informacije v vseh oblikah, ki so georeferencirani v prostoru. Zajema tudi publikacije in navodila, ki se nanašajo na geoprostorske podatke in informacije interesnega območja.

Geoprostorsko gradivo se v primeru napotitve SV na MOM zagotavlja po naslednjem principu:

- a. PSSV, kot nosilec načrtovanja za sodelovanje v MOM v fazi načrtovanja opredeli potrebe po geoprostorskem gradivu in jih posreduje GŠSV, ki jih dostavi v organ MORS zadolžen za civilno obrambo.
- b. Pristojna organizacijska enota MORS, zadolžena za civilno obrambo na zahtevo GŠSV na osnovi sklenjenih dvostranskih sporazumov na vojaškem geoprostorskem področju pridobi dodatno geoprostorsko gradivo ter nudi

---

⁵² RS ima podpisane bilateralne sporazume z Avstrijo, Nemčijo, Italijo, Veliko Britanijo, Madžarsko, Češko in ZDA. V pripravi sta sporazuma s Francijo in Hrvaško.

- strokovno pomoč pri uporabi gradiva. Strokovno pomoč pri uporabi gradiva nudi tudi organizacijska enota MORS, pristojna za informatiko in komunikacije.
- c. PSSV sodeluje tudi pri načrtovanju potreb po geoprostorskem gradivu, operativno tehnično obdeluje geoprostorsko gradivo za potrebe organizacijskih enot SV in skrbi za distribucijo geoprostorskega gradiva v te enote.
  - d. Organizacijska enota MORS, pristojna za informatiko in komunikacije na zahtevo obveščevalno - varnostnega organa (J2) GŠSV izvaja obdelavo digitalnega geoprostorskega gradiva in skrbi za arhiviranje in nadaljnjo distribucijo le tega.
  - e. OVS sodeluje pri pridobivanju in pripravi geoprostorskega gradiva. Poleg tega sodeluje pri pripravi usmeritev za upravljanje z geoprostorskim gradivom, ki je označeno s katerokoli stopnjo tajnosti.

Geoprostorske informacije imajo pomembno vlogo pri načrtovanju in vodenju operacij SV. V operativnem smislu se geografska podpora SV deli na uporabnike in strokovnega nosilca. Analizo in uporabo geoprostorskih podatkov izvajajo uporabniki v SV, ki so usposobljeni za izvajanje prostorske analize za potrebe svojega funkcionalnega področja:

- Strokovni nosilec upravljanja in distribucije GIS podatkov v SV je umeščen v obveščevalno-varnostni organ (v nadaljevanju G-2) PSSV. Sistem distribucije in upravljanja geoprostorskih podatkov deluje po principu »potrebe po vedenju«. Nadzor upravičenosti uporabe izvaja G-2 PSSV, ki tudi zagotavlja redna usposabljanja strokovnih nosilcev GIS v SV. G-2 izdeluje geoprostorske analize, strokovno usmerja ter nadzoruje upravljanje in distribucijo geoprostorskih baz podatkov v digitalni in tiskani obliki na območjih delovanja SV ter za poveljnika analizira in posreduje meteorološke podatke na območju delovanja SV.
- Uporabniki GIS podatkov (štabni organi) morajo biti usposobljeni izvajati prostorske analize za svoja področja odgovornosti. Obveščevalne prostorske analize se izvajajo na vseh ravneh poveljevanja:
  - a. V Poveljniškem centru SV (POVC) v IS PinK spremljajo aktivnosti SV na območjih delovanja.
  - b. Na taktični ravni, štabni organi (od S-1 do S-4) v poveljstvih bataljonov⁵³ in brigadi uporabljajo IS PinK.
  - c. Obveščevalno izvidniški bataljon (5.OIB) s svojimi taktičnimi obveščevalnimi zmogljivostmi v IS PinK izvajajo obveščevalne in

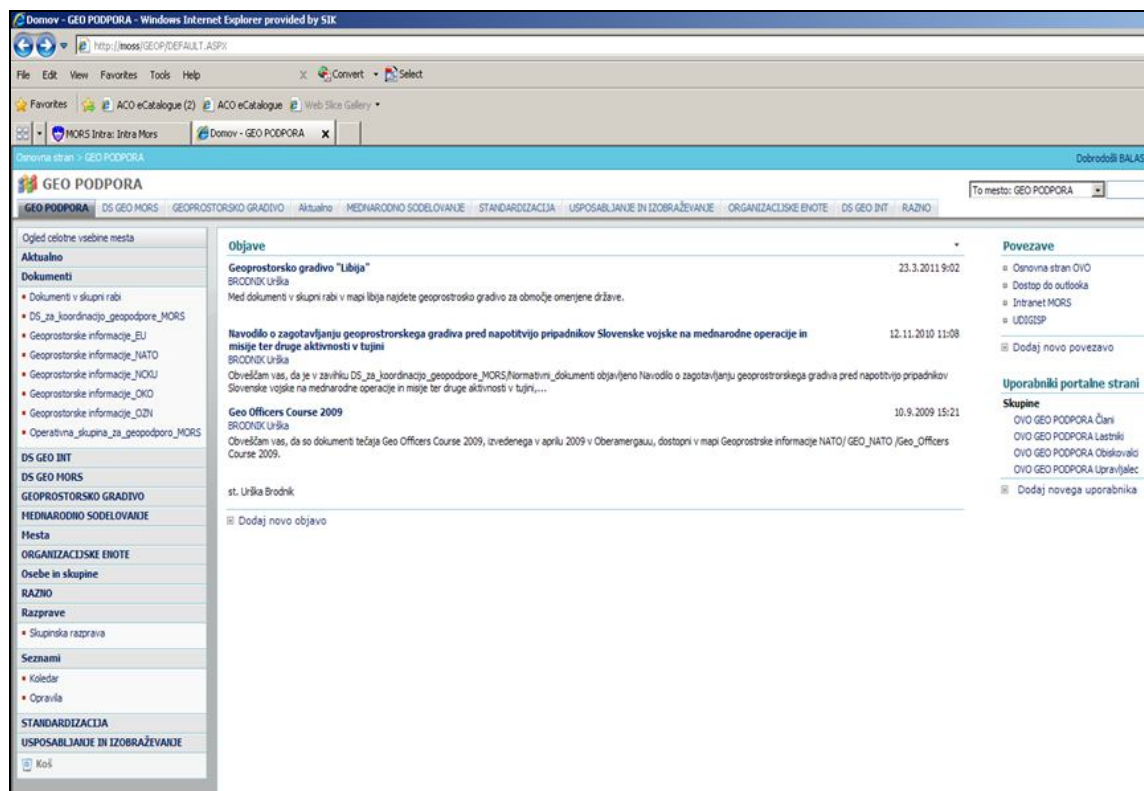
---

⁵³ Pehotni in motoriziran bataljoni in drugi rodovski bataljoni (OKMB, RKBO, BNZP, BZO, AB, MOD, letalska enota SV)

geprostorske analize na podlagi pridobljenih taktičnih obveščevalnih podatkov iz različnih virov.

Posredovanje geoinformacij od leta 2008 poteka preko intranetnega portala⁵⁴ obveščevalno varnostnih organov SV, slabost tega portala je, da je dostopen le ožji strokovni javnosti. V letu 2011 pa organizacijska enota MORS v civilni obrambi pristojna za geopodporo vzpostavlja nov intranetni geoportal⁵⁵, njegova prednost bo v tem, da bo dostopen širšemu krogu zainteresirane javnosti v MORS in SV. Na sliki 14 je prikazana struktura geoportala MORS, kateri bo dostopen širši zainteresirani javnosti v MORS in tujini.

Slika14: Geoportal MORS

Vir: MORS, (2011)

Usposabljanje za uporabo geoprostorskega gradiva se izvaja v fazi priprav na MOM. PSSV izvede in koordinira usposabljanje na področju, ki zajema seznanitev z geoprostorskim gradivom in njegovo uporabo pred odhodom na MOM. Podporo pri načrtovanju in izvedbi usposabljanj nudita organizacijska enota MORS, pristojna za civilno

⁵⁴ Avtor naloge je kreiral geoportal in portal obveščevalno varnostnih organov SV

⁵⁵ Intranetni naslov: <http://moss/GEOP/DEFAULT.ASPX>

obrambo ter organizacijska enota MORS, pristojna za informatiko in komunikacije. Pri izvajanju usposabljanja s področja upravljanja z geoprostorskim gradivom lahko sodeluje tudi OVS.

Usposabljanje in izobraževanje

Usposabljanja in izobraževanja pripadnikov SV in OVS na področju obveščevalne geopodpore se izvajajo v SatCen v Madridu, NATO šoli Oberammergau (GEO Officers Course, Geospatial Orientacion Course itd..) in v partnerskih vojskah (npr. sodelovanje v geopodpori na vaji NOBLE LIGHT, Nemčija).

7 GRADITEV ZNANJA O GEOGRAFSKEM OKOLJU

Informacije niso znanje in znanje ni modrost!

Albert Einstein⁵⁶

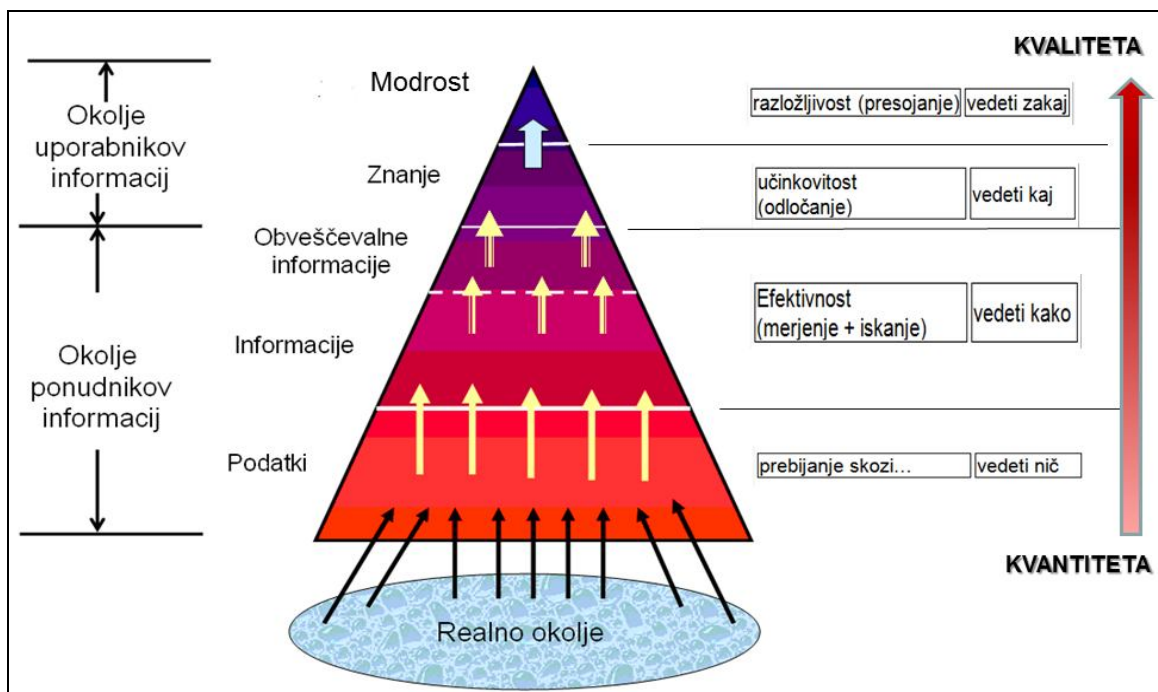
7.1 RAZVOJ ZNANJA IN OBVEŠČEVALNA DEJAVNOST

Začetnik sodobne teorije obveščevalne dejavnosti Sherman Kent je opredelil obveščevalno dejavnost kot znanje, proces in organizacijo (Herman 1996: 1-2).

Znanje je ena temeljnih vrlin, zmožnost dokazovanja. Ima jo le tisti, ki je o nečem zanesljivo prepričan in ki so mu znana izhodiščna načela. Pri tem uporablja indukcijo (izkustvo) kot izhodišče splošnih spoznanj, silogizem (sklepanje) pa izhaja iz teh splošnih spoznanj (Aristotel v Črnčec 2009: 67- 68).

Hierarhično razmerje med podatki, informacijo in znanjem ter modrostjo (v nadaljevanju PIZM) prikazuje piramida PIZM (slika 15).

Slika 15: Piramida PIZM

Vir: Grozde, (2011, priredil po Strategic Management, Barabba in Zaltman
v Črnčec 2009:66 in Zeleny v Brbe, Šercar 2007:15)

⁵⁶ <http://answers.yahoo.com/question/index?qid=20090113042121AA4liN6>

Prve štiri kategorije (podatki, informacije, obveščevalne informacije in znanje) ukvarjajo s preteklostjo, medtem ko se peta kategorija, modrost ukvarja s prihodnostjo.

Graditev znanja je proces zbiranja in obdelavanja podatkov tako da pridobimo uporabno informacijo, ki uporabnikom pomaga pridobiti ustrezno znanje. Informacijska piramida ponuja »vsiljivke«, obveščevalne informacije kot vmesno kategorijo med informacijami in znanjem. Obveščevalne informacije imajo dodano vrednost zato so uvrščene v posebno kategorijo. Informacije in znanje so del kompleksnejše zgodbe, ki se ki se nenehno nadgrajuje na podlagi novih usmeritev. Proces se konča z odločanjem in podajanjem nadaljnjih usmeritev ter politike. Dejavnosti potekajo v smeri izbiranja in reduciranja količin z namenom pridobivanja ustrezne kakovosti. Tisti, ki se ukvarjajo s posamezno ravno ali večimi, so odgovorni da količino po piramidi navzgor pretvarjajo v kakovost (Črnčec, 2009:67).

Zeleny (v Brbe, Šercar 2007:15) je definiral podatke kot "vedeti nič", informacije kot "vedeti kako", znanje kot "vedeti kaj", modrost kot "vedeti zakaj", razsvetljenost pa kot stanje doseženega občutka za resnico, dobro in zlo, ki so socialno sprejeti, spoštovani in pravno urejeni.

Modrost⁵⁷ je praktična sposobnost uspešnega ravnanja v danem okolju, ki vključuje znanje, etičnost in akcijo. Modrost naj bi ločili od znanosti. Znanost nam pove, kako nekaj narediti, vendar ne pove, ali je to tudi treba narediti (Brbe, Šercar 2007:13).

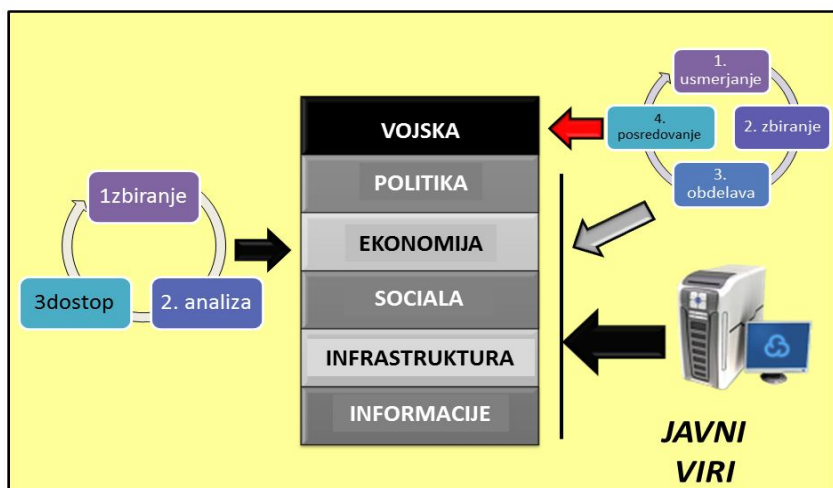
Informacije in znanje se razlikujejo glede na njihovo reproduciranje. Razširjanje znanja poteka skozi učenje, medtem ko razširjanje informacij poteka z njihovim kopiranjem. V povezavi s tem nastajajo tudi razlike v stroških, ki so seveda pri prenosu znanja bistveno večji kot pri prenosu informacij, kjer so nastali stroški z razvojem informacijsko-komunikacijske tehnologije postali minimalni (Foray 2004: 4).

NATO in nacionalne obveščevalne zmogljivosti so odločilnega pomena za proces razvoja znanja in zbiranja informacij in podatkov o možnih tveganjih in grožnjah zavezništvu na območju operacije. Odnos med obveščevalnim procesom in procesom razvoja znanja je prikazan na sliki 16.

---

⁵⁷ O modrost se je donedavnega redko razpravljalo (Brbe, Šercar 2007:13),

Slika 16: Razvoj znanja in obveščevalna dejavnost

Vir: Grozde, (2011 priredil po NATO)

Čeprav obstaja veliko podobnosti med obveščevalnim procesom in RZ pa obstajata pomembni razliki (Knowledge development handbook, 2011:vii):

- NATO in nacionalne obveščevalne skupnosti so osredotočene predvsem na dejanske ali potencialne nasprotnike znotraj posamezne države ali regije. Vendar , pa NATO za učinkovitejše delovanje, zlasti v okviru celovitega pristopa, potrebuje informacije in znanje v zvezi z zmogljivostmi, interakcijami in vplivi vseh ključnih akterjev širšem operativnem okolju. RZ pristop torej izkorišča znanja različnih strokovnjakov in organizacij pri obdelavi/analizi sistemov PVESII ciljnega območja, kot tudi njihove vplive na regijo in operativno okolje. Tako se razvije širše in celovitejše razumevanje obravnavanega prostora.
- RZ pridobiva podatke in informacije o operativnem okolju iz nevojaških virov, predvsem javnih virov in s tem presega področje vojaških obveščevalnih dejavnosti. Informacije in znanja pridobiva od mednarodnih organizacij, humanitarnih organizacij, nevladnih organizacij, zasebnih in gospodarskih organizacij ter raznih vladnih organizacij in agencij in subjekti držav nečlanic Nata.

Temeljno poslanstvo razvoja znanja je torej združevanje obveščevalnih podatkov in informacij z informacijami iz javnih virov.

Obveščevalna dejavnost lahko tudi s svojimi funkcionalnimi disciplinami obdeluje in obravnava nevojaške vire in področja. Bodoči razvoj področja RZ bo pokazal kako bo potekala razmejitev med RZ in obveščevalno dejavnostjo v zavezništvu.

7.2 PROCESI ANALIZ GEOGRAFSKEGA PROSTORA

Proces analiz geografskega prostora je opredeljen v NATO priročniku AGeoP-1(A), njegova uporaba zagotavlja vojaško interoperabilnost in neprekinjenost geopodpore zavezniškim silam na MOM. Obsega zbiranje, analiziranje in interpretacijo geografskih podatkov o naravnih in umetnih objektih na območju delovanja, združeno z ostalimi informacijami pa poda oceno vpliva na vojaške operacije (slika 17).

Analize geoprostora so standardizirani in nestandardizirani izdelki, običajno so predstavljeni v grafični obliki za uporabo v procesu sprejemanja odločitve.

Sistem analize terena podpira vojaške potrebe po hitrih in vsestransko razumljivih informacijah v digitalni ali analogni obliki. To je sistem, katerega selekcionirane baze podatkov o geoprostoru, omogočajo fleksibilno pripravo in uporabo izdelkov analize terena.

Proces analize geografskega prostora poteka v treh fazah:

1. faza: Zbiranje virov, analiza geoinformacij in podatkov, vrednotenje, shranjevanje in vzdrževanje ovrednotenih podatkov o zemljišču v digitalni ali analogni obliki. Javni viri so v tej fazi pomembni in nepogrešljivi, saj bi bila brez njih začetna analiza geografskega prostora nerealna in nepopolna.
2. faza: Selekcija, kombinacija in interpretacija. Glede na specifične vojaške zahteve se izvaja selekcija in kombinacija ovrednotenih geoprostorskih podatkov in ocenjuje vplive specifičnih geografskih dejavnikov (vreme in/ali lokalne značilnosti) na delovanje enot. O območjih zunaj evropskega prostora dobimo prve geopodatke in geoinformacije na internetu ali knjižnih publikacijah. Pomembno je pridobiti primarne vire, saj lahko sekundarni viri (že obdelani) v procesu odločanja privedejo do napačnih odločitev in velikih tveganj.
3. faza: Priprava izdelkov analize geografskega prostora za proces sprejemanja odločanja, podporo komunikacijskim, oborožitvenim in drugim vojaškim sistemom kot dopolnilo pri sprejemanju odločitev in njihovem izvrševanju.

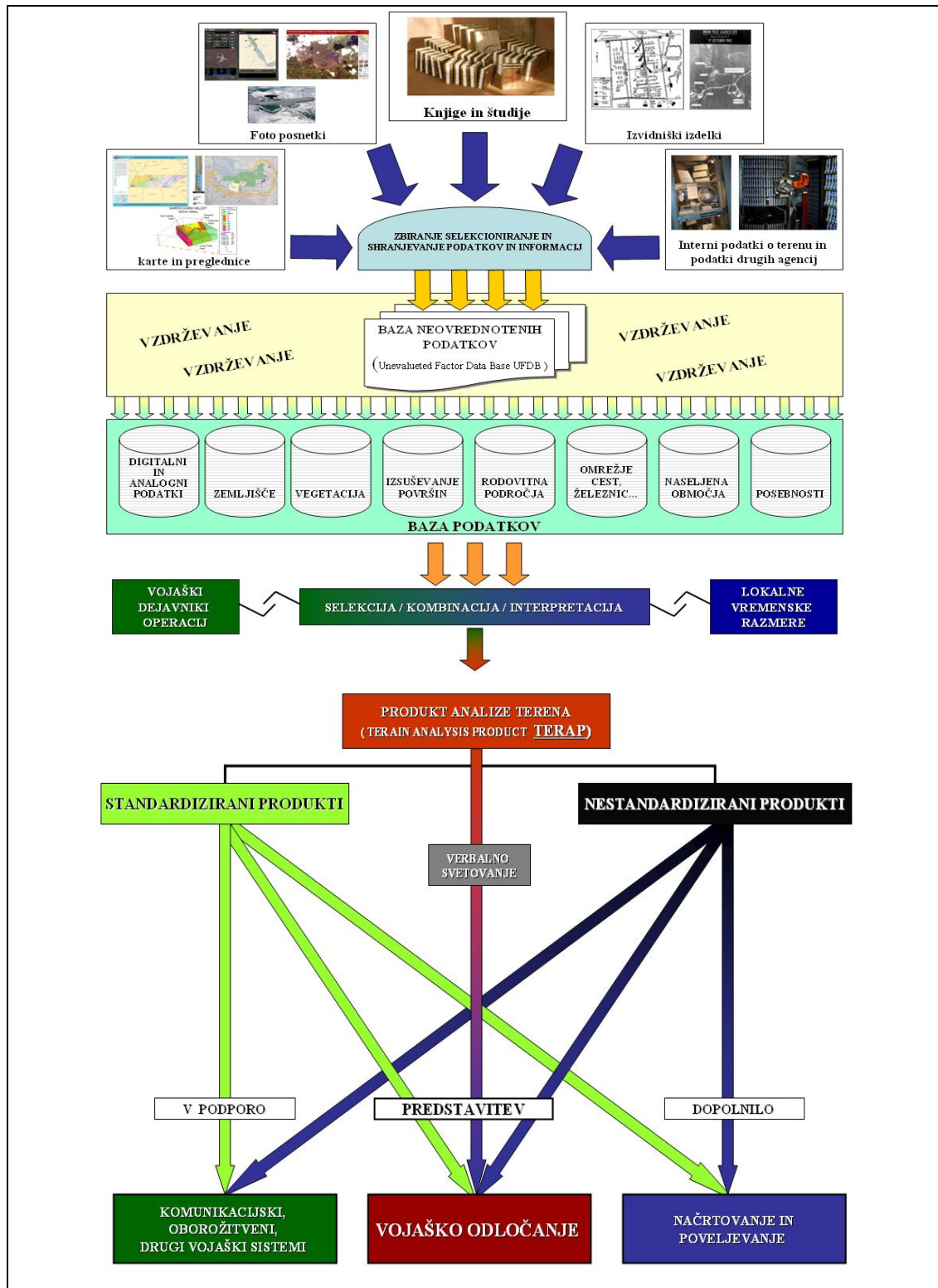
V procesu geoprostorskih analiz⁵⁸ se s pomočjo prostorskih lastnosti modelira realni svet, v njem se izvajajo analize, preizkušajo različni scenariji (npr. modeliramo razširjanje oblaka strupenih plinov, radijsko pokritost terena, ...), analizirajo se umetno narejeni sistemi in

---

⁵⁸ Tudi geografske analize ali geoproceniranje.

objekti (npr.: naselja, oborožitveni sistemi), iščejo se vplivne cone in povezovalni mehanizmi.

Slika 17: Proces geprostorskih analiz

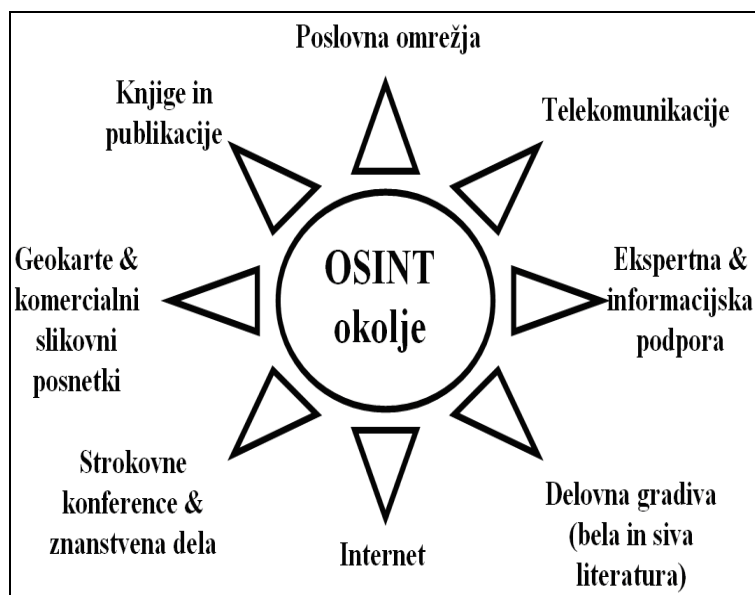
Vir: Grozde, Starovasnik, (2008, Prirejeno po AGeoP-1(A))

7.3 UPORABA JAVNIH VIROV

Pridobivanje obveščevalnih podatkov in informacij iz javnih virov (v nadaljevanju OSINT⁵⁹) je obveščevalna disciplina zbiranja podatkov in informacij iz javno⁶⁰ dostopnih virov, ki imajo potencialno obveščevalno vrednost.

OSINT pomeni pridobivanje obveščevalnih podatkov iz javno dostopnih virov, kot so radio, televizija in časopisi, državna propaganda, strokovno gradivo in tehnični časopisi, internet, tehnični priročniki ter knjige in predstavlja temeljni vir osnovnih obveščevalnih podatkov (slika 18).

Slika 18: Javni viri

Vir: NATO OSINT Handbook, (2001)

Danes tako posameznik, vladne in nevladne organizacije kot poročevalci medijskih hiš, z uporabo moderne komunikacijske tehnologije za zbiranje in prenos podatkov preko svetovnega spleta v realnem času posredujejo podatke in informacije o dogajanju v določenem geografskem prostoru. Ti podatki in informacije imajo glede na aktualnost dogodka praviloma tudi obveščevalno vrednost.

Svet se razvija v smeri informacijske družbe, povečala se je dostopnost do množice različnih podatkov ter informacij (različnih po vsebini, obliki in času nastanka), zato je pridobivanje podatkov in informacij iz javnih virov pomembno za splošno vedenje o nekem

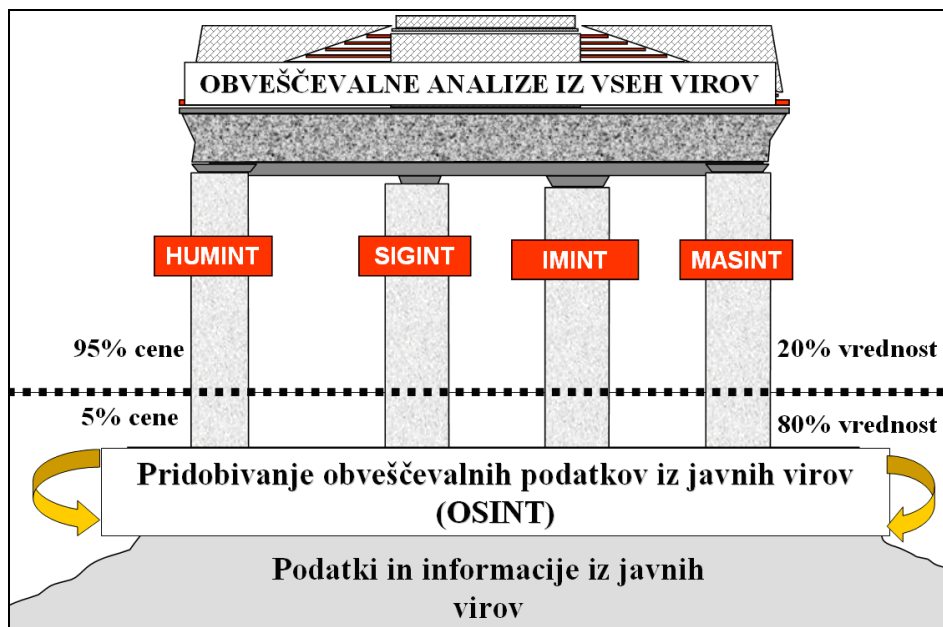
⁵⁹ V angleščini: Open Source Intelligence ali OSINT.

⁶⁰ Nekateri avtorji v Sloveniji uporabljajo tudi izraz odprti viri.

problemu ter ustreznem odzivanju nanj. Predstavlja najboljšo osnovo za začetek obveščevalnega ali odločitvenega procesa, saj ni smiselno zbirati nekaj, kar je že zbrano v javnih virih.

Razmerje med ceno in uporabno vrednostjo obveščevalnih podatkov je na strani javnih virov, saj za 5% vloženih sredstev dobimo 80% vseh obveščevalnih podatkov (slika 19). Javni viri predstavljajo 90% (Dedier 2005: 8, National geospatial-intelligence agency v Grozde, Henigman 2008) osnovnih geoprostorskih podatkov, ki jih Geoprostorska obveščevalna dejavnost pridobiva iz javno dostopnih geoprostorskih referenčnih informacij in drugih informacij brez stopnje tajnosti, katerih javna distribucija in dostopnost sta lahko omejeni s strani lastnika podatkov ali prosto dostopna na svetovnem spletu.

Slika 19: Zgradba sistema pridobivanja obveščevalnih podatkov

Vir: Grozde, (2008 po NATO OSINT Handbook, 2001)

Zbiranje iz javnih virov ne obsega samo prosto dostopne informacije in podatke ampak tudi širši javnosti nedostopne zbirke za konkretno naravoslovno ali družboslovno področje iz običajno plačljivih in posebnih baz podatkov.

Svobodni pretok podatkov in informacij po svetu omogoča zainteresirani javnosti dostop do velike količine podatkov in informacij ter informacij o virih, ki imajo obveščevalno vsebino.

Pridobivanje obveščevalnih podatkov in informacij iz javnih virov glede na stopnjo zaupnosti in dostopnosti iskanih informacij ločimo na:

- »Bele informacije« so informacije in podatki, ki so neposredno dostopne in niso na noben način posebej zaščitene. Pridobljene so iz odprtih javnih virov
- »Sive informacije« informacije in podatki so tiste, do katerih je mogoče priti posredno in niso sestavni del posebne uradne komunikacije - niso objavljene in so razpršene. Mednje na primer sodijo notranje informacije državnih organov in ustanov, raziskovalnih inštitucij, gospodarskih družb, nevladnih organizacij itd. Četudi je dostop do tovrstnih informacij zakonit, sodijo v veliki meri na področje delovanja strokovnjakov za obveščevalno dejavnost, ki pri tem uporabljajo različne metode in sredstva.
- »Črne informacije« informacije in podatki so tiste, ki so strogo varovane, njihovo zbiranje pa lahko pomeni v obravnavanih okoljih nezakonite postopke ali vohunstvo.

Med prvo in drugo obliko je razlika le v težavnosti njihovega pridobivanja. Kljub njihovi dostopnosti jih ne gre podcenjevati, saj najpogosteje predstavljajo osnovo za obveščevalne analize.

7.3.1 Uporaba javnih virov pri analizah geografskega okolja

Na področju geoinformacijske podpore se razvija novo področje, imenovano spletna kartografija. Internet določa nove in različne oblike uporabnosti kart in s tem spreminja postopke njihove izdelave in uporabe v prostorskem načrtovanju. Ena glavnih prednosti interneta kot medija za kartografijo je, da omogoča visoko stopnjo interaktivnosti in izdelavo kartografskih animacij ter množično distribucijo.

Spletna karta je lahko:

- interaktivna (omogoča spreminjanje merila in pogleda, poizvedbo po različnih tematikah),
- dinamična (vremenske karte, stanje prometa, osončenost površine itd.),
- statična (kot karta na papirju) in
- animirana/večpredstavna karta (pogosto se uporablja kot animacija slik – npr. prikaz določenih stanj v istem prostoru v različnem časovnem obdobju).

Prednosti spletne kartografije so možnost hitrega ažuriranja, dober učinek upodobitve in enostavne analize (Petrovič v Grozde, Henigman 2008).

O območjih izven zavezništva dobimo prve geopodatke in geoinformacije na internetu. V

izreku: »Kdor ni na spletu, ni na svetu« je sicer precej resnice, a je vseeno pretiran in zavajajoč. Internet sicer podaja veliko že izdelanih geoinformacij, pomembni pa so tudi podatki o KDO, KAJ in KJE ima iskane geopodatke in geoinformacije⁶¹.

Uporaba javno dostopnih virov o geoprostorskih podatkih in informacij na spletu:

- Internetne enciklopedije (CIA country facts book, Britannica, Wikipedia, Freeality Online Encyclopedias, World book itd.)
- Testni spletni serverji (Encarta, Expedia)
- Geokarte izbranega območja
- Informacije o posameznih krajih, letališčih, pristaniščih, prometni infrastrukturi itd.
- Uporaba spletnih interaktivnih zemljevidov, ki omogočajo pridobivanje osnovnih informacij-položaj, oblika, infrastruktura (Google Maps⁶², Windows Live Local⁶³, Yahoo! Maps⁶⁴, Multipam, Map 24, MapQuest, Via Michelin, RAC Route Planner itd)
- Interaktivni globusi (Google Earth⁶⁵, NASA World Wind⁶⁶)

Ta orodja sicer podajajo prve informacije o iskanem geografskem prostoru, ki pa niso dovolj za obveščevalno vrednotenje izbranega geografskega prostora. Za kvalitetno geoprostorsko analizo moramo uporabiti komercialna GIS orodja in plačljive prostorske podatkovne zbirke.

"Glavni problem, ki ga ima sleherna obveščevalna organizacija, niso težave pri pridobivanju informacij – javnih, sivih ali tajnih – ampak nevarnost preobilice informacij. Obseg informacij, ki jih lahko zberemo, močno presega sposobnost organizacije, da bi jih predelala in uporabila in ta razkorak med zmožnostjo procesiranja in kapaciteto zbiranja je

---

⁶¹ Kratek spisek pomembnejših virov z internetnimi naslovi je dosegljiv na <http://www.oss.net/BASIC>

⁶² Google Maps poleg navadnega zemljevida oziroma topografske karte omogoča tudi ogledovanje površja prek satelitskih posnetkov ali pa prek hibridnega pogleda, kjer sta združena oba načina prikaza (vektorski podatki so postavljeni čez rastrske posnetke).

⁶³ Windows Live Local: Uporabniki se lahko na enostaven način premikajo po zemljevidu ter povečujejo in zmanjšujejo merilo prikazanega zemljevida.

⁶⁴ Yahoo! Maps je tako po izgledu kot funkcionalnosti zelo podobna storitvima Google Maps in Microsoft Local, saj ravno tako ponuja enostaven in pregleden uporabniški vmesnik, ki omogoča kartografski, satelitski in hibridni prikaz opazovanega področja na zemeljski površini.

⁶⁵ Google Earth predstavlja interaktivni globus našega planeta, ki si ga kolikor je to le mogoče lahko ogledujemo v trirazsežni tehniki.

⁶⁶ Nasin brezplačen program World Wind podobno kot Google Earth ponuja pogled na zemeljsko površje iz vesolja ob pomoči baze fotografij posnetih iz satelitov in letal.

iz leta v leto večji, predvsem kot posledica izjemne rasti razpoložljivih informacij in vse bolj zmogljivih tehnik njihovega zbiranja. Tendenca akumulacije velikanskih količin zastarelih in irelevantnih informacij je tipični patološki sindrom današnjih obveščevalnih organizacij."(Dedijer 2005:8)

Večina informacij in podatkov je dostopno v angleškem in pomembnejših (v smislu števila uporabnikov) ostalih evropskih jezikih (nemščina, francoščina, italijanščina, španščina, ruščina...). Problem obvladovanja več jezikov (29+) po sistemu 24/7, ne zagotavlja obdelave v realnem času. Rešitev problema je uporaba elektronskih prevajalnikov, ki so praviloma pomanjkljivi-predvsem pri prevajanju v neevropske jezike, ki imajo tudi drugo pisavo. Uporaba slovarjev in ekspertov za določeno geografsko okolje je zamudnejša in ne zagotavlja obveščevalne podpore v realnem času.

7.3.2 Uporaba informacij znanstvenih in raziskovalnih organizacij pri CPOO

V sklop javnih virov so poleg splošnih ponudnikov in medijev vključeni tudi ponudniki specializiranih informacij, kot so izobraževalne institucije, vlada in vladne službe, obrambni resor, obveščevalne in sorodne službe (Podbregar, 2008:70).

V nadaljevanju sta prikazana primera javnih virov raziskovalnih in izobraževalnih institucij v sklopu Ciljno raziskovalnih projektov⁶⁷, ki jih je financiral MORS.

---

⁶⁷ Ciljni raziskovalni program (CRP) MIR. Razpisi CRP MIR so se izvajali do leta 2008 v okviru glavnega programa 0502 Znanstveno - raziskovalna dejavnost. Namen razpisov v okviru programa je bil doseganje ciljev ministrstva, na področjih: oblikovanja obrambnega sistema, ki bo sposoben zagotavljati izvajanje nacionalne obrambe, sodelovanja Republike Slovenije v kolektivni obrambi ter njeno aktivno sodelovanje v operacijah kriznega odzivanja, prilagoditve obrambnega in celotnega nacionalno-varnostnega sistema sodobnim varnostnim izzivom ter okrepitev integracije obrambnega sistema v slovensko družbo. ARHIV: Arhivski dokumenti po razpisih so dostopni na zunanji spletni strani ARRS. ZAKLJUČENI PROJEKTI: Poleg javno objavljenih so rezultati končanih projektov v okviru posameznih razpisov znotraj programa CRP MIR na voljo tudi v obliki zaključnih poročil v Knjižnično-informacijskem centru Ministrstva za obrambo RS (SV/PDRU/KIC).

A. Priročnik »Analiza konfliktov in kulturnih razlik v severni in podsaharski Afriki«

Priročnik Analiza konfliktov in kulturnih razlik v severni in podsaharski Afriki⁶⁸ v sklopu Ciljno raziskovalnega projekta Mir M4-0203 (CRP) se sestoji iz splošnega uvoda, geografskega uvoda in zemljevidov in osrednjega dela priročnika.

Osrednji del priročnika se sestoji iz 53 enot, v katerih so obdelane posamezne države, za vsako državo pa so obdelani naslednji sklopi:

1. Zgodovinski pregled (vključno s kronologijo ključnih dogodkov in opisom glavnih konfliktov)
2. Etnične in jezikovne skupine
3. Vera
4. Osnovne kulturne značilnosti (načini pozdravljanja, prehrabene navade, odnosi med spoloma)
5. Šolski sistem, izobrazba in opismenjenost
6. Politika: stranke in delovanje oblasti
7. Zdravstveni sistem

Namen projekta je bil popis konfliktov in kulturnih razlik v severni in podsaharski Afriki in kot tak je projekt v veliki meri osredotočen na negativne aspekte, torej vojne in konflikte.

Razlogi in vzroki za vojne in konflikte v Afriki so številni in izredno kompleksni. Avtorji ugotavljajo, da številnim avtorjem, ki se s problemom ukvarjajo že dalj časa ni uspelo najti enostavnega odgovora na to zakaj v Afriki nenehno prihaja do državnih udarov, državljanskih vojn in zakaj le-te dosežejo grozljive dimenzije. V uvodu priročnika so uporabniku predstavljene različne teorije, ki so se oblikovale v zadnjih desetletjih in ki so vam lahko v pomoč pri branju bolj podrobnih opisov in analiz, ki sledijo v osrednjem delu priročnika.

Priročnik je aktualen za razumevanje aktualnih dogajanj v severni Afriki.

---

⁶⁸ Izvajalec: ZRC SAZU

B. Projekt »Vpliv multi-etničnih in med-verskih odnosov na mir in stabilnost Zahodnega Balkana«

Projekt »Vpliv multi-etničnih in med-verskih odnosov na mir in stabilnost Zahodnega Balkana«, M4-0218 je imel 5 ciljev:

1. CILJ: Analiza preteklega, sedanjega in prihodnjega stanja na območju zahodnega Balkana zajema 10 analiz.
2. CILJ: Analiza sedanjega stanja in opredelitev vsebinskih potreb po znanju, ki bi ga pripadnikom SV posredovali v obliki priročnika in prek učnih načrtov za sodelovaje v mirovni misijah na področju Zahodnega Balkana. Analiza je bila osnova za izdelavo priročnika in učnih programov, ki so predvideni v ciljnih 3 in 4 in se bo v toku izvajanja projekta dopolnjevala, v skladu z aktualnimi dogajanjem in potrebami.
3. CILJ: Na podlagi vsebin 1. in 2. cilja izdelati priročnik, ki bo omogočal usposabljanje na različnih nivojih VIU in bo podlaga za pravilno ravnanje v konkretnih primerih s tem, da so podane znane značilnosti za posamezne regije na Zahodnem Balkanu. Izdelani so priročniki Države zahodnega Balkana, priročnik za vojake in podčastnike, priročnik Vpliv družbe, kulture ter politike na mir in stabilnost v državah zahodnega Balkana.
4. CILJ: Na podlagi vsebin 1. in 2. cilja izdelati učne programe in učne načrte usposabljanja pripadnikov za spoznavanje razmer na obravnavanem območju in izvesti dogovorjena predavanja. Pri izdelavi programov upoštevati spoznanja o geopolitičnih razmerah in kulturnih razlikah, pri čemer opredeliti predvidena potrebna znanja za vojake, podčastnike, častnike in visoke častnike SV.
5. CILJ: Na podlagi vsebin 1. in 2. cilja izdelati okvirni teoretični model dolgoročne strategije Republike Slovenije za upravljanje različnosti ter preprečevanje, upravljanje in razreševanje kriz in konfliktov v regiji in širše.

Osnovni cilj projekta je bil priprava med seboj logično povezanih študij, ki so kot celota predstavljali analizo med-etničnih in med-verskih odnosov na Zahodnem Balkanu in njihovega vpliva na politično stabilnost in varnost na tem delu Evrope.

Omenjene analize so bile osnova za doseganje preostalih ciljev in rezultatov projekta, ki naj bi se uporabljali v procesu usposabljanj pripadnikov SV na območju Zahodnega Balkana in širše.

Na sliki 20 je prikazan testni portal Centra za doktrino in razvoj / Oddelka za raziskave in razvoj, kjer so predstavljeni izdelki vseh projektov CRP MIR in TP MIR. Portal bo prispeval k izboljšanju širjenju informacij o delu znanstveno raziskovalnih institucij zainteresirani notranji javnosti v SV in MORS. Dostopnost bo urejena po sistemu »potrebe po vedenju«.

Slika 20: Portal raziskav in razvoja v CDR/PDRIU

Dejanja		Pogled: Vsi dokumenti	
Vrsta	Ime	Spremenjeno	Spremenil
Folder	Rezultati projektov programa CRP MIR04	13.6.2011 11:57	LEVANIČ Dušan
Folder	Rezultati projektov programa CRP MIR06	13.6.2011 11:58	LEVANIČ Dušan
Folder	Rezultati projektov programa CRP MIR07	13.6.2011 11:58	LEVANIČ Dušan
Folder	Rezultati projektov programa NAROČIL zaradi razvoja	13.6.2011 12:02	LEVANIČ Dušan
Folder	Rezultati projektov programa TP MIR06	13.6.2011 11:58	LEVANIČ Dušan
Folder	Rezultati projektov programa TP MIR07	13.6.2011 11:59	LEVANIČ Dušan
Folder	Rezultati projektov programa TP MIR08	13.6.2011 12:01	LEVANIČ Dušan
Image	Ukaz-za-organiziranje-in-izvajanje-raziskovalne-in-razvojne-dejavnosti-v-Slovenski-vojski	11.7.2011 11:03	LEVANIČ Dušan

Vir: PDRIU, (2011)

Z uvajanjem informacijskih portalov se ustvarjajo pogoji za graditev systemskega znanja v SV.

8 CELOVITO VREDNOTENJE OPERATIVNEGA OKOLJA SV

Pri odzivanju Republike Slovenije na krizna žarišča imajo prednost MOM na območju Jugovzhodne Evrope, Bližnjega vzhoda in vzhodnega evropskega sosledstva, Srednje Azije ter severne Afrike.

Celovit vpogled in razumevanje operativnega okolja kriznih žarišč je ključnega pomena za ugotavljanje pogojev, potrebnih za realizacijo nalog in prepoznavanje prednosti, slabosti in tveganj za lastne sile, nasprotnika, nevtralne, lokalne prebivalce in ostale subjekte, ki jih predstavlja geografsko okolje.

8.1 CELOVITI PRISTOP ANALIZI GEOGRAFSKEGA PROSTORA V SV (PREDLOG)

Za sistemski pristop k analizi geografskega prostora in družbenih sistemov je potrebno imeti standardiziran pristop oziroma analitični model. S stališča celovitega pristopa pri izdelavi CPOO je primeren model obveščevalne dejavnosti po Richelsonu⁶⁹, ki jo deli na tri kategorije:

- a) Dokumentarna obveščevalna dejavnost, ki se izvaja v času miru z namenom zagotavljanja informacij in graditve znanj o območjih, ki so potencialna krizna žarišča. Vsebuje informacije o geografskem prostoru vključno z GIS podatki in geoinformacijami ter informacij o družbenih sistemih in podsistemih (PVSEII).
- b) Situacijska obveščevalna dejavnost, ki se izvaja v času procesa eskalacije krize oziroma načrtovanju in pripravah uporabe instrumentov moči na kriznem območju. Glede na raven organiziranosti, ločimo strateško, operativno in taktično raven obveščevalne dejavnosti.
- c) Bojna obveščevalna dejavnost v realnem času obveščevalna podpora taktični ravni/ enotam na bojišču. Izvaja se obveščevalna priprava bojišča /interesnega območja (analiza vojaških vidikov terena, ocena učinkov na bojno delovanje po metodologiji OKOKS). Vsebuje podatke o stanju, moči, položaju sovražnika/nasprotnika in ostalih vpleteni strani ipd.

V nadaljevanju so za vsako kategorijo podani predlogi že obstoječih in znanstveno ter v praksi preizkušenih modelov.

---

⁶⁹ Documentary intelligence, Situation intelligence, Real time combat intelligence

8.1.1 Dokumentarna geoprostorska obveščevalna dejavnost

Dokumentarno geoprostorsko obveščevalno dejavnost izvaja PDRIU v sodelovanju z OVS in obveščevalno- varnostnimi organi SV. Analizirajo se informacije o političnih sistemih, o oboroženih silah, gospodarskih sistemih, infrastrukturi in informacijskih sistemih. Obsega tudi Zgodovino območja, geografske značilnosti prostora, zdravstveno in socialno situacijo itd.

8.1.1.1 Viotti-Murray model

Viotti-Murrajev model se uporablja v družboslovni znanosti pri primerjalnih analizah obrambnih sistemov držav in izhaja iz predpostavke da je varnostna politika dinamičen proces. Opazuje in vrednoti se ga iz več stališč, med drugim tudi na podlagi Huntingtonove opredelitve, da se varnostna politika odraža tako v notranji kot mednarodni politiki. (Viotti, Murray 1994: XVIII-XIX):

- A. Regionalna analiza (socialnoekonomski in geopolitični kontekst) obsega:
  - a. geopolitično opredelitev,
  - b. zgodovinsko zapuščino regije,
  - c. politično-pravni dejavniki (na primer: načelo nevmešavanja),
  - d. zapuščino vojne in miru,
  - e. gospodarske in geografske dejavnike,
  - f. demografijo, narodnost, etničnost in raso,
  - g. religijo, ideologijo in kulturo,
  - h. tip političnega ureditve - primerjalna perspektiva.
- B. Medsebojni odnosi in vplivi med državnimi in nedržavnimi dejavniki, regijo in globalnim sistemom:
  - a. vloga in usmeritev državnih in nedržavnih dejavnikov kot delov regije
  - b. vplivi globalnih vzorcev ali napredka v ostalih regijah na določeno regijo
  - c. vpliv in usmeritve mednarodnih organizacij

Ocena uporabnosti:

Večina znanstveno raziskovalnih del primerjalnih obrambnih sistemov (učbenikov, strokovnih in znanstvenih člankov, diplomskih, magisterskih in doktorskih nalog) tako doma kot v tujini uporablja Viotti-Murrajev model, ki vključuje v analizo družbene sisteme, omogoča posodabljanje že obstoječih del, zato je uporaba v SV smiselna. Aktualne

obveščevalne informacije uporabnikom omogočajo dopolnitev obstoječega znanja pri sprejemanju odločitev na vseh ravneh odločanja.

Model podpira koncept Celovitega pristopa.

8.1.1.2 Ekspedicijski model

»Model raziskav in analize ekspedicijskega okolja«⁷⁰, ki ga uporabljajo ameriški marinci že od leta 1988 (Steele 2010: 127). Zagotavlja celovito in sistematično analizo tujih geografskih (ekspedicijskih) območij⁷¹ po ravneh in področjih (tabela 5).

Model obravnava vse tri ravni poveljevanja (strateško, operativno in taktično raven), vojaške zmogljivosti, geografske pogoje, civilno okolje in območje delovanja.

Tabela 5: Model analize ekspedicijskega okolja

STRATEŠKA RAVEN	<i>vojaška vzdržljivost</i>	sposobnost vzdrževanja vojaških operacij v daljšem časovnem obdobju in prostoru
	geografska lokacija	gestrateška lokacija in naravni viri
	<i>civilna zaveznitva</i>	odnosi v zunanji politiki so strateškega pomena
OPERATIVNA RAVEN	<i>vojaška razpoložljivost</i>	razpoložljiva vojaška moč
	geografski viri	razpoložljivi naravni viri, ki zagotavljajo samozadostnost
	<i>civilna stabilnost</i>	Notranje razmere, ki vplivajo na režim/ uporniška učinkovitost
TAKTIČNA RAVEN	<i>vojaška zanesljivost</i>	vpliv usposabljanja na vzdrževanje obstoječih zmogljivostih
	teren	geografski pogoji ki vplivajo na stopnjo mobilnosti
	<i>civilna psihologija</i>	Notranja skupinska dinamika, ki vpliva na nacionalno kohezijo
TEHNIČNA RAVEN	<i>življenjska doba</i>	učinkovitost tehničnih zmogljivosti ob predpostavki da ni omejitev
	klima	atmosferski pogoji, ki vplivajo na delovanje sistemov
	<i>civilna infrastruktura</i>	civilna energija, promet, komunikacije in finance
<i>Expeditionary Environment Research & Analysis Framework & Model 1990,</i>		

Vir: Grozde, (2010. prirejeno po USMC Intelligence center Marine Corps, 1990)

⁷⁰ Expeditionary Environment Research & Analysis Framework & Model 1990, USMC Intelligence center Marine Corps combat Development Command, 1990 na OSS.Net:

http://www.oss.net/dynamaster/file_archive/040319/db1c4e2ea7cf89d0eb55807aba021316/OSS1999-P1-12.pdf

⁷¹ Primer povzetka analize z viri je dosegljiv na internetni strani:

http://www.oss.net/dynamaster/file_archive/040319/0151df72c708c860e71a15dcf1e4ac25/OSS1999-P1-13.pdf

Vsako področje se deli po skupinah in podskupinah. Delitev po skupinah je naslednja:

- Raven vojskovanja: strateška, operativna, taktična, tehnična.
- Vojaške zmogljivosti: kopenske, zračne in pomorske sile, podpora poveljevanju (C4I2), bojna podpora, logistična podpora, pripravljenost, usposobljenost, popolnjenost, elektronsko bojevanje, RKBO.
- Geografija: topografija, hidrografija, operativna infrastruktura, vpliv zemljišča na vojaške in humanitarne aktivnosti, letalski pogoji, vodni viri, klimatski pogoji.
- Civilno okolje: politična stabilnost, psihologija, infrastruktura, naravni viri, gospodarstvo.
- Območja delovanja: obalni pas, morske in kopenske vode, komunikacije iz pristanišč in letališč, strateška območja, analiza notranjih območij.

Posamezni obravnavani element se ocenjuje s tristopenjsko lestvico sposobnosti (nizka, srednja, visoka), kar omogoča prepoznavanje prednosti in slabosti ter prepoznavanje groženj in tveganj v obravnavanem geografskem območju. Omenjeni dopolnjen model zagotavlja ustrezne parametre za kvalitativno analizo po metodologiji večparametrskega odločanja.

Ocena uporabnosti:

Model je primeren za pripravo na vojaške operacije operativne in taktične ravni, za tradicionalno vojaško analizo nasprotnikovih oboroženih sil in njihovih zmožnosti delovanja v povezavi s tujim geografskim okoljem. Poleg operativne uporabe NRF sil tujem geografskem okolju, je uporaben v nadaljevalnih oblikah šolanja in usposabljanja pripadnikov SV, v simulacijskih sistemih ter štabnih urjenjih. Dopolnjuje prejšnji model.

8.1.2 Situacijska obveščevalna geoprostorska dejavnost

Izvajajo se pri načrtovanju in pripravah na MOM, vojaških aktivnosti v R Sloveniji in ukrepanje ob naravnih nesrečah. Pri obveščevalnem vrednotenju geografskega prostora lahko uporabimo prilagojen algoritem, ki ga je Bratun (1997: 44)⁷² uporabil za opredelitev strukture obdelave določenega območja pri poveljniškem odločanju:

---

⁷² Vsebinski in razvrstitveni algoritem vojaškogeografske ocene smeri dejstev po Bratunu (1997;44):

1.linijo ali območje zbiranja in koncentracije; 2.cilj bojnih dejstev in vojaško geografske objekte; 3.meje območja dejstev ; 4.mesto znotraj višje kategorije; 5.geološke značilnosti; 6.relief in prehodnost; 7.hidrografske značilnosti; 8.vremenske razmere; 9.pedološke značilnosti; 10.vegetacijo; 11.prebivalstvo in poseljenost; 12.komunikacije; 13.družbene in ekonomske značilnosti ter zmožnosti območja; 14.upravno, komunalno in regionalno razdelitev; 15.možne smeri oziroma območja

- A. Splošni pregled, pomen in omejitev celotnega območja.
- B. Fizičnogeografske lastnosti: relief, geološko-pedološke značilnosti, hidrografska mreža, klimatski pogoji in učinki vegetacije (nacionalni podatki, enciklopedije, dokumenti OZN)/f (FGD)⁷³.
- C. Družbenogeografske lastnosti: prebivalstvo in poseljenost prebivalstva, komunikacije, družbene in ekonomske značilnosti (zmožnosti) območja⁷⁴, upravna, komunalna in regionalna razdelitev, vojaške zmogljivosti (nacionalni uradni podatki, enciklopedije, dokumenti OZN - begunci, krize s hrano, nacionalni in tuji mediji, poročila nevladnih organizacij)/ f(DGD)⁷⁵.
- D. Tematsko vrednotenje geografskega prostora:
  - Vojaške zmogljivosti (prehodnost, preglednost, infrastruktura, omejitve, tveganja itd)/ VGD⁷⁶.
  - Naravne nesreče (potresi, poplave, neurja, plazovi, požari, epidemije itd)
  - Ekonomske zmogljivosti (gospodarske zmogljivosti in infrastruktura, delovna sila, stabilnost družbenega sistema, tveganja gospodarskih vlaganj itd).

Metodološki okvir proučevanja in raziskave območja zajema:

- členitev območja na posamezne zaključene celote,
- morfometrične značilnosti in kartografski prikaz,
- komentar in tabelarično kvantificiranje kvalitativnih podatkov,
- simbolni zapis v matematični obliki in vsebini ter računalniški prikazi posebnosti območja.

Uporabljen algoritem prikazuje vsebinski izbor, vrednotenje in analizo vseh geografskih dejavnikov, ki bistveno učinkujejo na vojaško vrednotenje geografskega prostora. Metodološki okvir znotraj te analize je omogočil različne pristope v zajemanju in predstavitvi podatkov obravnavanega območja.

Ocena uporabnosti:

Model je uporaben tako za ocenjevanje vojaških zmogljivosti, ukrepanju ob naravnih nesrečah ali pri ocenjevanju ekonomskih zmogljivosti določenega geografskega prostora.

⁷³ f (FGD): funkcija izraža odvisnost od fizičnogeografskih dejavnikov v vojaškogeografskem prostoru.

⁷⁴ Primarni sektor: kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo; Sekundarni sektor: industrija, gradbeništvo, energetika, rudarstvo, obrt; Terciarni sektor: storitvene dejavnosti

⁷⁵ f (DGD): funkcija izraža odvisnost družbenogeografskih dejavnikov v vojaško geografskem prostoru.

⁷⁶ VGD: samostojni vojaškogeografski dejavniki v vojaškogeografskem prostoru.

Model se uporablja pri vojaško geografskih analizah v izobraževalnem procesu v PDRIU, Fakulteti za družbene vede in Višji prometni šoli Maribor pri predmetu vojaška geografija. Model je bil uporabljen pri izdelavi seminarских in zaključnih nalog, diplomskih nalog. Od konca devetdesetih do 2005 se je praviloma uporabljal za analize območij R Slovenije, kasneje pa tudi za tuja območja⁷⁷, kjer deluje SV.

8.1.3 Bojna ali izvedbena geoprostorska obveščevalna dejavnost

Bojna ali izvedbena geoprostorska obveščevalna dejavnost zagotavlja obveščevalno podporo na omejenem geografskem prostoru (v vojski: enotam na bojišču). V vojaški organizaciji obveščevalno pripravo bojišča /interesnega območja izvajajo vojaški obveščevalni organi. Algoritem procesa obveščevalne priprave bojišča zajema štiri korake: definiranje bojišča, opis učinkov bojišča, ocena nasprotnika in groženj ter predvidevanje nasprotnikovih variant delovanja.

Obveščevalno vrednotenje geografskega prostora se izvaja v prvih dveh korakih:

I. korak: Definiranje bojišča

1. Identificiranje pomembnih karakteristik okolja (geografski položaj, teren, vreme, etnične in verske, starostne in druge skupine, politično-ekonomsko stanje, infrastruktura /prometna, telekomunikacijska/, mednarodni sporazumi in pogodbe, paravojaške sile na terenu itd.).
2. Identificiranje območja delovanja in bojiščnega prostora (določeno, geografsko območje).
3. Določitev meja interesnega območja (določitev geografskega območja za katerega pridobivamo obveščevalne informacije).
4. Določitev zahtevane podrobnosti obveščevalne priprave bojišča (OPB).
5. Ocena obstoječih baz podatkov in ugotovitev obveščevalnih vrzeli.
6. Izbiranje potrebnih obveščevalnih informacij in podatkov.

V 5. in 6. definiramo podporo procesa OPB (razpoložljive karte, slike, skice itd.; podatki o klimi, vzhod in zahod sonca, lunine mene; produkti analiz terena ali vnaprej pripravljen grafični prikaz bojišča itd).

---

⁷⁷ Npr: Grlic Jure: Vpliv vojaškogeografskih dejavnikov na izvajanje oboroženih bojev v Afganistanu tekom operacije »Enduring Freedom« <http://dk.fdv.uni-lj.si/diplomska/pdfs/grlic-jure.pdf>

II.korak: Analiza terena oziroma vojaško-geografska analiza prostora

V drugem koraku se analizira vojaške vidike terena in ocenjuje učinke na bojno delovanje. Pri analizi vojaških vidikov geografskega prostora se uporablja metodologija »OKOKS«, ki se izvaja z oceno petih vojaških aspektov zemljišča:

Ocena uporabnosti:

Model se uporablja v večini zahodnih vojska in tudi v SV. Proces je standardiziran tako v SV kot v zavezništvu in je del sistema ISPiNK.

8.2 PROCESI GEOPROSTORSKE OBVEŠČEVALNE PODPORE SV ZA MOM/ PREDLOG

Predlagan proces geoprostorske obveščevalne podpore je razdeljen na 4 faze, ki so razdeljene na različno število časovnih podfaz. Proces podpira celovito pripravo operativnega okolja kriznih žarišč in pri tem uporablja modele opisane v poglavju 8.1.

Tabela 6: Proces geografskega vrednotenja prostora napotitve po fazah

Faze		I.			II.			III.		IV	Opomba	
GEO podpora		Pred MOM			Priprave na MOM			MOM		po MOM		
MORS	SV	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9		
G E O P O D P O R A	U D i P G I S P	PDRIU		MORS							geo podpora	
		OVS, PDRIU										
		J-2										
		ORIS										
		G-2										
		ORIS										
		S-2 BR										Priprave
		S-2 BAT										Taktična OPB
		POVC										Spremlj.oper.
PEP										Podpora MOM		
								PDRIU		L&L ⁷⁸		
		T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9		

Vir: Jože Grozde, (2011)

Legenda

	Ne sodeluje
	Sodeluje po potrebi
	Sodeluje
	GIS baza
	Javni vir

⁷⁸ L&I: Leason Learned – učenje iz izkušenj

Odvisno od faze procesa napotitve so določene tudi naloge na posameznih ravneh. V tabeli 6 je prikazan predlagan nadgrajen proces obveščevalnega vrednotenja geografskega prostora iz leta 2006⁷⁹.

Ključnega pomena je prepoznavanje prednosti, slabosti in tveganj za lastne sile, nasprotnika, nevtralne, lokalne prebivalce in ostale subjekte, ki jih predstavlja geografsko okolje.

I. faza: Pred angažiranjem SV na MOM

❖ **T1:** Dokumentarna obveščevalna dejavnost

Izvaja se celovita analiza okolja potencialnega kriznega žarišča: zgodovinske okoliščine krize, politična gibanja, geografske značilnosti geoprostora, oborožene sile, paravojaške organizacije itd. Nosilec procesa je PDRIU, kjer CDR in slušatelji dopolnilnega izobraževanja na PŠŠ (ŠT, VŠŠ, GŠŠ) v sodelovanju s PSSV in OVS izdelujejo CPOO za potencialno krizno žarišče.

❖ **T2:** Določeno območje je interesno območje zavezništva, RS izkaže interes za sodelovanje. Prične se izvajanje situacijske obveščevalne dejavnosti:

- OVS izvaja obveščevalno-varnostno vrednotenje interesnega območja.
- V J-2 se izvaja obveščevalno vrednotenje geografskega prostora območja. Poda se zahtevek MORS GEO podpori
- MORS GEO podpora zagotovi osnovno GIS podatkovno bazo od NATO, EU, partnerskih držav ali komercialnih ponudnikov. Bazo preda v G-2 PSSV
- ORIS/PDRIU na podlagi zahtev OVS/J-2 izvaja operacijske raziskave vpliva geoprostora na dejavnost oboroženih sil.

❖ **T3:** V proces se vključi G-2 PSSV, ki začne izvajati s pripravami na MOM. Ostali subjekti OVS in J-2 seznanijo G-2 s stanjem in obveščevalnimi produkti območja. ORIS/PDRIU poda rezultate operacijske raziskave, kasneje pa se vključuje po potrebi.

I. faza se lahko konča v časovni podfazi T1 ali T2. Število takih projektov je odvisno od potreb in ni omejeno.

---

⁷⁹ GROZDE 2006. *Geoinformacijska podpora procesom obveščevalnih analiz vojaških aktivnosti*

II. faza: Priprave na MOM

- ❖ **T4:** Odločitev za napotitev. ORIS/PDRIU prične s postavitvijo simulacijskega modela pri tem aktivno sodelujeta OVS, J-2 in G-2.
- ❖ **T5:** V proces se vključi enota (1. brigada, izbrani bataljon), katere sile bodo izvajale naloge na MOM. G-2 je nosilec priprav, pri tem sodelujeta J-2 in ORIS/PDRIU. S-2 BR/BAT in POVC so v vlogi izvajalcev. Izvede se ogled interesnega območja. OVS preda svoje analize G-2, MORS GEO podpora pa preda bazo UDIGISP-u in GEO portalu MORS.
- ❖ **T6:** Usposabljanje, priprave in preverjanje pripravljenosti za MOM. Nosilec G-2. Simulacija naloge se izvede glede na velikost enote in vrsto naloge na območju delovanja.

III. faza : MOM

- ❖ **T7:** Enote/sile SV izvajajo naloge v skladu z dano nalogo. G-2 in S-2 aktivno sodelujejo s silami na misiji. Poveljstvo za podporo (PEP) izvaja logistično podporo. OVS in J2 sodelujeta po potrebi, ORIS/PDRIU nima poslanstva v tej fazi. Enote po potrebi posredujejo informacije o spremembah na območju delovanja
- ❖ **T8:** S-2 brigade in bataljona aktivno sodelujejo pri podpori vojaške aktivnosti. G-2, J2 in OVS sodelujejo po potrebi. Po potrebi se posredujejo informacije o spremembah na območju delovanja.

IV. faza: Po vrnitvi iz MOM

- ❖ **T9:** Po vrnitvi iz MOM (ob menjavi kontingenta) vsi sodelujoči subjekti obveščevalne dejavnosti izvedejo analizo opravljene naloge. PDRIU kot nosilec učenja iz izkušenj predlaga Načelniku generalštaba SV in poveljniku sil SV uvajanje primerov dobre prakse ter odpravo zaznanih pomanjkljivosti. Ugotovljene spremembe in dodatne geinformacije v operativnem okolju G2 in J2 v sodelovanju z OVS predajo MORS GEO podpori, ki jo vnese v UDiGISP in centralno geoprostorsko bazo geoportala MORS. Dostop do baze je urejen z akti vodenja in poveljevanja.

Ustvarjanje znanja o tujem geografskem okolju je "krhek" in občutljiv proces, ki ga ni mogoče voditi s tradicionalnimi tehnikami upravljanja. Pri ustvarjanju novega znanja o operativnem okolju morajo sodelovati notranje organizacijske enote MORS kot so OVS, pristojni organi za geopodporo MORS iz SV pa PDRIU in PSSV ter pripadniki SV organizacijskih enot na vseh ravneh poveljevanja ter drugi državni organi in institucije, znanstveno raziskovalne organizacije in zainteresirana strokovna javnost. PDRIU glede

na svoje poslanstvo združuje, upravlja in posreduje obstoječe znanje skozi procese svojega dela.

V procesu ustvarjanja organizacijskega znanja (tj. organizacijsko učenje) morajo biti aktivni vsi udeleženci, ki so osredinjeni ne samo na pridobivanje učinkovitih rezultatov, temveč tudi na to zavedanje, kako so te rezultate dobili. V nasprotnem primeru bodo pripadniki in enote SV delali iste napake vedno znova ali pa ne bodo znali ponoviti svojega uspeha.

9 ZAKLJUČEK

SV se je razvila iz množične vojske za teritorialno obrambo v majhno poklicno vojsko, ki je poleg nacionalne obrambe sposobna delovati v večini MOM na kriznih žariščih zunaj geografskega območja članic zavezništva. Krizna območja, na katerih deluje SV v sestavi zavezniških sil, so območja, ki so doživela hitre naravnogeografske, strukturne in funkcijske spremembe z izrazito splošno tendenco poslabšanja. Informacije o geografskem prostoru imajo pomembno vlogo v vojaških operacijah ter zagotavljajo temelj, ki je dodan drugim informacijam in podatkom bojišča oziroma okolja MOM.

Obveščevalno varnostnimi organi SV so skupaj z OVS in pristojnimi organi v MORS za geopodpore nosilci obveščevalnih analiz vključno z analizami geoprostora v informacijskem sistemu poveljevanju in kontrole v Sloveniji in na MOM. Zahtevnost in kompleksnost sistema potrebuje strokovno usposobljen kader SV in OVS, ki se mora stalno intenzivno usposabljanje iz področij geopodpore in geoinformacijskih orodij IS Pink ter področij obveščevalne analitične podpore poveljevanju.

Zaradi obsežne količine javnih in zaupnih podatkov in informacij se neizogibno pojavlja potreba po vzpostavitvi učinkovitega in obvladljivega geoinformacijskega sistema, s čemer bo zagotovljena uporabniško prijazna, odzivna in učinkovita geopodpora na vsem ravneh poveljevanja s sposobnostjo identifikacije varnostnih tveganj, ki izhajajo iz obravnavanega geografskega prostora. Za Slovensko vojsko je glede na zapletenost območij delovanja v MOM in zahteve zavezniške direktive po celoviti pripravi operativnega okolja, primeren Richelsonov model obveščevalne dejavnosti, ki zajema vse tri ravni poveljevanja in se izvaja še pred napotitvijo na MOM. V nalogi predstavim tudi predlog procesov geoprostorske podpore MOM, ki povezuje že obstoječe organizacijske enote in prispeva k racionalni izrabi virov in prispeva k učinkovitosti delovanja procesov geopodpore.

Danes ni več pomembna samo kombinacija klasičnih vojaških zmogljivosti kot finančni viri, tehnike in človeka, pač pa kombinacija informacij in znanja ter človeka. Viri znanja so postali tako v vojski kot v zunanjem okolju najpomembnejši dejavnik zmanjševanja tveganja pri izvajanju poslanstva, zato je potrebno sistemsko upravljanje z znanjem od ustvarjanja, shranjevanja in delitve ali izmenjavanjem znanja. Znanje, kar pa niso samo podatki ali informacije ampak tudi izkušnje, ki jih pridobivajo pripadniki SV je prevečkrat le osebno. Skozi procese urjenja, usposabljanja in izobraževanja, ki ga izvajajo tako enote kot PDRIU, OVS, strokovni organi MORS ali druge institucije, se mora to znanje pretvoriti v sistemsko znanje.

V nalogi potrjujem postavljeno hipotezo da SV potrebuje za izvajanje nalog v zahtevnih geografskih in podnebnih pogojih, tujih kulturnih okoljih, v oddaljenih območjih delovanja ter v operacijah višje intenzivnosti, učinkovit sistem obveščevalne geoprostorske podpore.

Uspešnost Zavezništva in s tem tudi SV pri urejanju kompleksnih varnostnih razmer na kriznih območjih izven območja zavezništva bo v prihodnosti temeljila na celovitem pristopu, ki obravnava nasprotnikove zmogljivosti družbenih sistemov na eni strani in angažiranje zavezniških/nacionalnih instrumentov moči na drugi strani v kompleksnem operativnem okolju. Bodoče vojaške operacije bodo integrirane, v njih bodo sodelovale mednarodne vojaške zavezniške sile, mednarodne in nacionalne organizacije in agencije ter nevladne organizacije.

Obveščevalno-varnostne potrebe enot SV na taktični ravni so v MOM kompleksne in zahtevne. Potrebe ne vključujejo le podatkov in informacij o nasprotnikovih oboroženih silah ampak predvsem splošne geoprostorske informacije, zdravstvene in vremenske razmere ter oceno nasprotnikovih družbenih PVSEII sistemov. Obveščevalno-varnostne zmogljivosti MORS in SV v sodelovanju s PDRIU in ostalimi specialisti za določeno krizno območje iz izobraževalnih, znanstvenih ali raziskovalnih institucij R Slovenije, pripravijo celovito oceno operativnega območja še pred odločitvijo o napotitvi SV na MOM.

Z nalogo potrjujem postavljeno tudi izvedeno hipotezo da spremenjeno varnostno okolje zahteva prilagoditev varnostnega sistema tako, da se lahko uspešno sooča z novimi dejavniki, tveganji, grožnjami in izzivi.

10 LITERATURA

Monografije

1. ANŽIČ, Andrej, (1997). Varnostni sistem Republike Slovenije, Ljubljana:
2. BRATUN, Zvonimir, (1997): Geografski dejavniki državnovarnostnega območja Republike Slovenije, Doktorska disertacija, Ljubljana Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani. Oddelek za geografijo.
3. Chairman of the Joint Chiefs of Staff. *Geospatial Intelligence Support to Joint Operations*, 2007 Armed Forces of the United States
4. Canadian Joint Intelligence doctrine - B-GJ-005-200/FP-000/, 2003
5. ČRNČEC, Damir, (2009). Obveščevalna dejavnost v informacijski dobi, Ljubljana, Defensor
6. FORAY, Dominique (2004). *Economics of knowledge*. Massachusetts: The MIT Press.
7. FURLAN, Branimir, REČNIK Damir, VRABIČ Rudi, MARAŠ Vasilije, CERKOVNIK Jože, ŠPUR Bojan, ŠONC Miloš, TUŠAK Marjan, IVANUŠA Marjan, GORJUP Borut, KOJADIN Martin, LASIČ Kamilo, UNGER Marko (2006). *Vojaška doktrina*. Ljubljana, Defensor.
8. GRIZOLD, Anton (2005). Slovenija v spremenjenem varnostnem okolju, Ljubljana FDV
9. GROZDE, Jože (2006) *Geoinformacijska podpora procesom obveščevalnih analiz vojaških aktivnosti SV-Zaključna naloga*, Poljče, Ministrstvo za obrambo, SV, PDRIU, Poveljniško štabna šola.
10. GROZDE, Jože (2010). *Obveščevalno vrednotenje geografskega prostora območij delovanj SV v mednarodnih operacijah in misijah - Seminarska naloga*, Maribor, MORS, SV, PDRIU, Poveljniško štabna šola.
11. GROZDE, Jože, (2005). *Geografski prostor kot osnova za bojne simulacije na primeru trebanjske kotline*, Diplomsko delo, Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Katedra za obramboslovje.
12. HENIGMAN, Žarko, (2011). Knowledge development – reorganizacijski procesi obveščevalno varnostne dejavnosti v NATO, seminarska naloga, Logistika sistemov
13. HODERMARSKY, George, T., BECKER, Jeffrey J., ARNOLD Aaron M. (2007). The characteristics of expeditionary forces, The Allied Command Transformation Expeditionary Operations Integrated Capability Team, Suffolk, ZDA, SAIC
14. *Joint Intelligence doctrine - B-GJ-005-200/FP-000/*. 2003. Canadian Forces, Canadian National Defence.

15. *Joint Intelligence Preparation of the Operational Environment, JP 2-01.3*, 2009; Joint staff, USA
16. MURRAY, D., J., VIOTTI, P., R., (1994). *The defense policies of nations : a comparative study* /. - 3rd ed., London,: The J. HopkinsUniversity Press,
17. PEŠEC, Mojca, (2007). *Koncept na učinku temelječih operacij (primer ZDA in zveze NATO)*, Magistrsko delo, Ljubljana, Fakulteta za družbene vede
18. PODBREGAR, Iztok, (2008). *Vohunska dejavnost in gospodarstvo*, Ljubljana Fakulteta za varnostne vede
19. RICHELSON, T. Jeffrey (1999). *The U.S. Intelligence Community*. Oxford: Westview Press.
20. RODE, Anže, (2007). *Vojaška obveščevalna dejavnost*. Magistrsko delo. Celje. Fakulteta za logistiko.
21. STEELE, Robert, D., (2010). *INTELLIGENCE for EARTH: Clarity, Diversity, Integrity & Sustainability*. Virginia, Earth Intelligence
22. ŠTERBENC, Marko, (2010). *Vpliv informacijskega sistema poveljevanja in kontrole na uspešnost procesa poveljevanja in kontrole v SV-magistrska naloga*. Koper, Univerza na Primorskem, Fakulteta za management Koper

Članki v znanstvenih in strokovnih revijah

1. BRATUN, Zvonimir, (1999). *Razmerje prostor in zemljišče*. Vojstvo 99-6 (19-46), Ministrstvo za obrambo.
2. GROZDE, Jože, HENIGMAN, Žarko, (2008). *Uporaba javnih virov pri obveščevalnem vrednotenju geografskega prostora*. Bled. Dnevi varstvoslovja, <http://www.fvv.uni-mb.si/dv2008/zbornik/clanki/Grozde-Henigman.pdf>.
3. ŠERCAR, Tvrko-Matija, BRBE Igor, (2007). PRISPEVEK K FILOZOFIJI KNJIŽNIČARSTVA IN INFORMACIJSKE ZNANOSTI, Institut informacijskih znanosti, Maribor http://home.izum.si/COBISS/OZ/2007_3/html/clanek_03.html (4.4.2011)
4. ŠTEINER, Alojz, GEDER, Alan (2009). Pregled mednarodnih vojaških operacij in misij, v katerih je delovala SV od 1997 do 2008. V: Bilten Slovenske vojske, april 2009 -11 (1). Ljubljana: GŠSV, 183-211.
5. ZUPANČIČ, Janez, 2006. *Geografski pristopi k proučevanju kriznih območij*. Izvirni znanstveni članek, http://www.ff.uni-lj.si/oddelki/geo/Publikacije/dela/files/Dela_25/01%20zupancic.pdf (10 december 2010)

Zborniki

1. BRATUN, Zvonimir (glavni in odgovorni urednik), (2000). Vojaška geografija v Sloveniji: Posvet, Ljubljana, maj, 8-9. 2000 / [organizatorja] Ministrstvo za obrambo, Center vojaških šol in Oddelek za geografijo Filozofske fakultete v Ljubljani
2. PODOBNIKAR, Tomaž in drugi (2004). *Geografski informacijski sistemi v Sloveniji 2003-2004*
3. BRIC, Roman, ur. (2009). *Zbornik Sodelovanje Republike Slovenije v mednarodnih operacijah in misijah*. Ljubljana, MORS

Predstavitve

1. BRECELJ, Boštjan, BRODNIK, Urška, 2009. *Geoprostorska podpora SV-ppt predstavitev*, PS SV, MORS
2. CRACIUM, Ioan, (2011). NATO Operational Planning Process, The COPD- Comprehensive Operations Planinig Directive; NATO School- Joint Operations Department
3. FLEET, Paul (2011). Libya Strategic Planning Overview, SHAPE
4. KUSTER, Jens, (2011). SHAPE SCRUCTURE, SHAPE
5. SCHNAUBELT, Christopher M (2009), An Analysis of the Afghanistan-Pakistan Strategy, NATO Defense College Research Division
6. MARINČIČ, Dušan (2011), predstavitve na predavanjih COPD
7. <https://transnet.act.nato.int/WISE/Expedition/eocon09/.../43Burch> (19.4.2011)

Zakoni, resolucije in strategije

1. Resolucija o izhodiščih zasnove nacionalne varnosti Republike Slovenije in njen popravek, Ur. I. RS št. 71/93 in št. 2/1994.
2. Resolucija o splošnem dolgoročnem programu razvoja in opremljanja Slovenske vojske (ReSDPRO), Ur. I. RS št. 89/04.
3. Resolucija o splošnem dolgoročnem programu opremljanja in razvoja Slovenske vojske do leta 2025 (ReSDPRO). Ur. I. RS št. 99/2010 , z dne 7. 12. 2010.
4. Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije, Ur. I. RS št. 56/01 in Ur. I. RS št. 27/10.
5. Smernice za delovanje Republike Slovenije do Zahodnega Balkana (2010). Vlada RS,

http://www.mzz.gov.si/fileadmin/pageuploads/Zunanja_politika/Zahodni_Balkan/Smernice_ZB.pdf (16. 5. 2011)

6. *Navodilo o zagotavljanju geoprostorskega gradiva pred napotitvijo pripadnikov SV na mednarodne operacije in misije v tujini, številka 024-8-2010 z dne 30.7.2010*, Ljubljana, MORS.
7. Strategija sodelovanja Republike Slovenije v mednarodnih operacijah in misijah, Ur. l. RS št. 19/2010, z dne 12.3.2010.
8. Obrambna strategija Republike Slovenije (predlog besedila, 03. 05. 2011), MORS
9. *Zakon o obrambi, Ur. l. RS, št. 80/94, 45/97, 56/98.*

NATO dokumenti

1. *Allied Command Operations Comprehensive Operations Planning Directive*, 2010, Supreme Headquarters Allied Power Europe Belgium
2. NATO, A "Comprehensive Approach" to crisis management, http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_51633.htm, junij 2011
3. Overview of Planning and Programming Factors for Expeditionary Operations in the Third World, 1990. Marine Corps Combat Development Command
4. *STANAG 3992 IGEO (EDITION 2) - MGD - TERRAIN ANALYSIS - AGeoP-1(A)*, 1999, Bruselj, NATO
5. *STANAG 2241 Land Operations*, ATP 3.2, 2003. Bruselj, NATO.

Prispevki iz medmrežja

1. DEDIJER, Stevan, (2005). Obveščevalna knjižnica v obveščevalnem živčnem sistemu Slovenije?, http://home.izum.si/COBISS/OZ/2005_3/html/clanek_01.html
2. MARINČIČ Dušan, (2010), A Comprehensive Approach to the International Crisis Management, http://www.dr-dm.si/Dusan_Marincic-A_Comprehensive_Approach.pdf (12.5.2011)
3. MARINČIČ Dušan, (2010), Holistic View of the Engagement Space, http://www.dr-dm.si/Dusan_Marincic-Holistic_view_of_the_engagement_space.pdf (10.6.2011)
4. *Model for Analysis of Expeditionary Environment* (1989) <http://www.oss.net/dynamaster/fi>
5. A "Comprehensive Approach" to crisis management, http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_51633.htm (1.7.2011)
6. [le_archive/040319/db1c4e2ea7cf89d0eb55807aba021316/OSS1999-P1-12.pdf](http://www.oss.net/dynamaster/fi) (12.11.2010)

7. http://www.oss.net/dynamaster/file_archive/040319/db1c4e2ea7cf89d0eb55807aba021316/OSS1999-P1-12.pdf (1. junij 2010)

11 SEZNAM SLIK

Slika 1: Celovit pristop reševanja krize.....	19
Slika 2: Družbeni sistemi PVSEII	21
Slika 3: Celovito operativno okolje	22
Slika 4: RZ proces.....	26
Slika 5: Tradicionalni in celovit pristop priprave operativnega okolja	27
Slika 6: CPOO in operativno načrtovanje	28
Slika 7: Struktura strateškega NATO poveljstva.....	29
Slika 8: Struktura združenega operativnega NATO poveljstva	30
Slika 9: Celovit model IS PinK v SV	39
Slika 10: Načelna shema pretoka informacij v IS PINK	41
Slika 11: Geoprostorska obveščevalna podpora	48
Slika12: Obveščevalna dejavnost v strukturi SHAPE	51
Slika13: Center znanja v združenih poveljstvih NATO.....	52
Slika14: Geoportal MORS.....	56
Slika 15: Piramida PIZM.....	58
Slika 16: Razvoj znanja in obveščevalna dejavnost	60
Slika 17: Proces geoprostorskih analiz.....	62
Slika 18: Javni viri	63
Slika 19: Zgradba sistema pridobivanja obveščevalnih podatkov	64
Slika 20: Portal raziskav in razvoja v CDR/PDRIU	70

SEZNAM TABEL

Tabela 1: Poznavanje geografskega okolja delovanja SV	34
Tabela 2: Poimenovanje informacijskih slojev v sistemu SITAWARE (v angleščini).....	40
Tabela 3: Področje dela funkcionalnih obveščevalnih dejavnost v PVSEII	45
Tabela 4: Področje dela funkcionalnih obveščevalni dejavnost v splošnem delu CPOO .	46
Tabela 5: Model analize ekspedicijskega okolja.....	73
Tabela 6: Proces geografskega vrednotenja prostora napotitve po fazah	77

SEZNAM KRATIC

BMS	- Battle Management System
BFT	- Blue force tracking
CPOO	- Celovita priprava operativnega okolja
DCON	- Direktiva celovitega operativnega načrtovanja
EU	- Evropska skupnost
EU SATCEN	- Evropski Satelitski center
GEOD	- Geoprostorska obveščevalna dejavnost
GŠSV	- Generalštab Slovenske vojske
GIS	- Geografski informacijski sistemi
CRP	- Ciljni raziskovalni program
IS PiNK	- In formacijski sistemi poveljevanja in kontrole
MOM	- Mednarodne operacije in misije
MORS	- Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije
NATO	- Organizacija severnoatlantskega sporazuma (ang. North Atlantic Treaty Organisation)
OSRS	- Obrambna strategija Republike Slovenije (predlog besedila, 03. 05. 2011)
OODA	- Opazovanje, orientacija, odločanje, ukrepanje
OSINT	- Pridobivanje obveščevalnih podatkov iz javnih virov
OPB	- Obveščevalna priprava bojišča
OVS	- Obveščevalno varnostna služba
OVSE	- Organizacija varnosti in sodelovanja
OZN	- Organizacija združenih narodov
PDRIU	- Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje
PiNK	- Poveljevanje in kontrola
PIZM	- Podatki, Informacija, znanje, modrost
POVC	- Poveljniški center
PVEC	- Instrumenti moči (politični, vojaški, ekonomski, civilni)
PVESII	- Politični, vojaški, ekonomski, socialni infrastrukturni in informacijski sistemi
PSSV	- Poveljstvo sil Slovenske vojske
RZ	- Razvoj znanja
SV	- Slovenska vojska
SAC	- Severno atlantski svet
SHAPE	- Strateško poveljstvo NATO
SVNKON	- Slovenski kontingent
SITAWARE	- Informacijski sistem PiNK proizvajalca Systematic

STS - SitaWare track server
UDiGISP - Upravljanje in distribucija GIS podatkov
VOBDE - Vojaška obveščevalna dejavnost